

904776

63.3(ЧУкр-А Зал-57.-Пош)
К 96

Іван Кушніренко
Володимир Жилінський

ТЕМИРІВСЬКІ ОБРІЇ

Темирівка
0.66 СС

Зразок

63.3 (4Укр-Зап-5 Г.-Пол.)
К96

Іван Кушніренко
Володимир Жилінський

ТЕМИРІВСЬКІ ОБРІЇ

Сторінки історії села Темирівки і ПСП «Мир»
Гуляйпільського району Запорізької області

904776

Х.

Запоріжжя
Дике Поле
2004

Запорізька обласна
бібліотека
ім. О. М. Горького

ПЕРЕБРАНО

УДК 94 (477.64)
ББК 63.3 (4Укр-43п)
К 96

Кушніренко І. К., Жилінський В. І.
Темирівські обрії: Сторінки історії села Темирівки і ПСП «Мир»
Гуляйпільського р-ну Запорізької області. – Запоріжжя: Дике Поле,
2004. – 160 с.

ISBN 966-8132-06-8

«Темирівські обрії» відтворюють історію становлення і розвитку села Темирівки та приватного сільськогосподарського підприємства «Мир» Гуляйпільського району Запорізької області.

Книга адресується учням, студентам, учителям, краєзнавцям – усім, хто цікавиться історією рідного краю.

УДК 94 (477.64)
ББК 63.3 (4Укр-43п)

ISBN 966-8132-06-8

© Кушніренко І. К., Жилінський В. І., 2003
© Дике Поле, оформлення, 2003

До читачів

Шановні друзі!

Ви взяли у руки книжку, яку створили наші земляки і котра розповідає історію села Темирівки і приватного сільськогосподарського підприємства «Мир» та які тут працюючі живуть люди. В нелегких умовах сьогодення вони творять своїми невтомними руками новітню історію. За це їм честь і хвала!

Такими селами, як Темирівка, багата наша Україна, але кожне з них має свою неповторну історію, яку повинні знати прийдешні покоління.

Думаю, що «Темирівські обрії» стануть у добрій нагоді вчителям, батькам у вихованні в дітей гордості за свою малу батьківщину, за земляків-краян.

Щастя, миру і достатку всім землякам!

З повагою,
Олександр Григорович Чуб,
директор ПСП «Мир»

Замість вступу

Темирівська сільська рада займає крайню північно-східну частину Запорізької області. Площа всіх земель становить 45,097 квадратних кілометрів. Межує на північному заході із Дніпропетровською областю, на сході – із Донецькою.

Центр сільської ради – село Темирівка, розташоване за 35 кілометрів на північний схід від міста Гуляйполя.

Територія степів, що прилягають до села, – це хвиляста рівнина, на якій є балки із штучно створеними водоймами – ставками. Клімат м'який і засушливий. Літо жарке, зима помірно холодна, м'яка з частими відлигами, іноді із сильними морозами.

Засухи супроводжуються східними і південно-східними вітрами-суховіями, опадів випадає 400-500 міліметрів на рік. Найбільша кількість їх припадає на літо (зливи із грозами). Весною зрідка бувають «чорні бурі», які завдають великої шкоди посівам. Особливо сильними були вони в березні 1953 року, у квітні 1960-го, весною 1979 року.

Ґрунти чорноземні, малогумусні. Село перебуває в зоні степів, що вже розорані. Поля приватного сільськогосподарського підприємства «Мир» розділені лісосмугами, які захищають їх від суховіїв.

Темирівка

Ще на початку дев'ятнадцятого століття навколо теперішньої Темирівки розлягався незораний, незайманий степ. Засноване село в 1823-1825 рр. переселенцями з Воронежської губернії (Історія міст і сіл Української РСР. Запорізька область. – К., 1970. – С. 297).

Воронезькі кріпаки утворили Темирівку-1, яка належала баронові Корфу. Темирівку-2 започаткували поміщицькі селяни, землі якої були у володінні Рачинських.

Із перепису (ревізської сказки), зробленого 8 квітня 1858 року, в селі Темирівці Олександрівського повіту Катеринославської губернії, що належало титулярному раднику баронові Миколі Олександровичу Корфу, проживало селян 163 чоловічої і 181 особа жіночої статі у 63 сім'ях.

Ось деякі їх імена (здебільшого українські):

Білоконь Павло Андрійович
Бобильов Тимофій Іванович
Білоусенко Іван Микитович
Білай Гаврило Кузьмич
Білай Петро Кузьмич
Гарбуз Федір Павлович
Гузенко Андрій Пилипович
Жирний Олександр Павлович
Зуйченко Прокіп Лаврентійович
Зуйченко Петро Тихонович
Зражевський Максим Іванович
Іванченко Григорій Борисович
Іванченко Микита Миколайович
Кравченко Павло Максимович
Кравченко Терентій Іванович
Касяненко Микола Петрович
Касяненко Кіндрат Петрович
Касяненко Дмитро Петрович
Кравцов Петро Карпович

Про Корфів і Рачинських далі у розділі «Їх обрала доля».

Кравцов Іван Карпович
Кашман Федір Дмитрович
Кобзарев Митрофан Іванович
Коваленко Олексій Максимович
Коваленко Яким Микитович
Коваленко Данило Микитович
Кириченко Василь Іванович
Калашніченко Андрій Андрійович
Касяненко Михайло Григорович
Касяненко Федір Євтихійович
Карланенко Пантелій Іванович
Карлаш Іван Петрович
Ляшенко Федір Якович
Литвиненко Кузьма Федорович
Литвиненко Петро Федорович
Литвиненко Михайло Федорович
Литвиненко Семен Федорович
Литвиненко Петро Васильович
Мороз Максим Петрович
Манжара Федір Михайлович
Надолинченко Яків Максимович
Нечитайленко Василь Васильович
Нечитайленко Данило Іванович
Нудаженко Іван Іванович
Надолинець Іван Григорович
Новомлинський Сава Романович
Принцовський Іван Кирилович
Пидоненко Федір Іванович
Пидоненко Андріан Іванович
Пидоненко Павло Іванович
Приходченко Іван Карпович
Приходченко Іван Михайлович
Пархоменко Іван Маркович
Погребняк Клим Карпович
Синельников Никифір Гнатович
Саленко Митрофан Осипович
Світлишний Іван Іванович

Світлишний Яким Григорович
Ткаченко Микола Мойсейович
Ткаченко Яків Карпович
Філіпенко Андрон Якимович
Філіпенко Омелян Якимович
Філіпенко Юхим Якимович
Філіпенко Яків Якимович
Федорченко Матвій Давидович
Хомут Нестор Кирилович
Хомут Микита Якович
Хомут Михайло Іванович
Шевченко Олексій Семенович
Яковлев Федір Максимович
(Дані взяті із Державного архіву Запорізької області / ДАЗО.
– Ф.12. – Сп. 272. – Арк.18-38).

* * *

Навколо обох Темирівок згодом виникли села Василівка, Крутоярівка, Ново-Іванівка, Павлівка, Ново-Григорівка та Ново-Миколаївка. Темирівка-2 пізніше стала волосним центром цих поселень.

Важким і злиденним було життя селян.

Не легше стало жити їм і після царської реформи 1861 року, яка скасувала кріпосне право. Формально царат ніби дав їм волю, та не дав землі. Вони не мали засобів для обробітку її, тому змушені були йти найматися до панів Неїжмака та Нескучного, які мешкали у сусідніх селах, а також до місцевих поміщиків – братів Цапків. Молоді дівчата наймалися на хуторах Нейгем і Найфельд до багатих німців-колоністів та євреїв.

У 1873 році в Темирівці відкрили 4-у лікарську дільницю, де працювали лікар і 2 фельдшери, котрі обслуговували Темирівську і Туркенівську волості (12916 душ). Через три роки тут відкрили два магазини.

За період з 1 серпня 1887 по 1 серпня 1888 року у Темирівській волості проживала одна солдатська сім'я із трьох осіб, яка отримала допомоги 4,50 карбованця.

У 1899 році в Темирівську волость входило 8 сіл:

Відвідування бібліотеки у Темирівці

роки	селян	євреїв	німців	інших	Читачів			Тематика									
					Чол.	Жін.	всього	Реліг.	Істор.	Худ.	Мат.	Геогр.	Природ.	Мед.	с/г	Право	Всього
1904	-	-	-	-	116	32	148	109	11	-	-	12	1	4	2	-	803
1905	-	-	-	-	71	22	93	82	21	523	-	10	58	1	1	-	696
1910	-	-	-	-	145	49	194	122	153	698	28	53	34	48	45	-	1195
1912	157	19	22	-	132	66	198	139	175	821	16	64	43	46	56	16	1395

Василівка належала Д.Максимовичу,
Крутоярівка – В.Максимовичу,
Павлівка – П.Максимовичу,
Ново-Іванівка – І.Максимович,
Ново-Григорівка – Н. і М.Синегубовим,
Ново-Миколаївка – І.Синегубу,
Темирівка-1 – Корфам,
Темирівка-2 – Рачинським.

У цих селах нараховувалося 255 дворів, де мешкало 885 чоловіків і 905 жінок.

Темирівська 1-ша сільська община колишніх поміщицьких селян володіла 149 десятинами землі; Темирівська 2-га – 223,3 десятини; Карнаух та інші селяни мали 135,4 десятини; дворянка Ночовська Зінаїда Григорівна – 123,8 десятини; дворянка Ревуцька Марія Олександрівна – 79,7; селянин Цапко Гордій Іванович – 293,4 десятини; селяни Цапко і Дерюгін Григорій – 260 десятин; власниця Кох Клара Адамівна – 178,2 десятини.

У Крутоярівці в 1899 році землею володіли:

спадковий дворянин Линьов Петро Іванович – 119,2 десятини;
дворянин Линьов Тимофій Іванович – 154,2 десятини;
селянин Жовніренко Гаврило Андрійович – 100 десятин.

У тому ж році на кожного з 1790 жителів Темирівської волості припадало в середньому лише 0,66 десятини землі, або по 4,7 десятини на двір. Не вистачало тягла та продуктивної худоби.

Майже 75 років темирівські діти не мали змоги навчатися. Лише в 1892 році в Темирівці-2 відкривається церковно-прихідська, а на початку двадцятого століття, в 1908 році, в Темирівці-1 – земська школа, яку в роки Великої Вітчизняної війни спалили німці.

Навчатися в них мали можливість далеко не всі діти, а для дівчаток це взагалі було дуже великою розкішшю.

Темирівська поштова станція (земська) в 1904 році зробила 224 виїзди (3385 верств). Всього станція мала 4 коней, річне утримання становило 600 карбованців.

У 1912 році в читальному залі сільської бібліотеки було 198 читачів. Під бібліотеку наймали приміщення за 35 карбованців на рік.

В 1913 році в Темирівці-1 нараховувалося 30 дворів, у яких проживало 151 чоловік і 149 жінок, і мали вони 144 десятини землі. Працювала земська школа.

У Темирівці-2 було 60 дворів (243 чоловіки і 267 жінок). Вони мали 210 десятин землі. Працювала церковно-прихідська школа, бібліотека, земський поштовий відділ. У Крутоярівці у 30 дворах проживало 136 чоловіків і 149 жінок. У їх користуванні перебувало 130 десятин землі.

У 1913 році в земській школі навчалось 25 учнів (з них 2 дівчинки). Не у всіх батьків вистачало сил вчити своїх дітей навіть одну зиму. Навесні 1914 року із всього згаданого контингенту на екзамені з'явилося тільки 13 учнів.

Селянські діти, навчившись читати і писати, залишали школу і йшли працювати: допомагали батькам вдома або ішли у найми. Але нестримною була тяга селян до знань. Більшість із них навчалася самостійно.

Найначитанішим був Петро Юхимович Самаренко, який займався хліборобством, але читав газети, художню літературу. Він же розповідав землякам про революційні події в країні в 1905 році. За це його переслідували жандарми, а влітку 1917 року заарештували, повернувся додому він лише через три місяці схудлий і змарнілий, а в 1919 році помер.

На початку 1900 року Темирівську волость розформували. Більшість населених пунктів, що входили до її складу, підпорядкували новоствореній Успенівській волості.

На початку двадцятого століття в Темирівці-2 відкривається бібліотека. Розміщувалась вона в найманій простій селянській хатині, на утримання її витрачали 35 карбованців на рік (дані 1912 року).

У 1904 році в бібліотеці нараховувалось 148 читачів, з них 32 жінки. За рік було зроблено 1797 книговидач. Селян особливо цікавила історична література. Цих книг у 1912 році прочитано в 16 разів більше, ніж у 1904 році. А на релігійні видання попит не збільшився.

Лікувальних закладів у селах колишньої Темирівської волості практично не було. Медичну допомогу довгий час можна було отримати лише в Гуляйполі, а з 1913 року – в Успенівці. Тому серед темирівців, особливо серед дітей, були дуже високі захворюваність і смертність.

Імперіалістична війна 1914 року забрала із села 73 чоловік, яких мобілізували і відправили на фронт. Після цього в селі відчувалася велика нестача робочої сили, нужда і горе. Землю доводилось обробляти, спрягаючись по 2-3 сім'ї.

Події, які розгорталися в Росії, повернули додому солдат у кінці 1917 і на початку 1918 років. Фронтовики принесли зброю, яку використали в роки громадянської війни і яка завдала великої шкоди селу.

Влітку 1918 року у Темирівку увійшли австрійські війська і стояли понад чотири місяці. Вони повісили семеро солдат, які співчували червоним. У листопаді того ж року на території Темирівки-2 відбувся бій між повстанською армією Н.І.Махна й австрійськими військами. У бою загинуло 20 чоловік, з них 8 мирних жителів.

У кінці 1919 року, проходячи через село, частини армії Денікіна пограбували темирівців (забрали коней, зброю).

* * *

50 односельчан служили у Червоній Армії, дехто – в армії Н.І.Махна.

На початку 1921 року у Темирівці відбувся бій між червоноармійськими частинами і махновськими, тоді загинуло п'ятеро вихідців із села.

Засуха влітку 1921 року викликала неврожай і голод. Тяжко переносили нове лихо селяни-одноосібники. На допомогу прийшла держава. В школах дітям давали хліб. Для весняної сівби виділили посівматеріал.

З 1922 по 1925 роки темирівці збирали хороші врожаї. Нова економічна політика (неп) допомагала селянам зміцнювати свої одноосібні господарства, в яких був сільгоспінвентар, робоча худоба. Деякі господарі використовували і найману робочу силу. Продовжувалось масове розшарування.

Серед тих, кого тоді називали куркулями, значилися І.С.Хохотва, М.С.Хохотва, М.Г.Жовніренко, Л.Г.Жовніренко, М.С.Бережний, Г.С.Білоконь, Г.Т.Порохня.

У 1925 році у Темирівці-1 і Темирівці-2 обирають сільську раду. В 1929 році у її складі було 15 депутатів, з них 8 бідняків, 7 середняків; 2 жінки.

На 12 грудня 1926 року до Темирівської сільради входили села: Темирівка-1, Темирівка-2, Крутий Яр, Нововоздвижівка, Обратне, хутір Скотоватий – і нараховувалось 284 двори, у яких мешкало 1585 чоловік.

Швидко відбувалася перебудова сільського життя на новий лад. Але для цієї перебудови селянам були необхідні знання. Тому в 1926 році мешканці обох сіл відремонтували власними силами школу. У ній з'явилися грубо збиті столи, лави. Зате навчатися тут уже могли всі, хто бажав.

У 1928 році у Темирівці-1 і Темирівці-2 утворилися партійна та комсомольська організації.

В червні 1929 року на територію сільради прибув землемір для виділення земельної ділянки для товариства «Нове життя». Та більшість селян виступила проти і не підпустила землеміра до землі.

Перші колгоспи

У 1929 році почали створювати товариства спільного обробітку землі. Засновниками їх виступили у Темирівці-1 Іван Іванович Єгоров, у Темирівці-2 – Михайло Олексійович Чередниченко. В листопаді-грудні 1930 року ТСОЗи переросли в колгоспи «Шлях Леніна» і «Надія».

У колгоспі «Шлях Леніна» (Темирівка-1) головував Павло Кузьмович Жовніренко, бухгалтером працював Михайло Прокіпович Абакумов, у «Надії» – Михайло Олексійович Чередниченко, бухгалтером – Григорій Полікарпович Касяненко.

9 листопада 1930 року на хуторі Крутий Яр райвиконком за №29 зареєстрував артіль «Нова громада».

На середину грудня 1930 року артіль «Надія» план хлібозаготівлі виконала по всіх культурах, залишивши на їдця по 9 пудів пшениці та по стільки ж ячменю.

Артільці оголосили себе ударниками і постановили: з кожного їдця взяти по два пуди пшениці і замінити їх у держави на жито, а також закликали артіль «Шлях Леніна», «Червоний Яр» та ТСОЗ «Колос» наслідувати їх приклад.

На 1931 рік по Темирівській сільраді чистих парів було 313 гектарів, усіх посівів – 2617, в тому числі озимої пшениці – 779, ярових культур – 837 гектарів.

Як на сьогодні, цікавим був такий випадок. У 1931 році в артілі «Шлях Леніна» на загальних зборах вирішили очиститися від чужого елемента і виключили зі складу артілі Миколу та Марію Цапків – колишніх великих землевласників, позбавлених виборчих прав; Білу Настю, майно якої розпродали за невиконання хлібозаготівлі, позбавлену виборчих прав, та Білого Івка – також позбавленця...

Основна маса населення пішла в колгоспи добровільно, але були й такі, які одноосібне господарство вели до 1933 року. Утворенню та організаційному зміцненню колективних господарств заважали «куркулі».

В 1931-1932 роках було розкуркулено і вислано за межі України Г.М.Бережного, П.П.Хохотви, М.С.Бережного, Г.Ф.Білоконя, а їх господарства передано в колгосп.

Так, в колгоспі «Шлях Леніна» з'явилося два трактори «Фордзони», відібрані у П.П.Хохотви і Г.М.Бережного.

У 1931 році було закрито церкву, а колгоспи «Шлях Леніна» і «Надія» об'єднали в одну артіль «Шлях Леніна», яка носила цю назву до січня 1963 року.

У 1931 році в Крутоярівці і Обратному об'єднанні господарства отримали назву «Шлях Сталіна».

* * *

1932 рік приніс голод. Щоб матеріально підтримати колгоспників, весною 1933 року організували громадське харчування, де готували обіди, видавали хліб. На вироблені трудовні кожної п'ятиденки давали зерно. Допомога йшла з державних фондів. Вона сприяла тому, що всі одноосібники вступили до колгоспу.

10 грудня 1933 року Темирівську сільраду віднесли до Покровського району Дніпропетровської області.

У 1934 році у Велико-Михайлівці Покровського району Дніпропетровської області (тоді Темирівська сільрада ще входила у названу область. – Авт.) відбувся перший зліт колгоспників, на який поїхали передові колгоспниці Є.І.Хомут, П.В.Хомут, М.Л.Пидоненко, П.С.Коломоєць, Н.Д.Білоконь, М.І.Касяненко, О.Плисенко та ін.

У цьому і наступному 1935 році урожай на полях зібрали невисокий. Це були наслідки поганих погодних умов і недоліків у керівництві колгоспом. Тоді головував В.Д.Іванов. Він грубо ставився до колгоспників, у роботу не вникав, людей на виконання польових робіт не організовував, не міг згуртувати їх у працездатний колектив.

У червні 1935 року, в розпал польових робіт, загальні збори колгоспників усунули від керівництва В.Д.Іванова. На його місце обрали молодого комуніста Данила Савича Мусіра, який працював бригадиром у колгоспі «Шлях Сталіна». Новий голова одразу ж організував на прополку сільгоспкультур усіх колгоспників, бур'яни на полях знищили, а це дало можливість підвищити врожайність у порівнянні з попереднім 1934 роком.

У 1935 році колгоспниця артілі «Шлях Сталіна», член фінансової секції сільради Явдоха Жовніренко добре працювала і ви-

конувала громадські доручення. В колгоспі вона організувала дитясла, які перебували в доброму стані і були ґрунтовно обладнаними. Працюючи над мобілізацією коштів, мала найкращі показники. План на своїй ділянці виконувала на 100 відсотків.

У тому ж році Рая Касяненко, Оля Назаренко та Оленка Іванова з піонерського загону імені Ворошилова Темирівської семирічної школи №2 вчилися «добре» і «дуже добре», допомагали розповсюджувати позику, іспити склали найкраще за всіх. Тому їх направили в районний піонерський табір.

Піонери та учні Темирівської семирічної школи брали шефство над лошатами, телятами й поросятами артiлі «Шлях Ленiна». Піонерські ланки імені Ворошилова та імені Хатаєвича добилися, що молодняк перебував у хорошому стані.

У липні 1935 року за постановою Дніпропетровського обкому партії та облвиконкому (тоді Гуляйпільський район входив у Дніпропетровську область. – Авт.) як переможців у обласному змаганні на обласну Дошку пошани занесли колгосп «Шлях Ленiна»...

У 1935 році Темирівська сільрада повернулася у склад Гуляйпільського району. До неї входили дві Темирівки, Крутоярівка і Обратне.

Поступово покращувалось матеріальне становище колгоспників. У 1936 році вони отримали на трудовень по 5-6 кілограмів хліба і по 1 карбованцю грошей. Того ж року в приміщенні церкви відкрили клуб.

Колгоспниці артiлі «Шлях Сталiна» Марiя Жовнiренко, Одарка Жовнiренко і Дем'ян Василенко виконали річний план молокопоставки. Колгоспники цієї артiлі посадили 2128 дерев при плані 1898. Найкраще працювала 1-ша ланка. Ланковий Петро Жовнір організував роботу так, що за день ланка висаджувала по 200-250 дерев.

У 1936 році на Всесоюзну сільськогосподарську виставку був відправлений бригадир 1-ї бригади колгоспу «Шлях Ленiна» Білий, який одержав з кожного з 16 гектарів по 36 центнерів пшениці.

У 1937 році Темирівську початкову школу реорганізували у неповну середню, першим директором якої призначили Павла

Олексійовича Хвошана. Третього серпня президія облвиконкому затвердила рішення Гуляйпільського райвиконкому про призначення одноразової державної допомоги багатодітній матері Ганні Іванівні Намлинській, яка мешкала в Темирівці, за народжену сьому дитину – 2000 карбованців.

Склад дітей був такий: Михайло, Василь, Дмитро, Микола, Антон, Люба і Володимир.

* * *

На 8 березня 1937 року в районі відкрили два пологових будинки. Один з них – у Темирівці, який мав 6 світлих кімнат, необхідний інвентар і білизну. Розрахований він на 4 ліжка. Породіллям тут готували їжу. Завідувала пологовим будинком акушерка Кириченко.

Діяв він і після війни в Темирівці ще багато років, де трудилися Петро Михайлович Волошин, Марія Петрівна Жовніренко, Марія Гаврилівна Панасейко, Людмила Сушкова.

* * *

У 1937 році колгосп «Шлях Ленiна» продав кооперації 1500 центнерів пшениці. За це райспоживспілка мала відпустити для колгоспників валянки, велосипеди, камери до них тощо. Та голова артiлі цей крам роздав своїм родичам і друзям. Жоден тракторист не отримав взуття.

Репресії

У 1937 році політичних репресій зазнали:

Жовніренко Макар Гаврилович, 1898 р.н., с. Темирівка, колгоспник. 18.10 заарештований. Рішенням «трійки» УНКВС по Дніпропетровській області від 16.11 засуджений до розстрілу. Вирок виконано 19.11.1937 р.

Білоконь Василь Герасимович, 1916 р.н., с. Темирівка. Заарештований у 1937 р.

Пидоненко Павло Дем'янович, 1914 р.н., с. Темирівка. Заарештований у 1937 р.

Хохотва Семен Іванович, 1910 р.н., с. Темирівка. Заарештований у 1937 р. Розстріляний 19.11.1937 р.
Всі реабілітовані.

Життя іде

У колгоспі «Шлях Леніна» в 1937 і 1938 роках зібрали непоганий урожай зернових, і артіль затвердили експонатом на Всесоюзну сільськогосподарську виставку. Передовики артілі Іван Савченко, Яків Надолинець, Пилип Білий, Михайло Нудьга – були кандидатами на поїздку в Москву.

У 1939 році трудівники колгоспу «Шлях Леніна» (голова Яків Білий) зобов'язувалися зібрати в середньому по 23 центнери зерна з гектара. Для цього взимку вивезли на ниви 750 тонн органічних добрив. 25 колгоспників здобували агрономічні знання в агроуртку.

Сівбу ярових культур провели за 3 дні – на 1,5 дня швидше, ніж торік. Вони займали площу на 208 гектарах, а озимі – на 702 гектарах.

Весною на політті соняшнику в колгоспі «Шлях Сталіна» високоякісно працювали трактористи тракторної бригади №20 Успенівської МТС Левко Вовченко та Олександр Квітка, а на політті рицини – ланкова колгоспу Катерина Бірюк.

На збиранні врожаю перед вели комбайнери Олександр Жовнір та Федір Жовнір (колгосп «Шлях Леніна»).

17 вересня в артілі «Шлях Сталіна» закінчили сівбу озимих, насіння поклали в ґрунт на 405 гектарах. По-стахановськи працювали сівачі А.Жовніренко, П.Жовніренко, І.Жовніренко, які кожного дня кінними сівалками засівали по 7-7,5 гектара замість 5 гектарів. А тракторист Олександр Квітка своїм трактором У-2 засівав за зміну 20-22 гектари при нормі 16.

Найкраще вела збирання пізніх культур перша бригада Г.Білаша.

У другій бригаді артілі «Шлях Леніна» (бригадир Фесун) Соня Белых зібрала з 2 гектарів 90 центнерів кукурудзи, Ганна

Марченко – 89, Настя Намлинська – 75. Кукурудзу посіяли по зябу, а в 3-й і 4-й бригадах – по веснянооранці і тому дала урожай по 18-19 центнерів з гектара.

У 1939 році по-стахановськи працювали і темирівські тваринники.

Чабан колгоспу «Шлях Леніна» Марко Бережний зобов'язався від 39 вівцематок отримати 55 ягнят. І вже у червні окотилося 33 вівцематки, які привели 54 ягнят. Телятниця Настя Іванова добилася 700-грамового щодобового приросту телят. А бичок Краснюк щодоби важчав на 1000 грамів.

П'ять років добросовісно працював конюхом Федір Намлинський. У 1939 році він мав 9 лошаг від 9 кобилматок.

Дбаючи про сити зимівлю, у колгоспі (завфермою т.Білоконь) сіна заготовили 940 центнерів (100%), 1400 центнерів полови при плані 1500, заклали 1910 центнерів силосу (план 1800). Відремонтували ферму і зробили новий свинарник.

У колгоспі «Шлях Сталіна» завфермою Степанида Лаврентіівна Белкіна суворо дотримувалась зоотехнічних правил догляду за худобою. Передові доярки Ольга Жовніренко та Уляна Зінченко боролися за високі надії.

26 жовтня в колгоспах Темирівської сільської ради пройшли збори з висунення в окружні дільничні комісії з виборів у місцеві ради. Серед інших були висунуті Я.Надолинець, Г.Федоренко, І.Єгоров, Т.Касяненко, М.Надолинець, П.Касяненко.

29 жовтня Гуляйпільський райвиконком затвердив Темирівську сільську виборчу комісію у такому складі:

голова – Мусіг Данило Савич – від Успенівської територіальної партійної організації,

заступник голови – Заїченко Федір Федорович – від колгоспників колгоспу «Шлях Сталіна»,

секретар – Касяненко Михайло Якович – від комсомольської організації колгоспу «Шлях Леніна»,

члени виборчої комісії:

Кодик Катерина Миколаївна – від колгоспників артілі «Шлях Леніна», Намлинська Настя Федорівна – від колгоспників артілі «Шлях Леніна», Левицька Марія Іванівна – від організації Тсоавіахіму «Шлях Леніна».

8 грудня в колгоспі «Шлях Леніна» висунуто до Темирівської сільради від виборчого округу №5 – кандидата в члени ВКП(б) Левицького Петра Івановича, який працював головою сільгоспспоживтовариства, від виборчого округу №6 – колгоспницю Касяненко Палагею Устимівну.

* * *

2 серпня 1939 року отримали високий урожай зернових у колгоспі «Шлях Сталіна». На аванс сім'я колгоспника А.Зінченка одержала 242 пуди хліба і 431 карбованець грішми; сім'я С.Жовніренка – 126 пудів і 224 карбованці; сім'я С.Шматка – 113 пудів і 201 карбованець грішми.

* * *

У серпні 1939 року проходила успішна реалізація позики третьої п'ятирічки (2-го року) в колгоспі «Шлях Сталіна». В перший день її реалізовано на 7500 карбованців, багато і готівкою. Дідусі Григорій Данченко і К.Жовніренко взяли по 80 карбованців кожен, Іван Жовніренко – на 75, а колгоспник Григорій Білаш – на 100 карбованців. У перший день готівкою сплачено 4500 карбованців.

* * *

30 грудня 1939 року ферма в колгоспі «Шлях Сталіна» мала 133 голови великої рогатої худоби, 83 вівцематки, 16 свиноматок, що повністю відповідало площі землі артілі. Завфермою Василь Жовніренко старався у роботі. А кращими були доярка Уляна Зінченко, скотарі Андрій Зінченко і Кіндрат Жовніренко, свинарка Палажка Жовніренко. На фермі організовували зоотехнічне навчання всіх працівників.

У виборах 30 грудня взяло участь 645 темирівців (100% від загального числа виборців). Бюлетенів із закресленими прізвищами кандидатів – 1. Серед обраних депутатів комуністів – 4, безпартійних – 10, чоловіків стільки ж, жінок – 4.

4 січня 1940 року відбулася перша сесія Темирівської сільської ради депутатів трудящих. Головою обрали А.Г.Макуху, заступником – І.Д.Зражевського.

У 1940 році в колгоспі «Шлях Леніна» 3-я бригада (бригадир М.Надолинець) відзначалась високою трудовою дисципліною. Конюхи Левко Білоконь та Степан Білоконь мали гарний стан коней. Ланкові Катерина Кодик, Мотря Лисенко і Олександра Білоконь збирали місцеві добрива (6-8 центнерів попелу і курячого посліду).

У бригаді добре поставлена була і культмасова робота. Культмасовик Олександр Ячмур організував драмгурток з місцевих любителів. Гурток поставив кілька п'єс. Працював і співучий гурток під керівництвом Павла Касяненка.

З виходом колгоспників у поле культмасову роботу переносили туди.

1 березня ланкова 2-ї бригади колгоспу «Шлях Леніна» С.Белах у райгазеті заявила «Моя ланка буде передовою»:

« – У минулому році я збрала високий урожай кукурудзи. Як саме я цього добилася? – ставила ланкова питання і давала на нього відповідь. – Ділянку виорано на зяб глибиною 22 сантиметри. Ранньої весни... заборонували ділянку у два сліди... Через 5-6 днів внесли місцеві добрива і зробили культивуацію.

Коли ґрунт прогрівся до 13 градусів... – провели повторну культивуацію і боронування.

Посіяне зерно кукурудзи... першого класу...

Посадку... проводила рядковими сівалками. Я слідкувала, щоб зерно рівномірно лягало в ґрунт на глибину 8-10 см... Я декілька разів проводила боронування легкою борінкою... Я завоювала право бути учасником Всесоюзної сільськогосподарської виставки 1940 року. ...Я зобов'язалась з 8 гектарів кукурудзи зібрати по 50 центнерів, з 5 гектарів соняшнику по 20 центнерів та з 2 гектарів рицини по 8 центнерів.

Я з членами своєї ланки вже назбирала 10 центнерів попелу та 5 центнерів курячого посліду. Ми вже знаємо свої ділянки. Вся наша земля на площі 20 гектарів виорана восени на глибину 22-25 сантиметрів. Весною перед посадкою ми проведемо боронування і дворазову культивуацію. Внесемо місцеві добрива.

У цьому році я проведу штучне перехресне запилення кукурудзи і соняшнику (по методу агронома Мусійка) та чеканку рицини. Це збільшить урожайність на 2-3 центнери з гектара».

Постановою Головного комітету Всесоюзної сільськогосподарської виставки від 7 березня 1940 року нагороджено срібною медаллю учасника Виставки 1939 р. бригадира колгоспу «Шлях Леніна» Якова Андрійовича Надолинця, який добився в 1938 році врожаю ячменю по 24,6 центнера з гектара. Тов. Надолинець одночасно одержав премію 500 карбованців.

У 1940 році учасниками Всесоюзної сільськогосподарської виставки були телятниця Настя Микитівна Іванова та конюх Федір Семенович Намлинський, садівник Михайло Павлович Нудьга (всі з колгоспу «Шлях Леніна»), голова колгоспу «Шлях Сталіна» Данило Савич Мусір та бригадир рілничої бригади цього ж господарства Захар Пилипович Потапенко.

Того ж літа на в'язанні хліба по-стахановськи працювала Ганна Нудьга в колгоспі «Шлях Леніна». Вона щодня давала 780 снопів, а Мотря Пархоменко – 670 (при нормі 480). На скиртуванні соломи відзначився Іван Шульга. У день заскиртував солому з 12 гектарів (норма 6).

Початок 1941 року нічим особливим не відзначався від попередніх. Темирівці упевнено господарювали на колгоспних ланах. У січні 123 члени колгоспу «Шлях Сталіна» на зборах схвалили постанову РНК СРСР і ЦК ВКП(б) про додаткову оплату праці колгоспників.

Виконуючи постанову РНК УРСР та ЦК КП(б)У про річні порайонні норми обов'язкової поставки яєць державі, колгоспники «Шлях Леніна» за два дні у квітні здали 6537 яєць. Першими – Єгоров, Федорченко, Шульга, Пархоменко, Нудьга та Ходуля.

11 травня учасниками Всесоюзної сільськогосподарської виставки стали колгосп «Шлях Леніна», а також садівник Михайло Павлович Нудьга, шовківник Пилип Михайлович Білий.

Велика Вітчизняна війна 1941-1945 рр.

22 червня 1941 року мирну працю темирівців, як і всього радянського народу, перервав збройний напад на СРСР німець-

ких фашистів. Звістка про початок війни облетіла село у першій половині дня 22 червня. А наступного основне військовозобов'язане населення було мобілізоване у Червону Армію.

Настали тривожні часи. З фронтів надходили нерадісні вісті, ворог тіснив Червону Армію. Колгоспну роботу за чоловіків виконували жінки та дівчата.

18 липня при Успенівській МТС після 15-денного семінару відбувся випуск комбайнерок. 9 дівчат отримали звання «комбайнер» з оцінкою «відмінно». Серед них – М.Намлинська з колгоспу «Шлях Леніна». А 23 липня у червоному кутку Успенівської МТС пройшла переатестація курсанток-дівчат тракторних курсів – тих, які раніше працювали причіпниками. Серед інших 70 дівчат трактористами стали Раїса Лисенко і Ніна Фисун.

У зв'язку з наближенням фронту темирівці вигнали у тил країни 200 голів великої рогатої худоби, 300 свиней, 560 овець. На полях тривала напружена праця зі збирання врожаю.

13 вересня Гуляйпільська районна газета «Сталінським шляхом» опублікувала листи братів Миколи та Олександра Нудьги.

«Всі діла і помисли радянського народу, – писала газета, – скеровані зараз до одного завдання: розгромити ворога, захистити свою свободу, свою культуру, своє добро. Це прагнення яскраво відбивається в листуванні радянських громадян. Характерним є листування братів Миколи Нудьги з колгоспу «Шлях Леніна», Олександра Нудьги – червонофлотця Червонопрапорного Балтійського Флоту».

Ось лист Миколи Нудьги:

«Добрий день, дорогий брате Олександрє! Я живий, здоровий і тобі бажаю бути таким же, розгромити Гітлера і повернутися додому з перемогою. Всі наші колгоспники готові стати на захист Вітчизни, щоб скоріше розгромити ненависних фашистів. Зараз всі ми, не покладаючи рук, працюємо на оборону країни. Сил у нас багато. Підмога фронтові є велика».

А ось відповідь Олександра Нудьги:

«Здрастуй, Миколо! Твого листа одержав, за що від душі дякую. Дякую за твоє бажання розгромити і цілком знищити підлого ворога бандита Гітлера з його собачою зграєю. Будь впевнений в тому, що ми, червонофлотці, ніколи не схилимось перед

ненависним ворогом, а навпаки, будемо битись до повного його розгрому.

Балтійський Флот ніколи не відступав і завжди виходив переможцем. У 1939-1940 рр. він покрив себе хорошою славою в боях з фінською білогвардійщиною. Так буде і з німецькими фашистами. Як фінські доти, так і німецькі укріплення, надводні і підводні кораблі знайдуть собі могилу під нашими ударами.

Працюйте на своєму виробництві, не знаючи втоми, забезпечуйте своєчасне збирання врожаю всіх сільськогосподарських культур, забезпечуйте виконання державних завдань, щоб радянському народові, Червоній Армії і Червоному Флоту було що їсти.

Я сподіваюсь, що все це буде вами зроблено. Привіт усім колгоспникам артілі «Шлях Леніна».

8 жовтня 1941 року село Темирівку було окуповано німцями. Разом з ними повернулися колишні «куркулі» та їх сини, які зайняли керівні пости старости і поліцаїв. Вони нещадно мстилися вчорашнім радянським активістам за себе та своїх рідних, викликали у населення страх, сприяли німцям у відправці молоді до Німеччини, допомагали їм тримати у покорі жителів.

Такими, що пішли на службу до німців, були Клименко П.І., Фисун В.А., Білий Х.І., Білий М.Т., Ревков М.Д., Калюжний М.Я., Намлинський І.К., Білоконь І.А.

Це вони продали німцям голову колгоспу Данила Савича Мусіра, який не встиг евакуюватися через те, що вдома лишалось троє дітей і хвора на тиф у ліжку дружина. Він переховувався вдома, та видав його Клименко П.І. (опісля він втік з німцями і знаходився у США), який побачив Д.С.Мусіра біля хворої дружини. Спочатку він запевнив Данила Савича, що не викаже його фашистам, а потім здав.

Другого дня поліцаї схопили Д.С.Мусіра і піддали радянського патріота, комуніста жорстоким тортурам. 1 травня 1984 року, звинувачуючи фашизм і його запродавців поліцаїв, свідчать старожили села:

Катерина Іванівна Пархоменко:

– До війни у нашому колгоспі головував Данило Савич Мусір. Евакуюватися не встиг, до того ж удома була хвора на тиф

дружина, троє малих дітей. Він переховувався, шукав зв'язку із залишеними для підпільної роботи активістами. Та його видав зрадник, і поліцаї по-звірячому закатували комуніста.

Говорив Олександр Іванович Демченко:

– Поліцаї знущалися над ним, як гестапівці, заганяли голки під нігті, били шомполами, топили у ставку, кололи багнетами. Все тіло було понівечене.

Пригадувала Ольга Юхимівна Біла:

– Бачила, як везли у село від ставка убитого Д. С. Мусіра.

Свідчила дочка Д. С. Мусіра, вчителька Добропільської СШ, комуніст Лідія Данилівна Савіна:

– Боляче згадувати ту страшну ніч, коли фашистські запродавці схопили батька і повезли на розправу. Мені було дванадцять років. Пам'ятаю, що увірвалися в хату чотири п'яних поліцаїв. Батько спробував вирватися через горище, але в засідці сидів Білоконь І. А.

Коротка довідка:

Д. С. Мусір, 1904 р. н., с. Темирівка, українець, розстріляний 24.04.1943 р. Залишилися – дружина Євдокія Семенівна, дочка Лідія і сини: Микола та Іван.

Пригадувала Мотрона Яківна Пархоменко:

– Навесні 1942 року дорогою Сталіно-Гуляйполе німці вели наших військовополонених. Куди і навіщо їх гнали, ми не знали. Але бачили, що до місця призначення конвоїри не доставлять нікого. Подумайте тільки, напроти нашого села німці забили на смерть шістьох чоловік. Полонені були дуже виснажені, майже всі поранені, пересувалися ледве-ледве. А вгодовані конвоїри без поспіху обирали чергову жертву, дубасили довгими гумовими палицями. Ми виносили їжу полоненим, але німці проганяли нас.

Свідчила Агафія Степанівна Венжега:

– Восени сорок першого у Темирівці переховувалися мешканці колишнього єврейського хутора Сотого. Діти жили у селі (багато сімей прийняли їх), а батьки – у степу. Потім німці оголосили, нібито нікого не займуть, нехай батьки повертаються до своїх дітей. Тільки-но вони це зробили, були одразу ж схоплені і розстріляні на околиці Гуляйполя.

В роки тимчасової німецької окупації 148 темирівських юнаків і дівчат (54 – з колгоспу «Шлях Сталіна» і 94 – з «Шлях Леніна») було вивезено на каторжні роботи до Німеччини. В останню мобілізацію влітку 1943 року мали відправити 13 осіб, але не виїхав ніхто, бо бригадир Я. Л. Білий направив їх на роботу в поле, щоб вони мали змогу втекти і переховуватися.

Восени 1943 року під кулями і снарядами, перед приходом радянських військ, колгоспники Я. Пархоменко, О. Денисенко, Т. Пархоменко, М. Хомич засівали поля, дбаючи, щоб земля щедро вродила врожай для своєї Вітчизни.

Радянська Армія нестримно гнала ворога на захід. Він, відступаючи у безсилій люті, спалив школу, конюшню, амбари, телятник, кузню, попалив у полі увесь корм для худоби, постріляв волів, корів селян, забрав коней.

13 вересня 1943 року Темирівка стала вільною. Її визволили частини 11 танкового корпусу. При звільненні Темирівки загинуло 7 радянських воїнів, які поховані у братській могилі.

Юнаки і чоловіки зразу пішли на фронт.

Відбудова

За роки окупації такі збитки, завдані колгоспам Темирівської сільської ради:

«Шлях Леніна»	на 5226,2 тисячі карбованців,
«Шлях Сталіна»	на 3193,6 тисячі карбованців.
Всього	на 8419,8 тисячі карбованців.

Роки окупації зруйнували господарства. Важко було відбудувати їх: не вистачало робочої сили, техніки. Тяжко доводилось працювати жінкам і старикам, та вони знали, що успіх – це допомога фронту. Господарством керував Михайло Олексійович Чердниченко.

Попри це, згідно з постановами райвиконкому та райкому партії від 28.10.1943 р., 150 темирівців відправляли на будівництво оборонних споруд на рубежі Марфополь-Степанівка, а від 13.11.1943 р. – на відбудову промисловості в м. Запоріжжі – 20.

Весна 1944 року була важкою. Колгоспники артїлі «Шлях Леніна» перенесли на своїх плечах за 20 кілометрів 510 пудів зерна для весняного засіву. Через нестачу тяглової сили запрягали в плуги, борони, лобогрійки корів, яких лишилось небагато.

Хліб збирали вручну: косили косами, в'язали в снопи, підвозили до току, але молотили на стаціонарі комбайном, який до цього встигли відремонтувати. Селяни розуміли, що основою піднесення народного господарства країни є важка індустрія. Тому 15 юнаків і дівчат направили навчатися до шкіл ФЗН, щоб здобути професії будівельників, металургів, металістів.

Того ж року колгосп одержав допомогу з братніх республік, а саме: корів, коней. Поступово на поля почали надходити трактори, комбайни. Та темирівці не забували за зміцнення Радянської Армії. Тільки на початку лютого на бойові літаки колгосп «Шлях Леніна» зібрав 21640 карбованців.

Із задоволенням сприйняли люди вирок-покарання зрадників села, яких було засуджено на 10-20 років, а Білого Х. Й. – до розстрілу.

Наближався до завершення 1944 рік. 3 грудня дружина фронтовика Марія Василівна Хомут з колгоспу «Шлях Леніна» заявила:

«Червона Армія очистила нашу землю від фашистського загарбання і зараз уже б'є фашистського звіра у його лігві. Ми будемо допомагати нашій армії в тилу. Дамо їй багато хліба, інших продуктів харчування, щоб завжди і всюди вона відчувала нашу допомогу і ще з більшим запалом громила ворога, недалеко вже радісний день перемоги!

На всіх роботах колгоспники норми виробітку виконують зараз на 150-200 процентів».

Закінчилася Велика Вітчизняна війна. Поступово поверталися до мирної праці колишні воїни Радянської Армії. Вони допомагали піднімати з руїн народне господарство.

Та нові труднощі, які спричинила засуха 1946 року, чекали темирівців попереду. Щоб поповнити продовольчі запаси, на полях школярі збирали колоски.

15 серпня Г.Касяненко інформував у районній газеті: «Кожного дня на полях колгоспів «Шлях Леніна» та «Шлях Сталіна» працюють біля 200 дітей-учнів на збиранні колосків. Їх органі-

зували вчителі Темирівської неповної середньої школи К.В.Касяненко та Є.І.Коломієць.

За 10 днів, тобто з 3 по 13 серпня, учні зібрали колоски на 80 гектарах. Назбирано 15 центнерів зерна».

Мабуть, через недорід і недоїдання, а не тільки через погану організацію праці, у колгоспі «Шлях Леніна» зривався план підняття зябу і майже не використовували на оранці корів колгоспників.

Голод 1946-1947 років привів до нових жертв. Труднощі вдалося подолати при допомозі держави.

Вже 8 січня 1948 року ланкова колгоспу «Шлях Леніна» Настя Касяненко дала слово: з 10 гектарів зібрати по 26 центнерів озимої пшениці, з 5 гектарів – по 20 центнерів проса і з 5 гектарів соняшнику – по 16 центнерів з гектара. Для цього уже провела снігозатримання на всій площі озимини, зібрала 2 центнери курячого посліду і вивезла 20 тонн гною на свою ділянку.

У січні 12 тонн гною під ярі культури вивезла ланка Зінаїди Білоконь...

* * *

Після визволення почала працювати у дві зміни, у пристосованому приміщенні, школа. До неї ходили діти з 5 навколишніх сіл і навчалось понад 340 учнів.

30 грудня 1948 року райгазета повідомляла, що учні Темирівської неповної середньої школи закінчили перше півріччя з гарними показниками.

Для учнів 5-7 класів організовували вікторину. Найкраще на її питання відповідали Георгій Єгоров, Валентина Власова, Марія Хохотва. Вікторина допомагала в навчанні закріпити пройдений матеріал.

Відновили роботу клуб, бібліотека.

Почала працювати Темирівська медамбулаторія, обладнали пологовий будинок.

* * *

У 1949 році колгоспи за своїми прибутками досягли довоєнного рівня. Але дрібні господарства були малопродуктивні для

держави. Техніка в них використовувалась недостатньо, адміністративно-управлінські апарати були великі. Назривала потреба в укрупненні колгоспів.

А поки що колгоспники артіль «Шлях Сталіна» сівбу кукурудзи провели за два дні по добре підготовленому ґрунті, якісно. Це Ніна Іващенко, Ганна Мотроненко, Єфросинія Власенко, Надія Нестеренко та інші (виконували норми на сівбі на 200-250%).

6 серпня колгоспники і службовці Темирівської сільради звернулися до всіх колгоспників, робітників і службовців Гуляйпільського району розгорнути соціалістичне змагання за дострокову сплату податку та інших державних платежів.

«...Ми, колгоспники, службовці Темирівської сільради знаємо, – писали вони, – що дострокове виконання зобов'язань перед державою є першим нашим завданням і великим вкладом у справу дальшого зміцнення могутності нашої любимі Батьківщини, у справу боротьби за мир у всьому світі.

Розгорнувши соціалістичне змагання серед населення, ми щороку достроково розраховувались з державою по всіх видах грошових платежів. І в цьому році, борючись за дострокове виконання зобов'язань перед державою, вже внесли аванс по сільгосподатку в сумі 34000 карбованців.

Ми зобов'язуємось до 1 вересня 1950 року повністю розрахуватися з державою по сільгосподатку та інших видах платежів і закликаємо всіх колгоспників, робітників і службовців Гуляйпільського району достроково розрахуватися з державою по сільгосподатку та інших державних платежах!»

За дорученням загальних зборів звернення підписали: голова виконкому Темирівської сільради І. Панасейко, голова бюджетної комісії І. Єгоров, податковий агент М. Жовніренко, голова колгоспу «Шлях Леніна» М. Федоренко, депутат сільради Г. Квітка, колгоспники С. Касяненко, К. Плисенко, Т. Іващенко, М. Жовніренко.

Звернення темирівців схвалили виконком райради та бюро РК КП(б)У від 5 серпня 1950 року.

Того року організовано в колгоспах проводили збирання пізніх культур. Для допомоги бригадам закріпили членів правління. Щовечора на коротких нарадах підбивали підсумки зроб-

леного за день, вказували на недоліки, намічали завдання на наступний.

Краще за всіх працювали бригада №1 (бригадир Зражевський, член правління Савченко) та №4 (П. Жовніренко та І. Жовніренко). Тут збирали за день по 6-6,5 центнерів качанів кукурудзи замість 5.

Працювали так: качани очищали на ниві, обламували, скидали на купки, звозили на токи і зважували. Вся робота йшла суворо по ланках.

Першими закінчили збирання кукурудзи молодіжні ланки Любові Білої і Раїси Намлинської. За кожною із них закріплювалась 20-гектарна ділянка. Урожай з них зібрано швидше, ніж за два тижні.

Ланки, які закінчили збирання кукурудзи, переключались на копання картоплі і буряків.

20 серпня 1950 року колгоспи «Шлях Сталіна» і «Шлях Леніна» об'єдналися в артіль «Шлях Леніна».

Колгосп «Шлях Леніна»

В реорганізованому колгоспі побудували корівник, два пташники, укрупнили рільничі бригади, провели нову нарізку полів. Уже у січні 1951 року намітили збудувати свиноферму, вівчарник, клуб, контору колгоспу, лазню, великий ставок і відремонтувати старий, посадити 10 га саду і т. д.

У цей час головою колгоспу працював Михайло Денисович Федоренко, секретарем парторганізації – І.І. Панасейко.

У 1951 році на районну Дошку пошани заносили ім'я комбайнера Успенівської МТС Семена Касяненка, який на жнивях по-стахановськи трудився у колгоспі «Шлях Леніна». Тоді ж темирівці зібрали урожай зернових з гектара на 2 центнера вищий, ніж попереднього року. І натуроплата підвищилась на 0,6 кг на трудовень.

У 1952 році колгоспниці Анастасія Чередниченко, Наталія Пидоненко, Варвара Пархоменко, Євдокія Рибалка, Зоя Нудьга, Раїса Синельник на очищенні посівматеріалу (потужна зерноочисна

машина «ВІМ») виконували норми на 110-120%. 2 червня у колгоспі закінчили другу прополку колоскових і просапних на всій площі. Тут працювали трактористи С. А. Ходуля та І. Я. Білий, колгоспниці ланок Настасії Білогурової, Тетяни Іванової та Настасії Гаркуші.

13 березня комсомольці і неспілкова молодь артіль «Шлях Леніна» звернулися з листом до всіх комсомольців і неспілкової молоді району взяти зобов'язання зі збереження колгоспних лісосмуг, парків, ставків. Самі темирівські юнаки і дівчата давали слово посадити навесні 5 гектарів лісозахисних смуг. Добре доглядати їх. Взяти шефство над 3 колгоспними ставками: закріпити їх греблі від розмивання і сповзання і обсадити деревами та чагарниками. Привести в порядок водозливи. Посадити по 5 фруктових і декоративних дерев і виростити їх.

Лист підписали за дорученням зборів: секретар комсомольської організації Демченко, заступник голови колгоспу Косенко, комсомолец Чередниченко, від неспілкової молоді Жовніренко.

Бюро райкому ЛКСМУ схвалило ініціативу юних темирівців, які перевиконали свої зобов'язання: посадили 13 гектарів жолудів квадратно-гніздовим способом замість плану 9, підчистили 12 гектарів і очистили від бур'янів 20 гектарів старих лісосмуг та на 3 гектарах насаджень минулих років зробили підсаджування, посадили 10 гектарів шовковиці. У всіх питаннях допомогу молоді подавав голова колгоспу М.Д.Федоренко.

У 1952 році на районну Дошку пошани заносили: колгосп «Шлях Леніна» (двічі, голова М.Д.Федоренко, секретар парторганізації Д.С.Стрибуль), ім'я ланкової Т.О.Іванової та водія автомашини «ЗІС-150» Гуляйпільської автороти С.Я.Романюка, який перевозив зерно з колгоспу «Шлях Леніна» на приймальний пункт «Заготзерна».

На транспортуванні хліба на приймальний пункт добре працював і шофер Гуляйпільської автороти М.Чучко, а допомагали йому вантажити «ЗІС-150» колгоспні дівчата Любов Біла, Любов Хомут, Ганна Пархоменко, Марія Пархоменко і Настя Гаркуша.

У 1952 році зросло колгоспне виробництво, урожайність. Грошова вартість трудовня у порівнянні з 1951 роком зросла на 68

копійок, а видача натуроплати – майже удвічі (на трудовень видано по 2 кілограми 720 грамів зерна).

На підготовці до весняної сівби 1953 року перед вели ланки Тетяни Іванової, Катерини Плисенко, Ганни Касяненко, які за короткий строк очистили 340 центнерів ячменю, 94 центнери вівса, 40 центнерів соняшнику і 12 центнерів проса. У 1953 році у колгоспі було 686 голів великої рогатої худоби, в т.ч. 170 корів; 429 свиней, 901 вівця, 62 коня, 1951 голови курей, 3 автомашини, 11 жаток, 9 віялок.

У тому році селяни зібрали 23626 центнерів зерна, отримали 692770 карбованців прибутку (в старих цінах). На трудовень видали по 1 кілограму 100 грамів зерна та по 1 карбованцю 10 копійок грошей.

Поступово поліпшувався добробут темирівців. П.Назаренко, І.Головань купили собі корів, В.Хомут, В.Бережний, Є.Біла, Н.Білоконь, І.Фисун – телиць. Після зменшення сільгосподатку П.Назаренко, П.Мотора, К.Шулен, М.Остроух посадили у себе фруктові сади. Колгоспники купили в магазині 10 радіоприймачів, 20 шифоньєрів, 10 нікельованих ліжок, багато швейних машинок, велосипедів, мотоциклів.

У 1954 році сільський клуб у Темирівці був справжнім вогнищем культури. Тут регулярно проходили концерти, вистави, вечори молоді, читалися лекції. Працювали гуртки художньої самодіяльності: співочий, драматичний, літературний. Із задоволенням дивилися глядачі одноактні п'єси «Будка №27», «Кум-секретар, або Сатана в бочці». Активними учасниками художньої самодіяльності зарекомендували себе: свинарка О.Вовк, трактористи І.Білий та В.Хомут, столяр І.Ревков. Учасниками художніх гуртків були і вчителі місцевої школи.

У 1956 році свинарка М.Іванова отримала 25 ділових поросят від кожної з дев'яти закріплених свиноматок (зобов'язання – 19). За це вона отримала одинадцять поросят у рахунок додаткової оплати.

Того року передовиками колгоспних ланів були М.Д.Рєвкова, яка на політці просапних щодня виполювала по 0,8 гектара при нормі 0,5, трактористи Успенівської МТС на культивачі просапних А.Т.Мотроненко, М.П.Горпинич (150-175%).

Та не тільки про хліб насущний думали люди. Колгоспник Ю.І.Білоконь під час декади книг (5-15 травня) придбав 300 книг на 1500 карбованців. Серед них – романи М.Чернишевського «Що робити?», М.Шолохова «Тихий Дон».

* * *

Комсомольська організація колгоспу «Шлях Леніна» нараховувала у своїх рядах 55 юнаків і дівчат. Всі вони виявляли багато ініціативи у громадському житті, показували приклад для неспілкової молоді. Коли в районі розгорнулася масова боротьба за виконання агрономічних заходів із забезпечення високого врожаю в 1955 році, комсомольці обговорили це питання на своїх зборах і зобов'язалися виготовити і розставити на полі не менше 8000 щитів для снігозатримання.

За погодженням із правлінням колгоспу створили спеціальну комсомольську бригаду із виготовлення щитів. За декілька днів їх зробили 600.

* * *

З 1 жовтня 1955 року по 1 січня 1956 року колгосп «Шлях Леніна» надоїв від кожної фуражної корови по 247 літрів молока, виробив на 100 гектарів сільгоспугідь – 11,2 центнера молока; на стільки ж гектарів ріллі 2,6 центнера свинини, на 100 гектарів зернових зібрав 53 яйця.

З 1 жовтня 1955 року по 1 жовтня 1956 року у господарстві надоїли 2615 літрів молока на корову, на 100 гектарів сільгоспугідь отримали 125,1 центнера молока, на стільки ж гектарів ріллі – 9 центнерів свинини, яєць на курку-несучку – 53,8, на 100 гектарів зернових – 1515 штук яєць.

Без відриву від виробництва підвищували свої зоотехнічні знання 19 доярок. Протягом року на районну Дошку пошани заносилися імена доярок Тетяни Герасимівни Назаренко та Анастасії Леонтіївни Білоконь (у березні надоїли від корови відповідно 325 і 320 літрів молока), свинарки Анастасії Дем'янівни Касяненко (за три місяці року одержала від свиноматки по 14 поросят), чабана Петра Федоровича Тимошенка (на сто вівцематок отримав 110 ягнят), свинарки Олександри Михайлівни Деленди,

ланкових Тетяни Олексіївни Іванової, Надії Титівни Пархоменко, доярок Валентини Федорівни Онищенко та Тетяни Герасимівни Назаренко (за липень надоїли відповідно по 426 і 414 літрів молока від корови), комбайнера Семена Андрійовича Касяненка (намолотив 5167 ц зерна) та шофера Миколи Івановича Хохотви. А за підсумками сільгоспроку високої честі бути занесеними на районну Дошку пошани удостоїлися Т.Г.Назаренко (надоїла по 3130 літрів молока від корови) та А.Д.Касяненко (отримала по 19 поросят від свиноматки).

У 1956 році першість у соціалістичному змаганні комсомольсько-молодіжних комбайнових агрегатів на збиранні врожаю виборів колектив Семена Касяненка з Успенівської МТС. За 5 робочих днів він зібрав у колгоспі «Шлях Леніна» 157 гектарів озимої пшениці.

Колективу-переможцю було вручено перехідний Червоний прапор РК ЛКСМУ. На зборах з нагоди вручення нагороди виступив голова колгоспу В.Д.Цаленко та комбайнер.

За вагомі успіхи у збиранні врожаю на колгоспних полях комбайнера С.А.Касяненка в 1956 році було нагороджено ордемом Трудового Червоного Прапора.

Того року комсомольці колгоспу виступили з ініціативою про розширення приміщення клубу і зобов'язалися виготовити 7000 штук цегли. 27 травня на недільнику виробили понад 3000 штук.

У 1956 році в Темирівці збудували нову семирічну школу, в ній – світлі класні кімнати. У квітні учні знищували на колгоспних полях ховрахів. Найбільшою активністю відзначалися Микола Білоконь, Анатолій Вовк, Андрій Добрознай, Олександр Зражевський, Віктор Капшук. Так діти допомагали дорослим боротися за збереження майбутнього врожаю.

У 1955 році за досягнення у праці було нагороджено свинарку Марію Микитівну Іванову медаллю «Учасник Всесоюзної сільгоспвиставки», а в 1956 році – срібною медаллю «За успіхи у сільському господарстві» і цінним подарунком. Медалей «Учасник Всесоюзної сільгоспвиставки» – удостоєні Любов Семенівна Іванова, Іван Дем'янович Зражевський. Відзначені подарунками доярки Т.Г.Назаренко, Г.Ф.Зражевська, птахарі П.Ф.Тимошенко, К.І.Хомич та інші.

Депутати за роботою

2 листопада 1956 року голова виконкому Темирівської сільради І.Панасейко писав у районній газеті «Сталінським шляхом»: «Депутати нашої сільради є організаторами боротьби за виконання рішень ХХ з'їзду КПРС, ведуть велику агітаційну, пропагандистську і виховну роботу серед трудящих і своїм особистим прикладом запалюють інших на самовіддану працю в ім'я нашої Батьківщини.

Час від часу наші депутати звітують перед виборцями про свою роботу, вислуховують їх критичні зауваження і пропозиції...

Критичні зауваження і пропозиції виборців, висловлені під час звітів депутатів, виконком сільської ради завжди кладе в основу своєї діяльності. Наприклад, виборці товариші Зражевський Дмитро, Іваненко Марія та інші під час звіту свого депутата тов. Іванової Любові весною цього року говорили про те, що слід би приділити більше уваги впорядкуванню і благоустрою наших населених пунктів. Врахувавши цю пропозицію, питання про благоустрій населених пунктів було обговорене на розширеному засіданні виконкому сільради, а внаслідок цього в наших населених пунктах посаджено більше як 6 тисяч декоративних дерев, проведено ремонт сільського парку, намічено посадити ще близько тисячі дерев.

Під час звіту за свою роботу депутата тов. Іванової Ніни виборці восьмого виборчого округу справедливо піддали гострій критиці її за те, що вона і виконком сільради погано дбають за дитячі ясла. Там же на зборах виборці поставили вимогу перед своїм депутатом добитись того, щоб в кожному населеному пункті під час польових робіт функціонували дитячі ясла. Виборці товариші Зінченко Андрій і Жовніренко Іван під час звіту депутата тов. Панченка Леоніда вказали на той факт, що в селі Крутоярівці перестав працювати колгоспний клуб і що молодь цього села, не маючи де провести своє дозвілля, нерідко вдається до випивок, що призводить до небажаних наслідків. Цілком справедливо критикували виборці і мене, коли я звітував перед ними за свою роботу. Зокрема вказували мені на те, що робота нашого

сільського клубу далеко не задовольняє вирослих культурних вимог трудящих села.

Всі ці критичні зауваження були нами узагальнені, і питання про дитячі ясла, про стан роботи колгоспного клубу в селі Крутоярівці та про налагодження роботи сільського клубу були винесені для обговорення на сесію сільської ради депутатів трудящих. В результаті цього в усіх селах сільради були утворені дитячі ясла, почав хорошо працювати крутоярівський клуб, зроблено капітальний ремонт сільського клубу – розширили приміщення для декількох робочих кімнат і сільської бібліотеки.

Однак треба сказати і те, що в роботі нашої сільради ще немало недоліків...»

* * *

9 травня 1956 року районна газета «Сталінським шляхом» надрукувала нарис «Завжди на передньому краї»:

«У селі Темирівці, де розташований колгосп «Шлях Леніна», що його очолює тридцятитисячник Володимир Дмитрович Цапенко, нам доводилось бувати багато разів. Це звичайнісіньке село, яких у вашому районі не один десяток, але на цей раз здалося воно нам якимсь незвичайним, появилось в ньому щось нове, привабливе, приємне. Яюсь по-іншому, чепурніше виглядають тут зараз хати колгоспників, погустішало дерев, почистішали вулиці і наче привітнішими, веселішими навіть стали люди.

Мимоволі пригадується, яким обшарпанним, понівеченим було це село в перші післявоєнні роки. Багато лиха принесла війна жителям цього села, всюди було видно сліди пожеж і руйнувань. Але все перемогла, все відновила, залікувала заподіяні війною рани чесна, самовіддана праця людей. Ми знаємо, що в цьому вкладена певна частинка праці і нашого давно знайомого Володимира Дмитровича, який за свої небагато років вже немало бачив, немало пережив. Як і мільйони інших радянських людей, він захищав нашу рідну Батьківщину від ворогів у тяжкі роки Великої Вітчизняної війни. Свідченням про це на його грудях можна бачити шість урядових нагород, серед яких два ордени Слави і орден Богдана Хмельницького. Зараз Володимир Дмитрович теж

на передньому краї, але на фронті мирної боротьби за дальший розквіт нашої Батьківщини, за зміцнення миру.

Хотілось знову побачитись і поговорити з нашим давно знайомим, але, на жаль, в приміщенні правління колгоспу ми його не застали.

* * *

– Присядьте, відпочиньте, трохи. Володимир Дмитрович, може, скоро буде. Значить, кажете, ви вже бачили наше господарство, все обдивились. Але обов'язково поговоріть з нашим головою. Правда, він у нас скупуватий на слово. Однак, коли вже скаже що, то так і знай, що все це в нього обдумане, зважене.

Ще тільки рік як обрали ми його на цю посаду, а вже кожному видно, що господарство вгору пішло, все скрізь вирівнюється. А спочатку, признатись, ми не дуже вірили, що з нього толк буде. Дуже вже не схожий на наших бувших голів. Ті, бувало, не стільки діла зроблять, як галасу піднімуть. А цей з перших днів свого головування все чомусь задуманий, мовчазний ходив. Навіть на засіданнях правління подовгу відмовчувався, інших вислуховував, про думку колгоспників довідувався. А згодом такий поворот взяв, що й не сподівались.

На одному з засідань правління, коли про тваринницькі ферми мова йшла, він таку думку висловив, що після цього дехто подумав так: «Ну, цей доведе колгосп до ручки». А думка нашого голови була така, щоб артезіанський колодязь пробити. Сорок тисяч карбованців, каже, буде коштувати.

Багато доводив Володимир Дмитрович про необхідність піти на такі витрати, але, крім нашого партійного секретаря, спочатку цієї думки майже ніхто не підтримував. Будемо, кажуть, і далі напувати корів з ставка.

Все ж таки вийшло так, як голова сказав. А тепер бачите як все діло обернулось. Про воду в колгоспі вже ніхто й мови не веде, бо є її доволі, по трубах прямо на ферми тече і справа із худобою пішла краще. А воно так уже й ведеться, що до одного чогось хорошого і друге добре клеїться. Так пішло і в нас. Кукурудзи торік багато посіяли, кормів стало доволі, у воді нестачі позбулися, і пішло молоко в нас небувале. Якщо торік на

цей день ми надоїли тільки до 50 тисяч літрів молока, так цього року від цих же корів уже 191 тисячу літрів його маємо.

Та хіба тільки молоко. Торік до Першого травня ми жодного кілограма свинини державі не здали, а зараз вже 205 центнерів свинини на своєму рахунку маємо. Це близько 1 центнера на кожні 100 гектарів ріллі припадає. Крім цього, ще на відгодівлі стоять 408 свиней. Незабаром ще голів 200 поставимо.

Отак і почалось наше піднесення, з відсталих швидко в середні вийшли, а зараз уже й до передових колгоспів наближаємось. Торік грошовий прибуток у нас далеко за мільйон пересягнув. Вперше на трудовень по три карбованці і по три кілограми хлібом видали, а то ж копійки і грами одержували.

Тільки за один рік ми корівник новий збудували, підвісну дорогу для ферми придбали, пілораму і автоваги купили, три ставки загатили, ще один свинарник на 500 голів і новий корівник на 200 голів будуємо, трьома новими автомашинами обзавелись, тепер їх вже маємо 6, а незабаром ще дві добавиться. Лісоматеріалу на 120 тисяч карбованців закупили. Почали ремонтувати хати колгоспникам.

А все через те, що люди стали працювати краще, дружно за діло беруться, бо кожен перед собою ясну картину побачив. Появились і в нашому колгоспі люди, про яких в газетах пишуть, на портрети знімають. Ось хоча б чабан наш Тимошенко Петро Федорович на кожні 100 вівцематок уже по 110 ягнят має, а доярка Тетяна Герасимівна Назаренко вже по півтори тисячі літрів молока від кожної корови надоїла. Воно хоч і не дуже багато, але ж у нашому колгоспі такого ще ніколи не бувало. Або візьміть Настю Дем'янівну Касяненко, що свинаркою працює. Вона вже по 12,5 поросяти на кожну з свиноматок одержала.

Ага, ось уже й Володимир Дмитрович їде. Поговоріть з ним обов'язково, багато хорошого почуєте».

* * *

У 1956 році свинарка господарства Марія Микитівна Іванова була нагороджена Великою срібною медаллю і швейною машинкою Всесоюзної сільськогосподарської виставки за отримання від кожної з 10 закріплених за нею свиноматок по 25 ділових

поросят у 1955 році. А імена передових доярок Тетяни Герасимівни Назаренко, Валентини Федорівни Ажищенко, птахарів Остапа Федоровича Жовніренка, Петра Федоровича Тимошенка занесли на районну Дошку пошани. Цієї честі заслужив і колгосп «Шлях Леніна» (голова Цапенко В. Д., секретар парторганізації І.І.Панасейко), який надоїв за серпень по 302 літри молока від корови, заклав по 14,4 тонни силосу на тварину.

У 1957 році площа колосових у колгоспі займала 1534 гектари. На 16 липня графік хлібоздачі виконали на 114%.

* * *

У тому, що темирівці вміли не тільки добре працювати, а й змістовно відпочивати, переконує таке: хорова група з 19 чоловік (Таня Іванова, Надія Чередниченко, Валя Білоконь, А. Білоконь та ін.), з яких 7 доярок, їздила на обласний фестиваль молоді, а Темирівський сільський клуб брав участь у республіканському огляді культосвітніх закладів.

Характерно, що учасником революційних подій у Петрограді у жовтні 1917 року був селянин із Темирівки Григорій Полікарпович Касяненко. А передовий птахар Петро Федорович Тимошенко, 1894 р. н., безпартійний, став народним засідателем.

* * *

У другій бригаді не було дитячих ясел, і бригадир тов. Зражевський І.Д. запропонував розібрати великий старий будинок і з матеріалу збудувати приміщення на 50-60 дітей. Для цього залучили стариків-спеціалістів колгоспу Івана Антоновича Білоконя, Павла Миколайовича Мороза, Степана Антоновича Білоконя та ін., які за місяць збудували ясла.

У цій же бригаді найкраще обробляла просапні ланка Н. А. Кійко (150-170%), не відставали і члени комсомольсько-молодіжної ланки Т. О. Ілієнко (Л. Й. Білоконь, Г. П. Білоконь та Л. П. Надолинець). Їх успіх – у хорошій організації праці. О 5-й годині ранку вони вже – у полі. Бригадир І. Д. Зражевський турбувався, щоб вчасно підвозили і відвозили полілльниць, питну воду. Часто з бесідами в полі бував голова колгоспу В. Д. Цапенко. Виступали з концертом учасники художньої самодіяльності ра-

йонного Будинку культури, Державна заслужена капела бандуристів УРСР.

21 березня організація добровільного спортивного товариства «Колгоспник» організувала шаховий турнір на першість села, в ньому взяло участь 10 любителів цієї чудової гри. Першість здобув колгоспник Віктор Леонтійович Іванов, набравши 9 очок. Друге і третє місця розділили між собою Василь Іванович Івашенко та Павло Данилович Іванов. Переможцям вручено подарунки.

* * *

Передовиками на прополці були Валентина Іванівна Касяненко та Ніна Андріївна Кійко, які щоденні норми виконували на 250%. Їх імена занесли на районну Дошку пошани. А трактористи Іван Білоконь та Григорій Іванов на обробітку кукурудзи перевиконували норми на 50-100%.

На силосуванні кукурудзи комбайнер Семен Касяненко виконував за день по 2 та по 4 норми. Не на багато відставали від нього і комбайнери Григорій Шевченко та Данило Яворський.

Восени на піднятті зябу перед вели брати Григорій та Іван Білі з причіплювачами Василем Івановим та Віктором Василенком, тракторист Григорій Білоконь.

У 1958 році успіхи мали і члени садово-городньої бригади, якою керував садовод Петро Степанович Жовніренко. Кожен із 20 га плодоносного саду дав урожай по 55 центнерів фруктів. Від їх реалізації колгосп мав 380 тисяч карбованців прибутку.

У цьому ж році колгосп «Шлях Леніна» електрифікувався, встановлювалася лінія з Курахівської ГЕС.

У жовтні комсомольці започаткували урочисті проводи в армію юнаків села. В сільському клубі зібралися всі колгоспники проводити в армію комсомольця Павла Іванова, активного учасника художньої самодіяльності. Був організований вечір (пісні, танці під гармошку), а в кінці вечора винуватцю вручили подарунки і побажали щасливої служби.

* * *

Комсомольці та неспілкува молодь Темирівки урочисто, цікаво, змістовно організували вечори відпочинку. Серед активіс-

тів були імена рядового колгоспника Павла Іванова, скотаря Олександра Манжари, тракториста Григорія Хомута, доярки Таїсії Білої, їздового Павла Надолинця, Миколи Мусіра, Зої Котенко та ін. Про це 19 жовтня 1958 року розповідала у райгазеті завідувача Темирівською сільською бібліотекою В.Бабченко.

Третього січня 1959 року в Темирівському сільському клубі понад 200 чоловік із захопленням дивилися п'єсу Г.Квітки-Основ'яненка «Сватання на Гончарівці», де головні ролі виконували тракторист Григорій Хомут, шофер Костянтин Хархан, скотар Віктор Іванов, доярки Таїсія Біла і Зіна Пархоменко, колгоспник Микола Мусір.

У роботі самодіяльних колективів клубу брало участь 27 чоловік. Вони щовечора (крім понеділка) відвідували заняття гуртків (драматичний, хоровий, танцювальний).

У 1959 році орденом «Материнська слава» нагородили колгоспницю Ганну Степанівну Манжару, яка виховувала семеро дітей.

А на районну Дошку пошани заносили імена доярок Ніни Михайлівни Зражевської, Ганни Михайлівни Зражевської, Марії Антонівни Пархоменко, колгоспників Ганни Лук'янівни Намлинської, Анатолія Миколайовича Лук'янця.

Свої річні зобов'язання виконали трактористи Григорій Миколайович Іванов, який на тракторі МТЗ-2 виробив 726 гектарів умовної оранки і зекономив 460 кілограмів пального, та Володимир Якович Пархоменко (трактором МТЗ виробив 940 га умовної оранки і зекономив 352 кг пального).

* * *

2 лютого 1960 року районна газета «До комунізму» опублікувала кореспонденцію із звітно-виборних колгоспних зборів, які пройшли в артілі «Шлях Леніна».

Дещо процитуємо з неї:

«— Розтривожила мене доповідь нашого голови,— почала рядова колгоспниця Оришка Герасимівна Синельникова.— Жодного слова я не пропустила в ній, і боляче мені стало за наш колгосп, за те, що ми відстаємо по всіх лініях... А чого відстаємо? Господарюємо ми не так, як інші колгоспи. Через те і в зведеннях по району наш колгосп «Шлях Леніна» завжди на

останньому місці бачимо. Дощів, кажете, було мало, і тому, мовляв, і врожай незавидний. А в інших колгоспах хіба більше їх було? А от врожай там вищий. Багато зерна ми в полі і в соломі залишили. Комбайнери наввипередки грали. Так само ми і кукурудзу збирали, половина качанів на ниві лишилася, які потім худоба перетоптала...

Говорила тов. Синельникова про те, що в результаті безгосподарності бригадирів майже вся картопля в полі померзла, що весь баштан колгоспний загинув тільки через те, що сторожа до нього ніхто не призначив.

— Хіба нас можна справжніми господарями назвати після того, — сказала вона, — як сотні тонн соломи лишилися не заскиртованими, а скошене бадилля кукурудзи погнило в копицях. І це тоді, коли кормів для худоби не вистачає. Ні, не так треба господарювати.

Цілком справедливо дорікала керівникам колгоспу за допущення безгосподарності і свинарка тов. Білоконь Н.Д. Вказувала вона, зокрема, на те, що заступник голови колгоспу по тваринництву тов. Ковтун П.Т. — рідкий гість на свинофермі, що свинарник, в якому зимують свиноматки, хоч і новий, але без стелі, в ньому протяги гуляють, дірки в дверях соломою позатикані.

— Для підстилки свиням на нашу ферму, — сказала тов. Білоконь, — ввозять хорошу соломку, а для годівлі возять таку, що вже майже погнила. Ну хіба так роблять добрі господарі?

Ланкова тов. Касяненко Г.Ф. говорила, що... боляче переживає те, що колгосп їх не виконав своїх соціалістичних зобов'язань, вказувала на причини цього, радила, що саме і як треба робити, щоб вивести свій колгосп із відсталих.

— Цього року кукурудза і соняшник в основному будуть вирощуватися без застосування ручної праці, але ряд інших просяпних культур будуть, як і раніше, вирощувати немеханізовані ланки. Однак у нашому колгоспі дехто чомусь вважає, що такі ланки вже віджили своє. На них мало звертає уваги правління колгоспу. Ми не знаємо, які саме культури буде вирощувати наша ланка. Ділянки в натурі для нас ще не виділені. Ми вивозимо в поле гній і не знаємо, чи свою ділянку угноємо, а це знижує заінтересованість колгоспниць. І все це, — продовжувала

вона, — від керівників і, насамперед, від голови колгоспу залежить. Був у нашому колгоспі поганий, нерадивий голова, зняли його, туди йому й дорога. Обрали тов. Цапенка, і треба сказати, що тоді ми дуже порадили, бо добре взявся він за господарство. Всюди його можна було бачити, скрізь порядок давав, вимоги до кожного по-справжньому ставив, дисципліна в колгоспі зміцніла. Ну, думаємо, це справжній голова, такого ми й бажали. Однак минув рік, і появилися у нашого голови куми, свати та інші приятелі. Де й поділася колишня активність нашого голови, його вимогливість до бригадирів та завідуючих фермами, почав примирятися тов. Цапенко з недоліками, а з цього й почалося відставання колгоспу.

— Мене вважають у своєму колгоспі передовою, — говорила доярка тов. Чередниченко Н. М., — а я надоїла всього лише по 2482 л молока на корову. І хоч це найвищий надій у нашому колгоспі, я знаю, що я не все зробила для того, щоб надоїти більше. У нас є всі можливості одержати цього року в середньому не менше як по 3000 л молока на корову. Я зобов'язуюсь досягти такого надою і закликаю до цього інших доярок. Дайте нам вдосталь хороших кормів для худоби, створіть хороші умови для роботи, і ми зробимо так, що рікою потече молоко.

Тверду впевненість у виконанні своїх соціалістичних зобов'язань, свою рішучість подолати в цьому році відставання колгоспу висловили у своїх виступах колгоспники Марченко П. І., Зражевський І. Д., Сергієнко І. Я., Прісний І. А., Надолинець П. П., Ковальова В. М., Галушка П. І. та ін.

Не можна було без хвилювання слухати виступ колгоспного птахаря дідуся Тимошенка Петра Федоровича.

— Я знаю свій колгосп, — говорив він, — з першого дня його утворення. Пережили ми багато горя і радощів. Особливо виростило, розвинулось, стало на міцні ноги наше господарство в останні декілька років. Наших успіхів, нашого зростання, наших досягнень не може бачити тільки сліпий і той, хто навмисне закриває очі. Хороші в нас перспективи. Це бачить кожен, хто вміє заглядати в завтрашній день. Але боляче, що ми відстаємо ще у своїй роботі від інших колгоспів, а все через те, що порядку справжнього у нас немає ще. Взяти хоча б птахівництво. На курку-

несучку ми всього по 90 яєць маємо, і тільки тому, що молодих курей продали, а стара курка ніколи багато яєць не несе.

Промовець зобов'язався одержати в 1960 році по 140 яєць на кожну несучку.

Досить цікавим був виступ тракториста Хомута Г. С. Він підкреслював необхідність більше приділяти уваги вивченню і поширенню передового досвіду...

Збори керувати колгоспом знову доручили В. Д. Цапенку.

Колгоспники зобов'язалися одержати в 1960 році урожай зернових культур по 24,5 ц з га, виробити на кожні 100 га землі по 63 ц м'яса, по 310 ц молока, одержати на кожну вівцю по 4 кг вовни і мати на кожні 100 га зернових по 12500 яєць.

Як же справились темирівці із зобов'язаннями?

По 900 га умовної оранки зобов'язалися виробити на ДТ-54 трактористи Іван Іваненко та Михайло Горпинич. На 26 листопада перший уже впорав 1175 га і зекономив 1200 кг пального, а другий – 1125 га і 1500 кг. А тракторист Григорій Іванов на «Беларусі» – 950 га замість 700.

Свинарка Наталія Дем'янівна Білоконь отримала за рік по 24 ділових поросят від свиноматки (зобов'язання – 21), а свинарка Серафима Степанівна Хохотва – по 22 поросята (зобов'язання – 21).

Птахар Петро Федорович Тимошенко дотримав слова, дано на звітно-виборних зборах. Він отримав по 140 яєць на курку-несучку.

у 1960 році серед передовиків виробництва були також колгоспниці Ганна Павлівна Білоконь, Тетяна Олександрівна Касяненко, Лідія Петрівна Надолинець, трактористи Іван Якович Білий, Іван Петрович Іващенко, Іван Юхимович Білоконь, Григорій Микитович Іванов, Анатолій Семенович Касяненко, телятниці Марія Іванівна Манжара, Олександра Тимофіївна Надолинець, Ольга Кирилівна Пидоненко, доярка Ганна Михайлівна Зражевська, Тетяна Герасимівна Назаренко, тракторист Віктор Петрович Левицький.

Характерним для 1960 року було те, що в Темирівському сільському клубі провели перше засідання новоствореного товариського суду. А другою прикметою стало виділення правлінням колгоспу продуктів для гарячих сніданків учням перших

четвертих класів Темирівської восьмирічної школи. Діти почали щоранку отримувати склянку пареного молока і 150 г хліба. Безкоштовними сніданками користувалося 65 учнів.

* * *

у 1961 році господарство придбало стогоклад для скиртування соломи, один силосозбиральний комбайн СК-2,6. Тепер їх у колгоспі 5. Купили бурякопідйомник.

* * *

Про те, як трудилися птахарні в 1961 році, говорить один штрих: 25 травня вони виконали річний план продажу державі яєць. Птахарі Петро Федорович Тимошенко і Костянтин Іванович Хомич зібрали по 75 яєць на несучку.

У тому році на районну Дошку пошани заносилися імена передових людей колгоспу, а саме: трактористів Михайла Павловича Горпинича, Івана Петровича Іващенко, доярки Галини Федорівни Пидоненко, птахарів Костянтина Івановича Хомича, Петра Федоровича Тимошенка, колективи ланок Г. Ф. Касяненко і Н. А. Кійко, доярки Лідії Іванівни Герман, комбайнера Віктора Івановича Малея.

Хто ж такі передовики?

Галині Федорівні Пидоненко – 22 роки. На ферму прийшла після закінчення 7-річки. Спочатку доглядала телят, а з 1959 року доручили групу корів. Того року надоїла від корови 1590 кг молока, в 1960 році – на 40 кг більше, а нині почався рахунок третьої тисячі.

У 1961 році колгосп виробив на 100 га угідь 37,6 ц м'яса, 211,2 ц молока, надоїв на одну корову 1650 кг молока, отримав на 100 га зернових 14552 яйця, на одну курку-несучку – 165,1 яйця.

За підсумками року на районну Дошку пошани заносилися імена Костянтина Івановича Хомича та Петра Федоровича Тимошенка, які отримали від курки-несучки відповідно по 160 і 150 яєць.

У 1962 році в господарстві на 100 га сільгоспугідь було 36 голів великої рогатої худоби, 24 вівці, 41 свиня, вироблено м'яса у забійній вазі – 20 ц, молока – 218,4 ц, вовни – 56 кг.

Колгосп «Мир»

У зв'язку з укрупненням районів (територія Гуляйпільського відійшла до Пологівського) у 1963 році колгосп «Шлях Леніна» отримав назву «Мир».

Того року видалося посушливе літо, що вплинуло на зниження урожайності, утримання худоби, одержання прибутків. Та все ж у порівнянні з 1953 роком у колгоспі було зростання. Це видно з таблиці:

Назва показників	1953 р.	1963 р.
Велика рогата худоба	686 гол.	1451 гол.
В т.ч корів	170	669
свиней	429	551
овець	901	898
курей	1591	1973
коней	62	104
Валовий збір зерна	20626 ц	27023 ц
Грошовий прибуток	692770 крб. в старих цінах	444599 крб.
Видано на трудодні: зерна	1 кг 100 г	0,5 кг
грошей	1 крб. 10 коп.	60 коп. (у н. ц.)

Незважаючи на тимчасові труднощі, господарство матеріально міцніло, передовики добивалися успіхів у праці. Птахарі П.Ф.Тимошенко і К.І.Хомич в 1963 році отримали від курки-несучки по 129 яєць, за це їм присвоїли звання ударників комуністичної праці.

По 39,1 центнера кукурудзи з кожного гектара на площі 30 гектарів зібрали ланкові-кукурудзівники Ганна Федорівна Касяненко і Ніна Андріївна Кійко.

Але... якщо недавно справи в господарстві йшли вгору, то в останні роки економіка різко пішла вниз. І врешті-решт артіль

докотилась до того, що стала економічно слабкою. І це тоді, коли землі родючі, а люди працьовиті. Чому так сталося?

Це питання звучало у виступах усіх, хто брав слово на звітно-виборних зборах колгоспу «Мир», що проходили у січні 1964 року. І не без підстав. Дійсно, землі тут родючі, і навіть у досить посушливому 1963 році зібрали по 13,5 центнера зернових з гектара, в тому числі по 15,3 центнера озимої пшениці, по 17,3 ц кукурудзи. Ще вищих результатів добились окремі ланки. Зокрема, ланковий механізованої ланки Іван Касяненко з кожного із 80 гектарів зібрав по 26,7 центнера качанистої.

У розрахунку на гектар ріллі в артілі продали державі по 4,5 центнера зернових. Це значно більше, ніж у середньому по району.

Як правило, рівень рільництва визначає розвиток тваринництва, а в кінцевому рахунку – безпосередньо впливає на прибуток господарства. Та в артілі «Мир» це правило порушується. Хоч тут кормова база дещо міцніша, ніж у середньому по району, тим часом тваринницької продукції вироблено найменше в районі. Зокрема, план виробництва молока виконано лише на 52%, м'яса – на 67%. Звідси велика заборгованість перед державою із продажу продуктів тваринництва й невиконання плану із прибутків. І, як результат, на кожен трудодень нарахували по 60 копійок.

У чому ж причина такого становища?

– Насамперед, у тому, – відначив бригадир першої комплексної бригади т.Марченко, – що голова колгоспу т.Цапенко цілком поклався на спеціалістів і керівників низових ланок, мало питав з них за роботу. А до чого це призвело? Агроном т.Новохатько часто пиячив, а не займався живою організаторською роботою. Звідси й результати: під час збирання колоскових чи кукурудзи до комбайнів днями не з'являлися ні агроном, ні голова колгоспу. Тим часом бригадир не має права вивести з ділянки агрегат, якщо навіть допускається брак. Подібне становище і в зоотехнії.

Скажімо, ціле літо ніхто не вів мови про ремонт тваринницьких приміщень, аж поки не потопило телят. Все «ніколи» було за п'янкою зоотехніку Галушці зайнятись ремонтом приміщень, зоотехнією.

Надзвичайно мало заготовили кормів. Тим часом солома залишалась у степу. Тепер її перевозять до ферм, витрачаючи великі кошти, а головне – втрачаючи дорогоцінний корм.

Найбільша вина т. Цапенка, відзначали виступаючи, що він послабив організаторську роботу насамперед серед членів правління. А звідси й низька трудова дисципліна серед колгоспників.

Головою артілі колгоспники обрали т.Павелька П.К., колишнього секретаря парткому колгоспу імені Карла Маркса.

* * *

З року в рік село змінювало своє обличчя. За післявоєнний період на території сільради побудували 65 будинків. Підвищувався культурний і освітній рівень темирівців. Все доросле населення до 35 років мало освіту не нижче 7 класів. А в 60-ті роки у Темирівці переважна більшість молоді продовжувала здобувати середню освіту без відриву від виробництва при навчально-консультативному пункті місцевої восьмирічної школи від Гуляйпільської заочної школи. В 1962 році 8 учнів закінчило 11 класів. Троє з них вступило до вузів: доярка Надія Коломієць – до Запорізького педінституту, тракторист Олександр Савовський – до Луганського сільськогосподарського інституту, шофер Микола Нудьга – до Мелітопольського інституту механізації і електрифікації сільського господарства (на заочну форму навчання).

Для підвищення культурного рівня в селі працювали клуб, літній кінотеатр, де демонструвалися кінофільми, проводилися концерти, бесіди, лекції, гра в шахи, доміно.

47 відвідувань кіно на рік на кожного жителя сільради – це результат невтомної праці кіномеханіка-комуніста, ударника комуністичної праці Леоніда Панасовича Данченка.

Розвивалася на селі і художня самодіяльність. Учасники її готували концерти і виступали з ними і у сусідніх селах.

520 жителів були читачами сільської бібліотеки, яка нараховувала 4760 книг.

На початку 60-х років минулого століття у колгоспі «Мир» працював радіовузол. Про це розповів 7 січня 1964 року у Полігівській райгазеті «Радянське село» редактор редакції місцево-

го радіомовлення колгоспу «Мир», вчитель Темирівської восьмирічної школи І. Зачепило:

– Початок цього був покладений у березні 1961 року.

Спершу ми почали випускати радіогазету по п'ятницях.

Так тривало місяців зо три. Влітку всі матеріали я готував сам, а дикторами запрошував жінок з хорошим голосом. Перед кожною передачею влаштовували тренування голосу. Це забирало багато часу, і ми попросили парторганізацію створити більшу редколегію.

Комуністи підтримали нас і створили редколегію з шести чоловік. Радіогазета відтоді почала виходити кожної декади.

Нині склад редколегії місцевого радіомовлення зріс до 14 чоловік. Випускаємо радіогазету щосередини. Кожна передача триває 15–20 хвилин.

Про що ми повідомляємо слухачам? Про все, що їх найбільше цікавить, хвилює, про завдання, які мусять зараз вирішувати хлібороби. Головне місце в наших радіопередачах, зрозуміло, займають виробничі питання. Ми широко пропагуємо досвід передовиків, розповідаємо про методи їх праці. Доводимо до відома трудівників результати соціалістичного змагання.

Ось теми деяких передач: «Щоб земля родила щедро», «Наші успіхи і недоліки в тваринництві», «Зимові роботи в саду та парниках», «Таємниця бездіяльності бригадира», «Ремонт техніки – головне завдання наших механізаторів», «Більше виробляти свинини», «Трудовий подарунок шоферів», «Так їх совість велить» та інші. Як бачите, ми не обминаємо жодної ділянки виробництва, хоча й акцентуємо увагу на тих, де в даний момент проходить передова лінія господарювання.

Не забуваємо ми і про передачі на політичні теми, про моральний кодекс будівника комунізму, про виховну роботу, інформуємо про останні рішення парторганізації, правління, сільської ради тощо. На ці теми були організовані виступи «Турбота про відпочинок колгоспників», «Особистий приклад батьків у вихованні дітей», «Рішення партії – до серця і розуму кожної людини», «Чи місце в колгоспі п'яниці-злочинцю?», «Трудову дисципліну – на високий рівень», «Працьовитому – слава, ледарю – ганьба», «Труд красить людину», «Партійне життя». «Дармоїд і п'яниця – воро-

ги нашого суспільства», «Ми будемо жити при комунізмі», «Працювати по-комуністичному», «Руки геть від Куби», «Про людей хороших», «Дружіть з книгою», «Шкільна сторінка», «Вчитись культурно торгувати», «Комуністи – приклад для всіх», «В сільському клубі» тощо.

Ми говоримо не тільки про нове, цінне, позитивне, а й вдаємося до критики. Беремо на озброєння також гумор і сатиру. Регулярно повідомляємо, які заходи вжиті по критичних виступах радіогазети.

Однак, як свідчить досвід, мало обрати потрібні теми. Слід ще немало попрацювати, щоб зробити передачу цікавою. Тому ми завчасно плануємо, погоджуючи з парторганізацією, зміст кожного номера радіогазети.

Ось одна з наших останніх радіопередач. Почали ми її, як звичайно: «Увага! Увага! Говорить редакція радіомовлення колгоспу «Мир». Добрий вечір, товариші радіослухачі! Прослухайте черговий випуск колгоспної радіогазети. Сьогодні у випуску: Рішення грудневого Пленуму ЦК – новий вияв великого піклування партії про добробут радянських людей. Мінеральним добривам – широку дорогу в колгоспне виробництво. А недоліки не виправляються. У виконкомі сільської ради. Знають, а мовчать. Газета вчить працювати. Виховання дітей – обов'язок не тільки школи, а й батьків. Готуймося весело зустріти Новий рік. Бесіда завмедпунктом т. Волошина про те, як запобігти обмороженню». Про що йшлося під час цієї передачі? Спершу розповіли про грудневий Пленум ЦК партії, про те, як він проходив, що накреслив. Потім зупинилися на тому, як в артілі використовувалися і використовуватимуться мінеральні добрива. Повідомили, що в 1963 році в колгоспі було 60 тонн суперфосфату. Його під час сівби кукурудзи внесли в рядки на 550 гектарах. Згодом на 650 гектарах провели підживлення. До того ж, на 250 гектарах застосували аміачну воду. Це сприяло одержанню на круг по 17,3 центнера кукурудзи, а в бригаді т. Зражевського – по 19,7 центнера на 403 гектарах. За попередніми даними, в 1964 році артіль має одержати 150–200 тонн суперфосфату, 50–60 тонн аміачної селітри й до 20 тонн калійної. Але правління артілі слід вжити заходів, щоб спорудити

приміщення для зберігання добрив. Агрономові т. Новохатьку треба добре розібратися з рунтовою картою, зважити на рекомендації вчених, щоб добре спланувати, в якому полі, скільки і яких добрив треба внести.

Нагадавши слухачам, що газета «Радянське село» свого часу викрила факти поганого використання кормів, відсутності запасу січки, ми одночасно повідомили, що тепер для виготовлення січки виділяють людей. Однак їх працю як слід не організовано. Так, напередодні колгоспники прийшли до скирт, однак тільки померзли, бо ПГК-30 не працював: не було трактора. «Отака нерозпорядливість! Куди ж дивиться правління? Коли вживе заходів до виправлення вказаних районною газетою недоліків?!»

Розповіли ми цього разу і про засідання виконкому сільської ради, яке обговорило питання про посилення виховної роботи серед майбутніх воїнів Радянської Армії, про план самообкладання населення на 1964 рік, про затвердження депутатських постів на тваринницьких фермах та комісії по економному й правильному витрачанню хліба, про звіти депутатів перед виборцями за роботу, проведену в 1963 році.

Далі ми зупинилися на діяльності сільСТ. Покритикували його за невиконання плану паєнагромаджень. Вказали, що в магазині № 1 (завмаг т. Чередниченко) порушуються правила санітарії, не виконується розпорядок дня. А в магазині №2 (завідуючий т. Ковтун) відсутня сіль, і колгоспники мусять їздити за нею за 2 кілометри, до центрального магазину. Винний у цьому – голова сільСТ т. Намлинський.

Михайла Івановича Жовніренка покритикували за те, що не цікавиться, як навчається його син Микола, за два роки ні разу не був у школі.

Повідомила редакція й про підготовку до святкування Нового року. Драмгурток підготував спектакль «Пошилися в дурні». В клубі йшли останні приготування до бал-маскараду, конкурсу на краще виконання пісень на слова Т. Г. Шевченка, танцю і на кращу декламацію віршів і прози...

Можливо, в нашій роботі є й прогалини, не всі випуски повноцінні, змістовні, цікаві. Однак відгуки свідчать про те, що в цілому вони подають певну допомогу партійній організації і пра-

влінню колгоспу у мобілізації трудівників на виконання поставлених перед ними завдань.

* * *

Влітку 1964 року хлібороби артїлі доклали чимало сил і енергії, щоб створити хороший запас кормів. І їх старання не пропали марно. Кукурудза, яку зібрали на силос у молочно-восковій стиглості, з кожного гектара дала по 200-250 центнерів зеленої маси. З неї заклали 6,6 тисячі тонн силосу. В достатній кількості заготовили і грубих кормів. Будуть і концкорми, і буряки. А щоб ці корми давали повну віддачу, тут обов'язково будуть готувати їх до згодовування: запарювати, дріжджувати, обробляти хімічними препаратами тощо, – запевняли через радіогазету голова колгоспу «Мир» П.Павелько та зоотехнік П.Галушка.

Зокрема, вони говорили, що хімічними препаратами обробимо тисячу тонн корму, в тому числі і 200 тонн для свинопоголів'я. Для молодняка тварин буде виготовлено щонайменше 250 тонн штучного молока, вирощено гідропонним методом 10 тонн зелені. В достатній кількості вже заготовили сінного борошна. Найближчим часом подрібнять 2 тисячі тонн соломи. Всі корми підвезені до місць зимівлі тварин.

Звичайно, готувати корми для згодовування треба в спеціальних приміщеннях. З цією метою колгосп уклав договір з шефом – Запорізьким метизним заводом на будівництво кормоцеху. Днями робітники приступлять до його устаткування.

Велика робота проводилась із підготовки ферм до зими, із механізації трудомістких процесів тваринництва. Будівельна бригада артїлі завершила у жовтні поточний ремонт приміщень. У трьох корівниках встановлені електродоїльні апарати. Зараз спеціалісти господарства навчають тваринників ними користуватись. А через деякий час апарати буде пущено в дію. Досі на фермах не було механізоване водопостачання. Влітку велику допомогу подали нам працівники «Сільгосптехніки». Вони проклали 500 метрів водопровідних труб. Але для завершення робіт не вистачило ще 300 метрів, а також незначної кількості дводюймових труб для монтажу водонапувалок. Якщо ж це питання не розв'я-

зати найближчим часом, то воду на ферми знову доведеться возити трактором.

Поряд з іншим, раніше в господарстві не на належному рівні велась племінна справа. Зараз цьому питанню приділяється велика увага. В колгоспі є 400 телиць, в т.ч. близько 300 голів старше року. До кінця року з них буде осіменено 40 голів. У жовтні відбиратиметься 150 високопродуктивних корів, з яких буде укомплектовано племінну групу. Від них у майбутньому відбиратимуть телиць для комплектування стада.

Щоб мати на початку 1965 року м'ясо, найближчим часом у господарстві поставлять на відгодівлю 100 голів молодняка великої рогатої худоби і 400 свиней. За кожною ділянкою на період стійлового утримання тварин від правління й парторганізації призначені відповідальні. Тут розуміють, що зимівля тварин після завершення польових робіт буде головним напрямком у діяльності.

* * *

У 1966 році до Темирівської сільської ради входили села: Крутоярівка, Обратне і, звичайно, Темирівка. Остання налічувала 203 двори, в яких мешкала 601 особа.

У Темирівці розташувалася центральна садиба колгоспу «Мир», який мав 4175 гектарів земельних угідь, з них – 3663 гектари ріллі, 88 гектарів садів. Головний напрям виробництва – зернові культури і м'ясо-молочне тваринництво.

Провідною силою виробництва були кадри. В 1966 році в артїлі працювало 2 агрономи, 11 ветеринарів, зоотехніків, завідуючих фермами і бригадирів, 5 інженерів, техніків, електромонтерів, 72 механізатори, 25 водіїв автомашин. У їх розпорядженні знаходилися 18 тракторів, 11 комбайнів, 17 вантажних автомашин, інша потужна техніка й інвентар.

У 1966 році темирівці виростили й зібрали 3147 тонн хліба. Середня врожайність зернових склала 16,7 ц/га, в т.ч. 16,9 ц озимої пшениці на площі 905 гектарів.

Значне місце в колгоспному виробництві посідало тваринництво. В тому році, про який іде мова, артіль мала 1664 голови

великої рогатої худоби, в т.ч. 643 корови, 870 свиней, 1100 овець, 75 коней, 3343 курки.

Тваринники виробили на 100 га земельних угідь по 303,3 ц молока, по 46,3 ц м'яса, по 100 кг вовни. На кожні 100 га зернових отримали по 12,7 тисячі яєць.

Загальний прибуток колгоспу становив 592 тисячі карбованців, неподільний фонд – 1 мільйон 68 тисяч, річне відчислення до культфонду – 28 тисяч карбованців.

Серед працівників села вирости чудові майстри виробництва. Це свинарка Зінаїда Степанівна Синельник, яка в 1965 році одержала по 18 поросят на свиноматку. Майже 2600 кілограмів молока від кожної корови за 1966 рік – такий показник доярки Ганни Михайлівни Зражевської. Гордість колгоспу – механізатори Іван Степанович Хомут та Іван Якович Надолинець. У 1966 році вони зібрали по 40 центнерів зерна кукурудзи з гектара.

У 1966 році колгосп відмовився від трудоднів і перейшов на грошову оплату праці. Того року оплата одного людино-дня становила 2 карбованці 60 копійок.

Заможно жили колгоспники. В 1966 році вони мали у особистій власності 22 мотоцикли, 37 телевізорів, 176 радіоприймачів.

За роки Радянської влади змінився загальний вигляд села. Майже зникли хати-мазанки, покриті соломкою та очеретом. Один за одним піднімалися нові будинки. Та всі з шлакоблоку та пальної цегли. А старі будинки колгоспники штукатурили або обкладали цеглою, вкривали шифером, залізом чи черепицею.

Немало зводилося і громадських споруджень. У 1967 році в селі Обратному відкрилися дитячі ясла, будувався гараж і колгоспний Будинок культури.

Вже тоді село було повністю радіофіковане і електрифіковане. До послуг жителів – медична амбулаторія, філія поштового зв'язку, 3 магазини, бібліотека з фондом 5470 книг.

На 1967 рік темирівці передплачували 1000 примірників газет і журналів.

* * *

Дати більше, ніж у 1966 році, м'яса, молока, яєць – вирішили тваринники колгоспу «Мир». Вони зобов'язалися виробити в

1967 році по 59 ц м'яса, 340 ц молока на кожні 100 га угідь та по 16,1 тисячі штук яєць на 100 га зернових.

З 27 січня 1967 року головою колгоспу працював Олексій Петрович Карнаух, головним бухгалтером – Василь Іванович Панасейко, головою сільської ради – Ілля Іванович Панасейко.

* * *

25 листопада 1969 року в обласній газеті «Індустріальное Запорожье» про свою роботу розповідала свинарка сільгоспартілі «Мир» З.Синельник:

«– На свинофермі я працюю з 1955 року. Тому маю право, оглядаючись на минуле, порівняти, співставити, який великий крок вперед за ці роки зробило наше село, наш колгосп. Люди тепер живуть у добротних, добре облаштованих будинках. Набагато повніше задовольняються їх культурно-побутові запити. Темирівку зв'язало з районним центром асфальтоване шосе. Дітей до школи і в дитячий садочок підвозять автомашинами.

А першооснова всього – зміцнення економіки, подальший розвиток нашого колгоспу. Зараз ми доглядаємо 1800 свиней. А це нові високі обов'язки, велика відповідальність. Та ми з ними справимось.

Наприклад, за десять місяців виконали річний план реалізації молока на 101 відсоток, яєць – на 116, вовни – на 126. Із запланованих 132 тонн м'яса вже продали 122, в т.ч. 50,5 тонни свинини.

З цілого ряду показників виконали і завдання п'ятирічки. Вовни реалізували на 10% більше передбаченого, перекрили і план продажу яєць. П'ятирічний план продажу молока вже здійснили на 92%, а завершимо його до 1 квітня наступного року; м'яса – на 89% (до 20 квітня закриємо п'ятирічне завдання).

Раніше я доглядала свинюматок і поросят. А ось із 1966 року мені довірили племінну групу тварин. Беручись за нову роботу, розуміла, що треба підучитись, поповнити свої знання. Побувала на Виставці досягнень народного господарства у Києві, вивчила досвід роботи передових свинарок сусідніх господарств.

У поточному році я зобов'язалась отримати і зберегти від кожної племінної свинюматки своєї групи 14 поросят. Отримала в середньому по 18.

Як старша свинарка в маточнику, не можу не відзначити добросовісність у роботі своїх подруг, перш за все, Наталії Хохотви, Марії Касяненко, Марії Денисенко.

Бажання працювати ще краще, ефективніше нам не позичати, але багато залежить від рівня механізації, а вона бажає бути значно кращою».

* * *

Трудівники колгоспу «Мир» у 1974 році збільшили виробництво свинини. Як це їм вдалося? Про це розповіли 17 лютого в газеті «Запорізька правда» головний зоотехнік господарства Л.Домінов, зоотехнік-селекціонер К.Дяченко, завідувач фермою В.Намлинський, свинарка Т.Ворона.

«— Спочатку ми взялися за реконструкцію свинарника, — ділилися вони. — На місці старих приміщень спорудили господарським способом два нових, а третій капітально відремонтували. У двох маточниках зробили металеві клітки для кожної свиноматки. Для поросят — окремі відсіки, в які вони ходять через спеціальні отвори. У кожній клітці — корито і кран для води. Підлога дерев'яна (зацементована значно гірша). Очищаються клітки за допомогою транспортерів. Корм свинарка роздає за допомогою електричного візка, який рухається від акумулятора. Підлога і все приміщення обігрівається. Працює витяжна і примусова вентиляція.

У приміщеннях тепло, сухо, чисто, тут зручно працювати. Одна свинарка доглядає 50 свиноматок з приплodom. У другому такому ж приміщенні утримують поросних свиноматок.

Третє приміщення — відгодівельник. Тут три колгоспники Микола Мотора, Кость Хомич та Іван Денисенко годують 1200 свиней. Фактично вони працюють удвох, бо третій вважається підмінним. Роздають корм за допомогою саморобного тракторного візка, очищають приміщення транспортерами.

Ось так, не чекаючи капітального свинарського комплексу, ми у звичайних виробничих умовах зуміли добитися концентрації свиней у одному місці, поставити вирощування поросят і відгодівлю на промислову основу. Збудувавши і обладнавши приміщення, взялися за удосконалення організації праці і селекційної

роботи. Від 104 племінних маток вирощуємо свинок для поповнення маточного поголів'я. За певними відзнаками ведемо ретельний відбір молодняка. Вибракуваних передаємо у відгодівельну групу. Відібраних свинок вирощуємо окремо, ще двічі перевіряємо на плодовитість. Кращими поповнюємо основне поголів'я. Протягом двох років ми повністю заміняємо маточне стадо, поступово поліпшуючи його.

На нашій фермі утримується 160 основних і 79 перевірочних маток. Опороси розпланували так: взимку і у вересні поросяться основні, а влітку — перевірочні матки. За рік від основної отримуємо по 19 поросят. А всього (враховуючи приплід від разових) — по 22 поросята. Торік одержали 33560 голів приплоду. Це дало можливість в короткий строк збільшити виробництво м'яса. Так, при річному плані 84 т м'яса вже здали державі 64 т свинини.

На інтенсивну відгодівлю поставили ще 500 свиней, яких здамо в травні. А тоді до кінця року ще відгодуємо 100 свиней, що дасть можливість за рік всього заготовити 200 т свинини.

Успіху сприяє потокова система обслуговування тварин. В чому її суть? Дві свинарки набирають групу маток за 15–20 днів до опоросу і утримують їх окремо. Тут вони приймають опороси і обслуговують підсисних маток до відлучення поросят. Після цього тварин переводимо в групу холостих і поросних іншим свинаркам, а поросята передаються на дорощування. Така система дозволяє обслуговуючому персоналу спеціалізуватися, досконало освоїти техніку роботи, методи годівлі й догляду окремих виробничих груп свиней.

Потокова система обслуговування тварин сприяла різкому підвищенню продуктивності праці, економії коштів. Перейшовши на передову технологію виробництва свинини, ми за два роки вивільнили 12 чоловік обслуговуючого персоналу і лише на заробітній платі заощадили 15000 карбованців. Приплід від основної свиноматки зріс з 13 до 19 поросят. Застосовуємо дворазову годівлю товарного поголів'я. Великий економічний ефект дає міжпорідне схрещування тварин. Помісний молодняк має прирости ваги на 15–20% вищі, ніж чистопородний. В результаті усіх заходів собівартість центнера свинини за рік знизилась на 18

карбованців, а чистий прибуток сягає 62 карбованці на кожному центнерові.

Колектив нашої ферми вирішив у 1974 році одержати на основну свиноматку 26 поросят, вдвічі перевершити план виробництва свинини».

Нагороди достойним

Чесна, самовіддана праця приносила колгоспникам непогану заробітну плату. В 1970 році місячний заробіток становив у середньому 77, у 1975 році – 102, в 1977 році – 111 карбованців. Телевізори, радіоприймачі – майже в кожному сільському дворі. Вже давно не стали для селян предметом розкоші легкові автомобілі й мотоцикли, їх придбали багато механізаторів, тваринників та інших категорій населення.

Є в селі приймальний пункт побутокombінату, лікують теми-ривців досвідчені медпрацівники фельдшерсько-акушерського пункту, діти навчаються у восьмирічній школі, а найменші сільчани виховуються в добре обладнаному дитсадку.

Дозвілля жителі проводять у Будинку культури. В селі працює багато спеціалістів з вищою та середньою спеціальною освітою. Тільки в колгоспі в 1977 році їх налічувалося 25 чоловік.

Головне багатство Темирівки – її невтомні трударі. За успіхи у праці було нагороджено:

орденом «Знак Пошани»

- 01.1958 р. – колгоспницю Іванову Любов Степанівну
- 05.1966 р. – бригадира Жовніренка Петра Степановича
- 06.1966 р. – тракториста Надолинця Івана Яковича
- 06.1971 р. – доярку Чередниченко Анастасію Михайлівну
- 12.1977 р. – тракториста Манжару Олександра Петровича

орденом Трудового Червоного Прапора

- 06.1971 р. – доярку Жовніренко Євдокію Іванівну
- 11.1972 р. – трактористів Білого Миколу Івановича, Клименка Бориса Михайловича, Касяненька Семена Ан-

дрійовича, Хомича Василя Михайловича, Лук'янця Анатолія Миколайовича

12.1973 р. – тракториста Сушкова Володимира Федоровича

орденом Трудової слави III ступеня

- 03.1975 р. – свинарку Мусір Олександрю Антонівну
- 03.1975 р. – комбайнера Колісника Миколу Івановича

орденом Трудової слави II ступеня

01.1977 р. – свинарку Мусір Олександрю Антонівну

орденом Дружби народів

- 03.1981 р. – водія Данченка Анатолія Лукича
- 06.1986 р. – комбайнера Лук'янця Анатолія Миколайовича

медаллю «За трудову доблесть»

- 06.1966 р. – тракториста Касяненка Івана Олександровича
- 03.1966 р. – свинарку Синельник Зінаїду Степанівну
- 05.1966 р. – ланкового Іванова Григорія Микитовича
- 06.1971 р. – тракториста Хомича Василя Михайловича
- 09.1973 р. – доярку Зражевську Ганну Михайлівну
- 12.1973 р. – шофера Данченка Анатолія Лукича, комбайнера Колісника Миколу Івановича, тракториста Манжару Олександра Петровича
- 04.1976 р. – тракториста Хомича Івана Михайловича
- 01.1977 р. – комбайнера Лук'янця Анатолія Миколайовича
- 12.1977 р. – тракториста Іващенко Івана Петровича

медаллю «За трудову відзнаку»

- 06.1966 р. – трактористів Хомута Івана Степановича, Хомича Василя Михайловича
- 03.1966 р. – доярку Зрежевську Ганну Михайлівну
- 05.1971 р. – тракториста Білого Михайла Яковича
- 09.1973 р. – доярку Надолинець Лідію Данилівну
- 12.1973 р. – тракториста Білого Івана Яковича, колгоспницю Галушку Людмилу Федотівну, голову колгоспу Карнауха Олексія Петровича

- 12.1977 р. – водіїв Манжару Володимира Григоровича і Щербаня Володимира Олександровича
 03.1982 р. – тракториста-машиніста Іванова Григорія Микитовича
 09.1986 р. – свинарку Білоконь Ніну Іванівну.

Всі вони – передовики колгоспного виробництва. Троє з них, а саме: Зінаїда Степанівна Синельник, завідувача свинотоварної ферми Олександра Антонівна Мусір, водій Григорій Миколайович Жовніренко були удостоєні честі бути делегатами колгоспних з'їздів.

* * *

Якщо порівнювати виробничі показники колгоспу «Мир», отримані у 9 і 10 п'ятирічках, то видно, що виробництво зернових постійно зростало, а решта показників була нижчою. Тоді основу тракторної бригади складала:

Василь Іванович Левицький, Віктор Іванович Беслик (з 1959 по 1996 рік), Григорій Якович Білий, Іван Петрович Іващенко, Микола Іванович Білий, Олександр Петрович Манжара, Іван Якович Білий, Василь Михайлович Хомич, Прокіп Прокопович Білий, Іван Михайлович Хомич, Григорій Миколайович Рибалко, Іван Якович Надолинець, Іван Степанович Хомут, Володимир Абрамович Плисенко, Володимир Васильович Шестеряков, Анатолій Миколайович Лук'янець, Микола Федорович Ажищенков, Володимир Миколайович Жовніренко (з 1979 року – інженер тваринницького комплексу).

* * *

З року в рік постійно працювали на заготівлі грубих кормів (соломи) механізатори і скиртоправи:

Григорій Миколайович Іванов, Іван Федорович Герман, Любов Гнатівна Білогурова, Людмила Федотівна Галушка, Валентина Федорівна Щербань, Ганна Павлівна Беслик, Тетяна Єгорівна Іващенко, Галина Антонівна Жовніренко, Ганна Федорівна Касяненко, Ірина Сидорівна Василенко, Зінаїда Панасівна Касяненко, Тетяна Артемівна Ворона, Віра Федорченко, Валентина Миколаїв-

на Денисенко, Ніна Андріївна Кійко. Кожного року заготовлялося соломи для потреб громадського тваринництва 1,5 тисячі тонн.

Основу водіїв у автогаражі складала:

завгар Микола Лукич Гаркуша, Володимир Григорович Манжара, Володимир Олексійович Щербань, Олександр Іванович Малей, Олексій Олександрович Білий, Іван Олександрович Касяненко, Іван Федорович Пархоменко, Анатолій Лукич Данченко, Володимир Михайлович Сліпченко, Григорій Миколайович Жовніренко, Костянтин Васильович Хархан, Борис Федорович Іванов, Іван Панасович Данченко, Микола Сергійович Ходуля.

На молочнотваринницькому комплексі і молочнотоварних фермах працювали доярками і телятницями жінки, які прийшли сюди після школи і працювали до виходу на пенсію і після: завідувачий фермою Петро Ілліч Марченко, Лідія Федотівна Біла, Лідія Данилівна Надолинець, Зінаїда Яківна Плисенко, Віра Василівна Іванісова, Ніна Митрофанівна Яворовська, Варвара Яківна Сторожук, Віра Прокопівна Жовніренко, Ольга Никонівна Шматько, Анастасія Михайлівна Чередниченко, Ніна Михайлівна Плисенко, Олександра Тимофіївна Пилипенко, Валентина Федорівна Ажищенко, Зоя Олексіївна Рибалко, Валентина Полікарпівна Пархоменко, Марія Іванівна Манжара, Катерина Іванівна Надолинець, Любов Павлівна Мотроненко, Марія Панасівна Берлова, Євдокія Іванівна Жовніренко, Любов Яківна Пархоменко, Раїса Андріянівна Жовніренко, Марія Антонівна Пархоменко, Тетяна Антонівна Данченко, Ніна Григорівна Жовніренко, Федора Іллівна Данченко (з 1943 по 1960 рр.).

Плеяда добросовісних людей трудилася на свинотоварній фермі:

Іван Тихонович Колісник, завідувача (1980–1990 рр.) Олександра Антонівна Мусір, Віктор Кіндратович Василенко, Микола Пилипович Манжара, Кость Іванович Хомич, Марія Іванівна Касяненко, Марія Ананіївна Денисенко, Раїса Леонтіївна Білоконь, Наталія Якимівна Хохотва, Ніна Іванівна Білоконь, Любов Федорівна Білокопитова, Катерина Миколаївна Гайдаш, Зінаїда Степанівна Синельник.

У такому ж повсякденному ритмі, як ферма, тракторна бригада, автогараж, трудилася і будівельна бригада у складі:

бригадира Олександра Івановича Денисенка, Володимира Михайловича Хомута, Андрія Антоновича Ходулея, Андрія Федоровича Жовніренка, Віктора Юхимовича Плисенка, Віктора Іларіоновича Білоконя, Івана Михайловича Денисенка, Віктора Єгоровича Жовніренка.

У роки десятої п'ятирічки господарство очолював Олексій Петрович Карнаух, головним економістом була Валентина Миколаївна Зражевська, головним бухгалтером – Василь Іванович Панасейко, головним агрономом – В. М. Приходько, головним зоотехніком – К. П. Надолинець, головним інженером – В. П. Карпенко, завідуючим гаражем – Микола Лукич Гаркуша, бригадиром тракторної бригади – Віктор Іванович Беслик, бригадиром польової бригади – Анатолій Миколайович Жовніренко.

Виробництво продукції рослинництва і тваринництва по господарству росло, але поставлені плани не виконувалися. Не було стабільності в урожайності, надоях молока, заготівлі кормів, здачі продукції державі. Тому в 1977 році О. П. Карнауха зняли з посади голови колгоспу.

Колгосп «Мир» очолив Олександр Карпович Горобець, а партійну організацію – Леонід Васильович Горпинич. Невдовзі Олександр Карпович за станом здоров'я звільнився з роботи в господарстві, а Леоніда Васильовича направили на навчання до Вищої партійної школи.

Нове керівництво – інший стиль роботи

10 лютого 1979 року за рекомендацією райкому партії та при підтримці темирівців головою колгоспу обрали Олександра Григоровича Чуба, 1952 року народження, агронома з вищою освітою і вже набутим практичним досвідом роботи за спеціальністю. На молоді плечі була покладена державна відповідальність за господарство, людей, виконання планів і завдань із виробництва і продажу сільськогосподарської продукції. Весь комплекс проблем потрібно було вирішувати молодому голові і команді спе-

ціалістів на ходу. Тоді працювали разом з ним секретар парторганізації І.А.Харченко (з 1978 р.), голова сільради В.П.Малей, головний бухгалтер Т.Г. Лісовська, головний агроном А.І.Шевченко, І.С.Новохатько, головний зоотехнік К.П.Надолинець, головний інженер В.М.Жовніренко, головний ветлікар В.І.Касяненко, економіст В.М.Зражевська, бригадир тракторної бригади В.І.Беслик, бригадир польової бригади А.М.Жовніренко, завгар М.Л.Гаркуша, завідувач свинотоварною фермою О.А.Мусір.

Які ж проблеми треба було вирішувати у рослинництві? Перш за все, перебудувати систему сівозмін відповідно до ґрунтів, підбору сільгоспкультур, вести рішучу боротьбу з бур'янами і шкідниками, збільшувати площі кормових багаторічних трав; зайнятися насінництвом; відновити пари; підняти на новий рівень обробіток ґрунту; зміцнити тракторний парк новішою і ефективнішою технікою; зайнятися підготовкою механізаторських кадрів.

У тваринництві чекали свої проблеми, і серед них найпекучішою була проблема з молочнотоварним комплексом, прийнятим примусово і який не давав ніяких надій на отримання молока. Тут потрібно було вибракувати і формувати нове маточне стадо. Таке ж завдання стояло і на свинотоварній фермі. Також треба було паралельно вести капітальне будівництво і ремонти старих приміщень МТФ і СТФ для утримання тварин як взимку, так і влітку. Будувати і ремонтувати літні табори.

Капітальна перебудова молочнотоварного комплексу у перші роки головування О.Г.Чуба стала проблемою №1.

Крім цього, щоб молодь залишалася в селі, потрібно було паралельно вести житлове будівництво, асфальтувати вулиці, прокладати пішохідні плиточні доріжки, проводити водопровід, організовувати роботу сільського Будинку культури для відпочинку молоді.

Молодому голові довелося паралельно будувати господарський магазин, вирішувати питання із завершення будівництва місцевої школи і здачі її в експлуатацію (листопад–грудень 1980 року). Але які б питання не доводилося вирішувати на селі, всі вони зводилися до одного: хто буде їх виконувати, тобто де взяти молоді кадри. Їх на селі завжди було недостатньо.

Адже в напружені періоди, особливо весною, коли потрібно обробляти ґрунт, сіяти і доглядати сільгоспкультури, трактористів не вистачало. Тоді зупиняли автомобільний парк і водіїв автомашин пересаджували на трактори. І ще й як працювали!

З перших днів господарювання голова колгоспу проводив агітацію (і дотепер проводить), щоб діти жили на землі батьків, вивчали їхні професії, направляв їх на навчання у вузи, технікуми, училища для отримання професій: агронома, інженера, вчителя, бухгалтера, водія, тракториста, комбайнера.

О.Г.Чуб жив прагненням нового. Він завжди бажав придбати нову сільгосптехніку, нові сорти пшениці, ячменю, гороху, соняшнику, нові сорти добрив, гербіцидів, застосувати передові технології із вирощування сільгоспкультур.

Рік за роком докладав зусиль, щоб на молочнотоварній та свинофермі поповнювалося поголів'я висококласними тваринами.

У перші роки головування в господарстві почало працювати бюро економічного аналізу. Так поступово привчив спеціалістів мислити економічними категоріями і працювати з новим підходом до кожного виду робіт.

У підсумку в 1981 році достроково виконано план продажу м'яса державі. На 22 листопада при річному плані 260 тонн яловичини і свинини відправили 300. У цьому заслуга операторів із відгодівлі тварин Г.П.Хомут, В.А.Білої, О.К.Пидоненко, В.П.Мотори, К.І.Хомич і багатьох інших, які добивалися високої продуктивності тварин.

У тому ж 1981 році господарство мало 1620 голів великої рогатої худоби, в т.ч. 935 дійних корів, 138 нетелів, 3063 голови свиней, 2547 голів курей.

На одну фуражну корову було надоєно 2040 кілограмів молока. Виробництво і заготівлю його колгосп не виконав.

Того року отримали низький вал зерна (пшениці всього 2205 тонн – 48% передбаченого планом) – 3646 тонн при плані 6245. На площі 450 гектарів виростили 765 тонн соняшнику (урожайність склала 17 центнерів з гектара).

Для громадського тваринництва упорались лише з планом заготівлі сінажу (164%) та сіна (115%).

Собівартість одного центнера виробництва зернових, кукурудзи і соняшнику теж була вища від планової.

Тому у звітній доповіді на головних зборах року було поставлене завдання: врожайність зернових повинна бути 50 ц/га, відновити пари, у боротьбі з бур'янами використовувати гербіциди, дотримуватися сівозмін, використовувати полив на городі і при вирощуванні кормових культур.

На звітних зборах особливо виділялося питання підготовки професійних механізаторських кадрів. Чому? Тому що господарство мало 11 зернових комбайнів, 3 кукуруддозбиральні, 24 трактори, а обслуговувало цю техніку лише 20 механізаторів.

* * *

27 лютого 1983 року в районній газеті було надруковано замальовку «НАДІЙНА ЛЮДИНА»:

«Серед передовиків колгоспу «Мир» – ім'я механізатора Василя Михайловича Хомича. Кілька урядових нагород увінчали його трудові здобутки – орден Трудового Червоного Прапора, медалі. Всі, хто його знає, називають Хомича надійною людиною. Бо ніде не підведе, чуйний, товариський, не потурає хапугам і порушникам трудової дисципліни.

У господарстві Василь Михайлович працює тридцять один рік, за кермом трактора – двадцять дев'ять. Ветеран. Батьки були також колгоспниками. Люди при землі. Іншого й не уявляли життя. Батько Михайло Іванович воював. Був поранений чотири рази. Помер від ран у лютому сорок п'ятого.

Четверо дітей виростили вони із дружиною Зоєю Федорівною. Дві доньки і два сини. Людмила працює медсестрою, Світлана – у сусідньому колгоспі імені Ілліча комірницею. Леонід – слюсар у рідному колгоспі. Всі одружені. Микола – учень СМПУ № 28 у Гуляйполі. Вчиться на машиніста-автокранівника. Дружина трудиться птахаркою. Словом, сім'я трудова, міцна. Таких у селі поважають.

Відгук секретаря парторганізації. «Василь Михайлович – людина слова, – каже Іван Андрійович Харченко. – Він любить свою справу, а тому не боїться труднощів. Тракторист-машиніст

широкого профілю. Має перший клас. Один з кращих наставників. Свого часу багато допомагав Анатолію Семенченкові та Іванові Надолинцю стати справжніми майстрами. Він ніколи не залишить огріха на полі і не дозволить залишити його іншому».

Нині Василь Михайлович разом зі своїм напарником Анатолієм Миколайовичем Лук'янцем забезпечують кормами худобу на молочному комплексі. Але викроє час, щоб і закріплити техніку готувати. Весна не за горами.

Сівалки СПЧ-6 шестирядні. Та кукурудзу краще сіяти восьмирядною. Минулої весни вони добавили на кожну сівалку по два висіваючих апарати по краях. Виявилось, що пневматична система не забезпечує потрібний режим роботи. Тоді Василь Михайлович запропонував удосконалити систему. Замість восьми довгих гумових шлангів поставили металеву трубу паралельно до зернових ящиків і короткі гумові шланги. Ось так, з творчим підходом до справи трудиться механізатор.

— Скажу відразу, — зауважує завідувачий молочним комплексом Віктор Михайлович Мірошніченко, — що на комплекс не кожного й візьмуть працювати та ще й у зимовий період. А Василь Михайлович не допустить жодної затримки з роздачею кормів, будьте певні, що б там не трапилось.

Василь Михайлович очолює механізовану ланку по вирощуванню кормових культур і городини. Цього року належить виростити силосну кукурудзу на 300 гектарах, кормові буряки — на 120 гектарах, овочеві — на 20. Так що клопотів у нього та й клопотів».

* * *

У 1985 році в колгоспі налічувалося 266 чоловік працездатних, із них — 97 тваринників, 24 трактористи-машиністи, 25 водіїв вантажних автомобілів. За господарством було закріплено 4552 гектари землі, в т.ч. 4112 гектарів сільгоспугідь, з них 3675 гектарів орних. Того року валової продукції виробили на 1606 тисяч карбованців, чистого прибутку одержали 352 тисячі — на 147,3 тисячі більше від попереднього року. На 100 гектарів сільгоспугідь отримали 8,6 тисячі карбованців. Рентабельність складала 26,3% (в рослинництві — 77%, у тваринництві — 14%).

Всього зернових зібрали 3638 тонн, соняшнику — 523, овочів — 81 тонну — значно менше плану і рівня попереднього року. Плани виконали з виробництва молока, яєць, із продажу — молока, м'яса і яєць.

Собівартість виробництва сільгосппродукції дещо знизилась, але була ще високою.

На одну фуражну корову надоїли 2319 кілограмів молока.

Паралельно з виробництвом сільгосппродукції вівся благоустрій села. Кожного року, починаючи з 1979-го, за кошти господарства будувалося 3-4 житлові будинки.

9 травня 1987 року райгазета вмістила матеріал «Сміливі, чуйні, авторитетні» (пишуть про випускників Темирівської восьмирічної школи):

«Матрос Олександр Іванов служить на нашому кораблі з червня 1986 року. За цей час зарекомендував себе добросовісним, старанним військовослужбовцем. Досконало знає свою спеціальність.

Відмінник бойової і політичної підготовки О. Іванов неодноразово заохочувався командуванням частини і з'єднання.

Він — активний учасник громадського життя корабля. Допомагає товаришам в оволодінні спеціальністю. Готовий в будь-яку хвилину прийти на допомогу.

Матрос Іванов трудолюбивий і настирливий в досягненні своєї мети.

Командування корабля висловлює вчительському колективу і батькам велику вдячність за його виховання. Хочеться, щоб задовго до служби в лавах Радянської Армії і Військово-Морського Флоту у юнаків виховувалися такі риси характеру, як сміливість, настирливість, працьовитість, а головне, щоб вони вміли стійко переносити всі незгоди і труднощі військової служби.

*Командир та секретар
комсомольської організації корабля»*

* * *

«Шановні друзі! З почуттям глибокого задоволення повідомляємо, що колишній ваш учень, а нині рядовий Олександр Лотоцький проходить службу в нашій частині і з честю виконує свій

обов'язок. Він – відмінник бойової і політичної підготовки, уміло володіє довіреною складною бойовою технікою. Проходячи службу на території Афганістану, він з гідністю і особистою відвагою, як личить радянському воїну, надає інтернаціональну допомогу братньому афганському народу в боротьбі за нове життя.

Ваш односельчанин проявляє хоробрість і витримку, грамотно діє у складній бойовій ситуації. За це він неодноразово заохочувався командуванням.

Олександр користується заслуженим авторитетом. Товариші обрали його секретарем комсомольської організації підрозділу. А комуністи військової частини виявили йому високе довір'я – в жовтні минулого року прийняли кандидатом у члени КПРС.

Командування частини, бойові товариші щиро дякують його батькам Ярославу Федоровичу та Ганні Федорівні, а також педагогічному колективу за виховання гідного захисника нашої Батьківщини.

Командир частини.

Заступник командира з політичної підготовки»

* * *

«Днями отримали вашого листа з проханням розповісти, як служить Анатолій Мотроненко. Даємо відповідь.

Анатолій служить у нашій батареї з серпня 1986 року. За цей період зарекомендував себе дисциплінованим солдатом. З бойової підготовки має лише відмінні оцінки. Довірену техніку знає добре і вміло її експлуатує. Декілька разів брав участь у бойових операціях і рейдах по знищенню банд і формувань заколотників – ворогів квітневої революції, де виявляв мужність, особисту відповідальність і героїзм.

В батареї всі поважають Анатолія. Він чуйний товариш, подає допомогу молодим воїнам в оволодінні спеціальністю.

Вважаємо, що школа і батьки виховали гідного солдата, воїна-інтернаціоналіста, який з честю виконує свій інтернаціональний обов'язок.

Просимо директора школи зачитати цей лист перед односельчанами і від імені командування батареї і військової частини

висловити велику подяку всім, хто виховав гідного захисника нашої Батьківщини.

Командування частини»

* * *

14 листопада 1987 року голова виконкому Темирівської сільської ради А. М. Жовніренко писав у райгазеті «Було б лише бажання»:

«Село. Рано, дехто ще до схід сонця, тут збираються на роботу. Кожен поспішає – доярки, свинарки, телятниці, механізатори...

У більшості, коли згадуємо їх, то говоримо про показники. Цікавимось, скільки молока надоїли, скільки зберегли поголів'я, скільки зорали, засіяли. Та чи мало в колгоспі показників! Але рідко показуємо, чим же ще займаються наші працівники.

Якось (чимало часу вже сплигло) ми влаштували виставку робіт народних умільців. Очі розбігалися від розмаїття фарб та різноманітності виробів. Виявляється, односельці вміють шити, вишивати, ткати, в'язати, «вибивати» килими.

– Дуже приємно, коли люди книг не цураються, – говорить завідувача сільською бібліотекою С. І. Іванова. – Ось і Тетяна Григорівна Лісовська цікавиться кожною літературною новиною. Вона працює головним бухгалтером. Але в цієї жінки вистачає енергії і на роботу, і на в'язання, і на гарну пісню.

Зараз у нас в школі діти в'яжуть. І це завдяки тому, що Т. Г. Лісовська організувала і веде гурток в'язання. Вміє сама, вчить і інших. А її роботи на виставці народних умільців були визнані одними з краших.

Жодне свято не проходить без участі Т. Г. Лісовської. Вже стало звичкою, що сценарії пише вона. Організувала і безалкогольне весілля. Мабуть, і через це виборці виявили їй в цьому році високе довір'я – обрали депутатом сільської ради, і зараз вона секретар планово-бюджетної комісії.

При бажанні можна зробити все. І доярка, і головний бухгалтер знаходять час для задоволення своїх духовних потреб. А взагалі на території нашої ради багато жінок займаються народною творчістю. Крім згаданих можна назвати ще кухаря дит-

садка К. М. Добрознай, яка захоплюється вишиванням. Її роботу школярі разом із своїми вислали в Москву на фестиваль молоді і студентів. Пенсіонерка Р. А. Жовніренко «ви-биває» килими. Свого часу, працюючи дояркою, вона неодноразово мала грамоти, подяки за сумлінний труд. І зараз допомагає господарству.

Люди різні за характером. Люди з різними професіями. Але мають одне бажання – жити змістовно».

* * *

Як у колгоспі «Мир» вирішували питання закріплення молоді на селі, розповідав 18 червня 1988 року у газеті «Комсомолец Запоріжжя» голова правління О.Г.Чуб:

«Це зараз здається усе звичним і простим. А дев'ять років тому, коли приймав господарство, довелося довго ламати голову над тим, як створити умови в селі для праці та відпочинку. Адже тоді, як не намагалося правління колгоспу утримати молодь, нічого не виходило.

Згодом зрозуміли, що неможливо одними обіцянками втримати випускників власної школи, привернути увагу приїжджих. Людей не влаштовували умови життя, яке пропонувало їм старе село. Дійшло до того, що на обліку в комсомольській організації стояло 14-15 спілчан. Словом, часу на роздуми не залишалося, і перед правлінням було два виходи: або за рік-два виправити становище, або скласти повноваження.

Останні чотири-п'ять років Темирівка нагадує «грандіозний» будівельний майданчик. Грандіозний, принаймні, в межах району. Всього п'ять років минуло, а як змінилося село. Своєрідною візитною карткою колгоспу стала ціла вулиця нових будинків присадибного типу, що виросла за цариною. А оселилися на ній, головним чином, молоді спеціалісти, вчителі, механізатори. Вона ніби противага розташованому поряд хутору. Колись давно його мешканці виїхали на Урал, тому й назвали вулицю – Уральською. Та не прижилися степовики в суворих уральських горах, повернулися до рідних осель, тому й хутір – Возвратний (Обратний). Зараз там живуть лише кілька сімей. Інші перебралися на центральну садибу. Зрозуміти їх неважко.

Новобудови у Темирівці – характерна ознака останніх років. За цей час у господарстві побудували нову восьмирічну школу, торговельний центр, майстерню на тракторній бригаді. Міцно зв'язали дороги з твердим покриттям різні підрозділи колгоспу, а центральну садибу – з сусідньою автомагістраллю. Мине зовсім небагато часу – і відкриються будівельними риштуваннями сільський Будинок культури і будівля колишньої школи. Збудований «на виріст» дитячий садок на сто місць готовий зустріти нових маленьких мешканців. А це означає, що будуть у Темирівці нові весілля і новонароджені. Адже добре відомо – будинок міцний дітьми.

Діти – той барометр, за яким можна безпомилково визначити перспективи господарства, його найближче майбутнє.

Школа невелика, але є підстави сподіватись, що скоро в ній буде тісно, адже за останній рік її поріг переступило 12 нових учнів.

До речі, турбуватися про кадри тут починають зі шкільної лави. Небагато господарств можуть похвалитися тим, що у кожній доярки відпустка влітку. А в колгоспі «Мир» так повелося відтоді, як довірили випускницям школи підняти доярок на час відпустки.

Колгосп «Мир» спіткала доля більшості господарств країни. Укрупнювали його і розукрупнювали, гналися за негайною вигодою і не думали про перспективу. Не підозрюючи часом, що будинки так і залишаються купою будівельних матеріалів, а техніка – шматком залізяччя, якщо поруч з ними немає людей. А люди з Темирівки і сусідніх сіл поступово тікали, залишаючи батьківщину напризволяще. Ще двадцять років тому поряд із центральною садибою колгоспу було красиве село Крутоярівка. Понад 50 сімей жили там, а потім, з чиеїсь легковажної руки, його оголосили неперспективним. Де тепер Крутоярівка? Немає. Лише п'ять сімей переїхало тоді до Темирівки. Інші подалися шукати щастя до інших місць.

– Тільки я вважаю, що краще синиця в руках, ніж журавель у небі, – сказав Олександр Григорович. – Не той тепер час, щоб шукати тепле місце. Робочі руки скрізь дуже потрібні. Так що, якщо хтось у місті не прижився, будь ласка, приїздить до нашого

колгоспу. Золоті гори не обіцяємо, але й порожніми обіцянками заманювати не збираємось. Час уже відмовитися від цього, адже колгосп і кандидат у колгоспники у майбутньому – ділові партнери, а недомовки у стосунках тільки шкодять. Тому відразу відгукнулися на пропозицію райкому комсомолу – уклали договір. Вигода взаємна: райком направляє до нас молоді сім'ї, колгосп сплачує вартість дороги, влаштовує на роботу, надає окремих будинок. Витрачаємо на це практично кілька сотень карбованців (крапля в морі, якщо брати до уваги мільйон карбованців щорічного прибутку), а здобуваємо не багато, не мало – дві пари робочих рук. Виникає цілком закономірне питання: чому лише молоді сім'ї? Причини дві: по-перше, брак житла, 8-10 будинків, які будує щороку колгосп, на всіх бажаючих не вистачить, а без житла людина на селі не затримається; по-друге, боїмося, що втрачимо не лише нову людину, а й свого односельчанина. Два роки тому був такий випадок. Приїхала до клубу випускниця Мелітопольського культ-освітнього училища. Через рік відсвяткувала весілля з нашим хлопцем, а через місяць тільки й бачили молодят. А ми хочемо, щоб якомога більше людей через кілька років не лише писали у графі місце народження: село Темирівка Гуляйпільського району, але й жили в ньому».

* * *

Характерно, що на території Темирівської сільради проживали представники 10 національностей. Це – українці, росіяни, болгары, гагаузи, молдавани, дагестанці, татари, поляки та ін. Об'єднувало їх добросовісне ставлення до виконання своїх виробничих обов'язків, доброзичливість до товаришів по роботі і сусідів.

«Так склалося, що яку не візьми провідну виробничу ділянку в місцевому колгоспі «Мир» – скрізь працюють інтернаціональні колективи, – розповідав 7 жовтня 1989 року в райгазеті «Зоря комунізму» голова виконкому сільської ради А.М.Жовніренко. – Почну з сім'ї наших старожилів – Намлинських. Василь Федорович – українець, працює водієм, Олена Дмитрівна – болгарка, техпрацівниця в школі. Обоє – шановані люди. В селі працює і син – Федір Васильович. Добре знають у нас і

сім'ю Жовніренків. Володимир Миколайович – українець, дружина – Надія Дмитрівна – теж болгарка.

В останні роки в колгоспі з'явилося багато молодих трудівників. Найбільше прибуло з Молдавії, Закавказзя, Росії. Це обумовлено тим, що в селі збудовано чимало житла, господарство дає на пільгових умовах живність, корми. Ось хто відчуває потяг до села і осідає в колгоспі.

З молдавських країв переселились Іван Миколайович та Домініка Георгіївна Узуни, Іван Георгійович та Марія Георгіївна Порубеску. А Петро Іванович Матіяш приїхав сам і вже тут одружився на нашій дівчині.

З Дагестану прибули Ісмаїл Гаджи і Надія Григорівна Ібієви, росіяни Ілля Федорович і Тамара Василівна Сердюки. Кілька років тому переселилися й Григорій Анатолійович і Зоя Григорівна Лубенцови. Чоловік сів на трактор, дружина пішла на ферму.

Всі сім'ї отримали добротні будинки, тримають худобу і птицю. Всі вони здружилися з місцевими жителями, користуються авторитетом як сумлінні трудівники».

До речі, кілька слів про А.М.Жовніренка.

Анатолій Миколайович має неспокійний характер. Застати його на одному місці дуже важко. Головою Темирівської сільради він з 1985 року, до того очолював колектив польової бригади. Здається, тільки-но його бачили в кабінеті, а він уже в колгоспній конторі, потім – у школі, клубі, на виробничих об'єктах... І так встигає скрізь переговорити, обмінятися новинами, уладнати невирішені питання.

Важливими для голови виконкому ради були й залишаються взаємовідносини з господарством. І вони у А.М.Жовніренка з правлінням колгоспу «Мир» склалися нормальні. Цьому сприяло і те, що він був членом правління.

Всіх справ голови не перерахувати. Та на першому плані – будівництво об'єктів соціально-культурного призначення, житла (за три роки в селі звели 22 будинки), організація дозвілля жителів, допомога учасникам війни. І скільки треба сил, умінь, енергії, щоб вирішити всі ці питання. Нехай і не самому, а разом з правлінням господарства.

– Зміст своєї роботи, – говорив 10 червня 1989 року Анатолій Миколайович, – вбачаю в постійних контактах з виборцями, депутатами. Дуже люблю нашу молодь. Ніхто і ніколи мене не переконає в тому, що вона погана. Просто з молодими треба знайти спільну мову. Потрібно вникати в їхні інтереси, запити. Але чим глибше пізнаю цю роботу (не боюся в цьому зізнатися), тим більше не встигаю.

І старається голова виконкому в міру своїх сил і можливостей побільше вирішити проблем. Всі темирівці знають, що А.М.Жовніренко сам ніколи не пройде мимо безпорядку, а іншим спуску не дасть. Не один житель села отримав з його рук талон попередження за те, що не знищив на присадибній ділянці карантинні бур'яни.

Ображаються земляки за суворість? А чому їм ображатись? Не про себе ж турбується голова виконкому: на суботники перший виходить, навести порядок біля пам'ятника полеглим воїнам – теж його робота.

Важливим обов'язком для голови сільської ради є прийом громадян у їх особистих справах. І Анатолій Миколайович до цього підходить з особливою відповідальністю, принциповістю. А люди чутливо вловлюють оце ставлення його, йдуть до нього, аби поділитись радістю і горем, порадитись у якійсь невідкладній проблемі, знайти вихід із складної ситуації. І ніколи не відмахується Анатолій Миколайович від улагодження справ мешканців села.

Досить часто доводиться йому наладжувати взаємини в будь-який час доби. В одній сім'ї починається сварка через зловживання спиртними напоями, у другій – не все гаразд з вихованням дітей. І тоді голова виконкому пропонує втрутитися у справу активістам постійно діючих комісій. А коли мова заходить про урочисту реєстрацію шлюбу, новонародженого чи влаштування урочистих проводів механізаторів на жнива, то тут допомагає актив комісії по впровадженню нових традицій і обрядів.

Не раз голова виконкому виявляв ініціативу щодо організації суботників по сільському благоустрою. Без зайвого галасу, просто йшов до людей, у кожен двір, говорив, переконував у можливості того, що намічалось зробити. І люди виходили на суботники, аби впорядкувати село чи сквер. Самим же приємно

потім пройти вулицею, помилуватися порядком, зробленим своїми руками.

У 1988 році Темирівська сільська рада виборола друге місце у змаганні «За населений пункт високої дисципліни праці і зразкового порядку», була відзначена Грамотою виконкому Гуляйпільської райради. В цьому є заслуга і голови сільвиконкому.

90-і роки минулого століття

У 1990 році колгосп «Мир» зібрав 8399 тонн зерна при плані 5800, продав 3422 тонни – на 562 тонни більше передбаченого. Урожайність зернових склала 50,3 ц/га, в т.ч. озимої пшениці виростили по 53,6 ц/га. Така урожайність була рекордною в господарстві. Отже, завдання, поставлене О.Г.Чубом у 1981 році, добитися 50-центнерних урожаїв зернових було виконане.

Було набагато перекрыто урожайність і валовий збір зерна попереднього року, які відповідно становили 39,3 ц/га і 7149 тонн.

У 1990 році отримали небувалий у цих місцях урожай соняшнику. Кожен гектар дав по 31,6 ц насіння, валовий збір склав 1294 тонни, державі продали 719 тонн – на 9 тонн більше плану.

Непогано потрудилися і кормодобувники. Вони надбали силосу – 6221 тонну, сіна – 908, кормових буряків – 4040 тонн. Врожайність маси кукурудзи становила 218,3 ц/га (план 210). Кормових буряків накопали по 534 ц/га.

Із виробництва кормів колгосп зайняв у районному змаганні перше місце і був нагороджений перехідним Червоним прапором.

За останні три роки урожайність різко підвищилася завдяки кращому використанню органічних та мінеральних добрив, гербіцидів.

Виросла середньомісячна заробітна плата механізаторів з 236 карбованців у 1989 році до 380 карбованців у наступному, а перодових механізаторів – з 350 до 600 і навіть 700 карбованців.

У той рік рослинництво принесло господарству 672 тисячі карбованців прибутку, рентабельність дорівнювала 152,7%.

Старанно попрацювали і тваринники. Молока виробили 2705 тонн (113% до плану), продали державі – 2433 тонни (114%). Надій на фуражну корову тримався на рівні 2847 кілограмів молока – на 327 кілограмів більше за попередній рік.

Тоді ж було перекрито і план заготівлі м'яса на 12 тонн. Його відправили державі 292 тонни.

Автогараж теж перевиконав план із перевезення вантажів, знизив собівартість тонно-кілометра. Зекономив матеріалів на 19195 карбованців.

Чистого прибутку господарство отримало 1622 тисячі карбованців, рентабельність дорівнювала 78,5 %.

На 1 січня 1991 року колгосп мав на банківському рахунку 91 тисячу карбованців.

Вражаючими є і такі цифри: за рік витрачено на капітальне будівництво 865 тисяч карбованців, 211 тисяч – на формування основного стада, 258 тисяч – на матеріальне заохочення, 60 тисяч видано безпроцентного кредиту молодим сім'ям, 9 тисяч – молоді, яка повернулася в колгосп після служби в армії, 8 тисяч карбованців пішло на доплату до пенсії вдовам і ветеранам війни.

У цей час добросовісністю у праці відзначалися:

у рослинництві:

Анатолій Миколайович Лук'янець, Іван Петрович Іващенко, Володимир Васильович Шестеріков, Віктор Андрійович Хомут, Василь Михайлович Хомич, Прокіп Прокопович Білий;

у тваринництві:

Катерина Павлівна Надолинець, Раїса Василівна Ковальова, Лідія Федотівна Біла, Ніна Михайлівна Писенко, Марія Іванівна Манжара, Валентина Полікарпівна Пархоменко, Галина Полікарпівна Хомут, Тетяна Вікторівна Надолинець, Зоя Федорівна Хомич, Любов Федорівна Білокопитова, Ірина Сидорівна Василенко, Микола Пилипович Мотора;

у цеху механізації:

Микола Сергійович Ходуля, Дмитро Олександрович Сірий, Олександр Іванович Малей, Віталій Олександрович Надолинець, Володимир Миколайович Сліпченко.

Велику допомогу колгоспу надали пенсіонери:

Галина Олександрівна Мокріцова, Анастасія Михайлівна Чередниченко, Микола Іванович Хохотва, Василь Михайлович Денисенко, Ніна Дмитрівна Федорченко, Іван Іванович Земляний, Петро Степанович Жовніренко, Микола Степанович Жовніренко, Ганна Федорівна Касяненко, Людмила Федорівна Галушка, Тетяна Артемівна Ворона, Зінаїда Федотівна Іванова, Тетяна Олексіївна Іванова, Марія Лук'янівна Сергієнко, Анастасія Антонівна Пидоненко, Клавдія Федорівна Пирогова, Ніна Дмитрівна Касяненко, Надія Титівна Жовніренко, Ольга Никонівна Шматько, Любов Гнатівна Білогурова, Євгенія Степанівна Касяненко, Іван Михайлович Денисенко.

* * *

Оператор машинного доїння Лідія Федорівна Біла в 1990 році від 48 корів надоїла 151,4 тонни молока. Це найкращий показник у колгоспі «Мир». Як це їй вдалося? Про це вона розповіла 8 березня 1991 року читачам районної газети:

«На фермі я працюю 35 років. Починала підмінною дояркою, коли виповнилося 19 років, і добре пам'ятаю, як важко долала перші сходинки до високої майстерності. Майже все для мене було новим: раціон годівлі і догляд, роздоювання корів після отелення і випоювання телят. А скільки часу довелося витрачати, пізнаючи звички тварин, їхню схильність до тих чи інших кормів. Навіть не уявляю собі, що б робила, якби поруч не працювали чуйні наставниці Анастасія Михайлівна Чередниченко, Ганна Михайлівна Зражевська, Зоя Олексіївна Котенко та інші.

У минулому році наше господарство достроково виконало річний план виробництва молока, що дало можливість понад річне завдання продати державі більше трьохсот тонн високоякісної продукції. Мені і моїм подругам приємно, що в цьому успіхові є й наш внесок.

Я, зокрема, торік надоїла від корови 3154 кілограми молока. Високих виробничих показників добилися також Любов Петрівна Волосюк, Катерина Іванівна Надолинець, Тетяна Василівна Надолинець, Галина Федорівна Варфоломій та інші. Усе молоко йде у продаж тільки першим сортом і охолодженим. Реалізація першосортного охолодженого молока дає колгоспові додаткові

прибутки. Торік, наприклад, лише за охолоджену продукцію в касу господарства надійшло близько 7 тисяч карбованців.

Завдяки чому добиваємося таких надоїв і високої сортності молока? Мені вже, мабуть, увійшло у звичку аналізувати свою роботу. На підставі особистих спостережень дійшла висновку: продуктивність корів залежить не тільки від кількості та якості кормів, але й значною мірою від того, як доглядаємо їх.

До годівлі тварин підходимо індивідуально – залежно від їх продуктивності. Раціон для корів диференційований. Порушення черговості доїння теж впливає на надої. Здавалося б, недобір мізерний, грамівий, але ж з таких грамів з часом кілограми набігають. Велике значення має якість роздоювання первісток, усіх корів, що отелилися, ретельність доїння. Правильно кажуть, що в доярській справі дрібниць не існує, тут усе важливе.

Суворе дотримання вимог зоотехнії стало для мене непорушним правилом. Чітко дотримуюсь розпорядку робочого дня, ніколи не запізнююсь з годівлею і доїнням корів. Щедру молоковіддачу продуктивних тварин заохочую прибавкою концкормів, сіна, і прибавка ця зростає із збільшенням надоїв. Хоч вона теж має свої межі.

Особливого значення надаю технології доїння. По тому, як та чи інша робітниця це виконує, можна визначити її професійну майстерність. Останнім часом можна почути таке: «Вимагати від корів щедрої молоковіддачі», «Привчити корів до щедрої молоковіддачі». Ці слова цілком реальні, бо відповідають особливості корів реагувати на якість нашої праці. Недарма говориться: як ти до тварини, так і вона до тебе. Особливо це стосується доїння. Я часом бачу, як теля ссе корову. І ось до якого висновку дійшла після багаторічних спостережень: якщо теля більше вимагає молока, то корова більше і дає його.

Це природна закономірність, пов'язана із інстинктом тварин. Те саме можна сказати й про машинне доїння. Якщо не порушиш його технології, ретельно масажуєш вим'я, до краплини видоюєш, тим самим ніби спонукаєш корову до щедрішої молоковіддачі. Тут важливо враховувати все: і коливання вакууму, і частоту пульсації апарату, і стан соскової гуми. Важливо також правильно зробити машинне додоювання.

Відомо, що в останніх краплях молока – найбільший процент жиру. Однак, цю істину ще інколи недосвідчені доярки ігнорують. Крім того, невидоєне молоко призводить до того, що молочні залози поступово атрофуються, корова передчасно запускається.

Праця кожного трудівника в нас оцінюється балами. При цьому щоденно враховується якість доїння, виконання денного завдання по надоях, чистота тварин, трудова дисципліна і, звичайно, якість молока. На підставі даних оцінок визначається середній бал за місяць, а отже, й додаткова оплата.

Боротьба за високу якість роботи і продукції ведеться не лише за допомогою моральних і матеріальних стимулів, гласності. До нас регулярно приїздить пересувний навчальний клас ремонтно-транспортного підприємства, обладнаний фермівськими механізмами. Навчання проводять й керівники та спеціалісти господарства».

* * *

У кінці 80-х – на початку 90-х років правління колгоспу, виконком сільської ради великого значення надавали соціальним питанням, в Темирівці зводилися нові житлові будинки, приміщення побутокбінату з відділенням поштового зв'язку, лазні, молодіжного кафе, благоустроєно центральну вулицю села, капітально відремонтовано сільський Будинок культури, куди придбали три електронних гральних автомати, на 32 тисячі карбованців музичної апаратури.

Тоді ж було вирішено питання про відкриття в селі середньої школи, фінансування навчального процесу в доповнених класах брав на себе колгосп. За три роки школі господарство виділило 52 тисячі карбованців на закупівлю навчальних посібників, додаткової літератури, путівок для поїздок у піонерські табори, придбало комп'ютерний клас тощо.

За останні роки помолодшала Темирівка. Веселішими стали оселі, більше дітвори з'явилося на вулицях, багато молоді прийшло на виробництво. Молоді сім'ї Узунових, Новікових, Гончарів отримали благоустроєні будинки від колгоспу, який виділив їм і живність.

До речі, в цих сім'ях, як і ще в багатьох, – по двоє дітей.

На всі ділянки громадського будівництва прийшла молода зміна (трудівників, кому ще не виповнилося 35 років, у 1990 році у селі проживало 65 чоловік).

Правління господарства не шкодувало коштів на розвиток культури на селі. На роботу в сільський Будинок культури запросили двох художніх керівників, виділили їм по 1500 карбованців. Невдовзі тут почало діяти до десяти художніх гуртків, дитячі і вокальні групи.

Аматорами сцени були і ветерани – Олексій Григорович Іванов та Євдокія Харитонівна Матющенко. Обоє на заслуженому відпочинку, але мірою можливості і господарству допомагали, і систематично на сцені виступали.

Аналізуючи стан роботи із закріплення молоді на селі, в господарстві прийшли до висновку, що чимало (зокрема дівчат) після закінчення школи потрапляють у ряди безробітних. Тому було прийнято рішення відкрити в селі філіал взуттєвої фабрики, і там трудилися вчорашні десятикласниці Ірина Хархан, Олена Діденко, Лариса Ланчик, Аліна Пилипенко. Вони освоїли професії швачок, не виїжджаючи з села.

Молодь, спорт, культурне дозвілля – поняття взаємопов'язані. Тому господарство не економило кошти на придбання спортивного обладнання чи зведенні спортивних споруд. Так, біля колгоспної лазні обладнали спортивний зал з різноманітними тренажерами.

Наведені приклади – це частина заходів, спрямованих на створення молоді умов для здорового способу життя і культурного відпочинку.

Спадкоємці слави батьків

Воїни-інтернаціоналісти... Наші молоді сучасники, вони по праву увійшли в історію поряд з чонівцями і ударниками, стахановцями і першоцілинниками, фронтовиками і добровольцями комсомольських будов.

У селі Темирівці живуть тезки, два Анатолії – Мотроненко і Надолинець. Воїни-інтернаціоналісти. Обоє трудяться в одному колективі – в автогаражі колгоспу «Мир».

– Хороші хлопці-комсомольці, – сказав у розмові голова виконкому місцевої сільської ради А. М. Жовніренко. – Службі їхній, звичайно, не позаздриш. Але юнаки не втратили свого оптимізму, віри в торжество справедливості. В хороших працелюбних сім'ях вирости. Життєвий гарт там пройшли...

В Анатолія Надолинця мама Лідія Павлівна працює в місцевому колгоспі свинаркою. Охочі до роботи й батьки його тезки: Анатолій Тихонович Мотроненко трудиться на фермі в механізованій ланці, його дружина Любов Павлівна – дояркою. Про них почуєте тільки хороше. Отож і діти їхні в першу чергу беруть за приклад життєвий шлях своїх батьків.

Першим відслужив строкову в Афганістані А. Мотроненко. Демобілізувався солдат-артилерист з медаллю «За бойові заслуги».

На один рік і три місяці розтяглася служба в обмеженому контингенті радянських військ в Афганістані в А. Надолинця. Добре знає, що таке неоголошена війна. Не раз бачив хлопців після бою. Втомлених, припорошених. Автомати зношені, потерті... Втрачали там і бойових товаришів. Від того, мабуть, солдатська дружба ставала ще міцнішою, по-чоловічому зріднювала хлопців.

Ось чому Анатолій і зараз листується зі своїми бойовими товаришами Ігорем Сагайдаком з Краснодону, Михайлом Вербицьким з Вінниці, Вадимом Чулковим з Хмельницька, Валерієм Сергеевим з Рязанщини... Скучують? Звичайно. Золоті хлопці, каже. Ось на кого можна надіятись, як на самого себе. Ніколи не підведуть. Дружба, яка пройшла випробування війною, – залишиться на все життя. Все, що пов'язане зі службою в Афганістані, для них святе.

А. Мотроненко шоферує на бензовозі. Надолинець донедавна стажувався, а це днями отримав ГАЗ-53 (самоскид). Не нова, але хороша машина, каже. Задоволений.

– Обидва працюють добре, – хвалиться завідуючий гаражем Микола Лукич Гаркуша хлопцями. – Одним словом – трудяги. А досвід прийде з роками. Те все наживне...

Колектив водіїв дружний. Є з кого брати приклад. Це – Григорій Дем'янович Василенко, Дмитро Іванович Пилипенко,

Олександр Іванович Малей, Володимир Григорович Манжара... Гвардійці фронту трудового. Працюють з часів, коли приміщення гаража ще й не мислилося. Не в характері цих водіїв скаржитися на труднощі. Сумлінною працею утверджують своє «я». Такий їхній принцип. Так що під надійним крилом юна гвардія.

Спасибі і вам, хлопці, за стійкість і мужність, за справжню вірність і бойову доблесть. Всі ми гордимся вами, спадкоємцями батьківської слави.

* * *

У післявоєнний час свій інтернаціональний обов'язок виконували темирівці: Станіслав Рибалко на Кубі, З. І. Коломоєць, В. А. Плисенко в Угорщині, Микола Андрійович Ходуля в Анголі, Анатолій Петрович Виновий у Єгипті, Віктор Миколайович Жовніренко у Чехословаччині, А. А. Мотроненко, О. Я. Лотоцький, А. П. Надолинець, В. І. Пархоменко, О. М. Жовніренко, О. А. Лук'янець, підполковник Микола Іванович Жовніренко в Афганістані.

Молодим було з кого брати приклад. У роки Великої Вітчизняної війни захищали Москву, Ленінград, Сталінград, Кавказ М. Я. Пархоменко, І. Г. Малей, І. А. Пресний, І. І. Панасейко, воював на Курській дузі Г. Я. Герман, брала Берлін і отримала нагороду з рук Г. К. Жукова Анастасія Яківна Пархоменко. Вів партизанську боротьбу на території Югославії під командуванням Йосипа Броз Тіто Микола Іванович Хохотва.

* * *

1 листопада 1990 року районна газета розповідала читачам:

«Ще два місяці тому комсомолка Наталка Жовніренко не думала, що піде в дитячі комісари – старшою піонерською вождатою Темирівської СШ. Але запропонували. Погодилась, і ви знаєте, каже, зовсім не шкодую. Тепер іншими очима дивлюся на життя школи – її вихованців і працю вчителів.

– Для мене це велика радість, душевний комфорт відчуваю, коли йду на роботу, спілкуюся з дітьми різного віку, – продовжувала Наталка. – І зі всіма знаходжу мову, розуміюся в різних

питаннях складного сьогодення. І відтак втягуєшся в роботу з бажанням працювати і працювати зі всіма на спільне добро.

Наталка – в шкільних активістках з піонерського віку. Згодом стала комсоргом класу. Так було в Темирівській восьмирічці, пізніше – в Успенівській середній школі.

– Про Наталку можна багато розповідати, – включилася в розмову Євгенія Гаврилівна Бодня, котра була класним керівником в Успенівській СШ. – Це дівчина особливої вдачі. Коли вона прийшла з Темирівки в нашу школу, невдовзі своїм авторитетом підкорила всіх. Підкреслюю: авторитетом користувалася незаперечним. Мені в житті пощастило, що два роки спілкувалася з такою ученицею. Жвава, відверта, пряма. Правду у вічі скаже. І не тільки мені. Й іншим учителям і директору. І ніколи не образишся на неї. Бо все це без злобивості, не нахабно.

За що б Наталка не бралася – все в неї горіло. І всіх залучала до співпраці.

Пригадую, при плануванні якихось заходів, при обговоренні якогось питання ми довго дискутували в пошуках істини, і все ж знаходили спільну мову. «Ви помітили, Євгеніє Гаврилівно, що ми не доводили одне одному, а в кінці дивимось в один бік». Вона мені на згадку і в альбомі такий запис лишила.

І ще додам: Наталка – оптимістка, веселої вдачі дівчина. Гарно співає, декламує вірші, танцює. У неї все попереду...

Н. Жовніренко закінчила середню школу зі срібною медаллю. Вступала до університету, та, як часто трапляється, фортуна повернулася до неї спиною. Думаю, що навчальний заклад багато втратив, недорахувавшись здібної дівчини.

– І не біда, – не втрачає оптимізму Наталка. – Буду ретельніше готуватися. Захоплююся історією. Хоч багато хто ганить минуле нашої країни, я з цим категорично не згодна. І не вірю таким. Я по своєму селу суджу. Прожиті старшими поколіннями роки – то героїчні сторінки історії. Хіба ж все те гоже чорнити? А погомоніть з творцями тієї історії – вони вам всю правду скажуть, як своїми мозолями і твердою вірою в соціалістичні ідеали творили історію Країни Рад...

Наталка не розчарувалася, що зголосилася піти дитячим комісаром. Каже: «Не перестаю дивуватися, скільки енергії та за-

взяття в моїх піонерів... А я думаю: людині з холодним, байдужим серцем, мабуть, неможливо бути старшим піонерським вожаком. Додам ще таку думку космонавта О. А. Леонова: «Вожатий – одна з найпривабливіших фігур нашого часу». Це – товариш і помічник червоногалстучних».

Можливо, читач і не погодиться, але дехто з учителів і справді вважає: головне – навчання, а всі ті збори загону, піонерські свята, шкільні лінійки – розваги, не більше. А на цих «розвагах» діти дізнаються і пізнають більше, ніж на уроках таких педагогів.

Так вважає і Наталка. Цікаві заходи проводяться в Темирівській СШ: піонерська вожата разом з активістами школи організувала їх. Це і «Щасливий випадок», коли віншували своїх вчителів, і конкурси квітів, і «Осінній бал»... З яким захопленням Наталка розповідала про те, як вони проходили, хто переможцем став. Відчувалось, душею тих заходів була вожата. Її перші помічники – голова ради дружини О. Ільїних, Р. Жовніренко, О. Лісовський, О. Ковальчук з 9 класу, О. Біла, Л. Петренко з 10 класу. Добру підтримку, хвалилася, допомогу, розуміння завжди маю від директора школи П. І. Халяви, організатора позакласної роботи Ф. В. Намлинського, вчительки Л. М. Алексенцевої та інших.

Нам дуже пощастило, що вожатою в школу прийшла Н. Жовніренко, – така думка піонерів. Вона допомагає нам жити інteresно, цікаво, їй хочеться розгорнути тимурівський рух, щоб допомагати ветеранам, написати історію бойових і трудових звершень односельчан. І щоб день народження кожен вихованець відчував по-святковому. Отоді обов'язково шкільна сім'я буде дружною, широкою...

Наталка Жовніренко – щаслива своїм буттям».

А ось так колгосп працював протягом багатьох років

Показники виробництва продуктів тваринництва

Рік	Молоко		М'ясо		Яйця	Від курки-несучки (шт.)	Вовна на 100 га с/г угідь (кг.)
	на 100 га с/г угідь (цнт.)	на корову молока (кг.)	на 100 га с/г угідь (цнт.)	в т. ч. свинини (цнт.)	на 100 га зернових (тис. штук)		
1957	131,4	2361	24,1	14,0	4,457	133,4	
1958	146,3	2326	28,3	-	8,681	138,1	
1959	162,2	2107	28,1	-	10,399	113,4	
1961	211,2	1650	37,6	-	14,552	165,1	
1964	218,0	1378	18,6	-	10,0	145,0	62
1965	326,3	2182	31,04	-	14,551	97,2	73,2
1966	303,3	2045	46,28	-	12,702	141,6	
1967	346,3	2305	49,90	-	14,176	130,6	
1968	354,3	2280	57,75	-	14,372	144,4	114,2
1969	377,4	2441	46,17	-	12,519	142,9	105,9
1970	368,0	2474	52,4	-	10,420	118,7	129,1
1971	352,2	2355	69,51	-	15,759	198,3	134,8
1972	380,6	2428	59,53	-	26,59	209,9	
1973	418,2	2453	71,02	-	10,914	148,2	
1974	395,5	2235	67,19	-	9,6	169,9	
1975	379,0	2066	62,00	-	8,7	142,9	142,3
1976	354,7	1834	78,32	-	6,6	191,6	158,7
1977	406,3	2137	84,12	-	5,7	107,1	110,5
1978	507,1	2481	95,89	-	4,3	175,4	
1979	429,6	1969	76,46	-	5,83	145,0	
1980	487,9	2180	49,51	-	5,97	81,1	
1981	456,3	2040	77,7	-	7,4	94,9	
1982	473,6	2056	77,4	-	4,6	79,9	
1983	429,6	1833	71,59	-	3,5	83,4	
1984	461,8	1945	81,2	-	7,1	84,6	
1985	546,0	2319	74,09	-	6,8	93,0	
1986	621,2	2661	74,95	-	10,4	157,1	
1987	624,8	2625	73,53	-	2,6	79,3	
1988	630,6	2716	80,56	50,01	1,6	116,7	
1989	634,9	2700	61,77	-	4,1	97,9	
1990	670,4	2847	81,75	-	4,9	128,2	

Урожайність в цнт/га

рік	всього зернових	озима пшениця	кукурудза	ячмінь	овес	просо	горох	соняшник
1962								
1963	16,5	15,5	22,1					
1964								
1965	19,0	18,0	29,7					
1966	16,7	16,9	22,7					18,4
1967	18,7	18,4	23,4	15,1	23,8	10,0	15,4	21,4
1968	16,4	20,9	21,2	12,9	17,5	14,4	6,0	17,1
1969	21,4	13,1	26,6	13,4	21,8	22,6	9,0	20,6
1970	23,5	32,2	14,0	20,0	21,8	9,9	16,8	16,5
1971	23,0	33,7	14,6	23,9	22,0	14,3	13,1	16,4
1988	29,9	33,4	39,6	12,5				25,6

Урожайність в цнт/га

рік	кукур. на силос	рицина	овочі (всього)	сім'ячкові	кісточкові	корм. корене-плоди	картопля
1962							
1963	150,9		72,7			161,3	23,6
1964							
1965	192,0		138,0			190,7	116,0
1966	105,7		81,5			161,9	50,5
1967	152,0	5,6	62,2	19,4	2,5		
1968	98,0	3,4	31,2	42,2	3,5		
1969	203,6	3,0		12,0	9,6	180,0	
1970	81,0	1,0	59,0			212,0	75,0
1971	61,0	1,4	29,6	1,6	4,8	216,0	50,2

29 листопада 1990 року райгазета надрукувала матеріал із Темирівки «І працюють гарно, і відпочивають змістовно»: «І досі в Темирівці точаться розмови про те свято. Зараз важко сказати, кому на думку спала ідея тієї затії. Організаторами і душею всього того були сільські депутати.

Порішили так. Село умовно поділили на три частини: Темирівка-1 (вулиці Механізаторів, Набережна і половина Миру), Те-

мирівка-2 (вулиці Пролетарська, Нова і решта вулиці Миру) і Темирівка-3 (вулиці Уральська, 40-річчя Перемоги і Зелена). Згуртовуйте, мовляв, своїх людей і покажіть, хто чим багатий у матеріальному житті, – така мета була. Арбітрами запросили давніх друзів із сусіднього села Зелене Поле Донецької області. Очолити журі головний зоотехнік тамтешнього колгоспу «Дружба» О.М.Блюмкін.

...Три гарні світлиці, облаштовані в Будинку культури, зустріли учасників свята. До зустрічі гостей приготувалися гречно. Розмаїття вишиванок і килимів, різних витівок, зроблених руками сільчан тієї чи іншої вулиці. А на столах – апетитні українські страви: слина котиться, очі розбігаються...

І ось ведуча, головний бухгалтер господарства Т.Г.Лісовська, добре слово мовила про осінь, яка принесла темирівцям багатий ужинок, про його творців – невтомних трударів. Про їхні здобутки красно говорив голова правління колгоспу О.Г.Чуб. Він вручив переможцям соціалістичного змагання премії і грамоти. А вокально-інструментальний ансамбль подарував звитяжцям достатку гарні пісні.

Сільська громада за добру добросовісну довголітню працю подякувала головному економісту колгоспу В.М.Зражевській, пташниці З.В.Хомич і техпрацівниці школи О.Д.Намлинській, котрих провели на заслужений відпочинок. І знову чарівна пісня іменинницям і духмяні квіти.

А тут ведуча донесла присутнім, що в селі сьогодні народилася ще одна сім'я. Сільчани гаряче здоровлять колгоспного механізатора Анатолія Лотоцького і його дружину Тетяну. Молодятам зичать щастя, здоров'я, нев'янучого кохання і добра на роки та роки. А голова колгоспу від колгоспної сім'ї вручив Анатолію і Тані дарунок.

А на «вулицях» тим часом пішло пожвавлення. Мешканці одних, згадавши, як колись водилося, пішли на гостини до сусідів: «Добрий вечір, добрі люди, у вашій світлиці...»

Господарі були дуже раді гостям, а потім знайомили їх з родовідом сімей. І хто з членів її знаменитий, і за що ордені й медалі одержав, і про творчі здібності їх. І безлічі, безлічі інших питань торкалися на гостинах господарі.

За умовами конкурсу, всі мали обмінятися досвідом своїх здобутків з друзями-сусідами і представити також п'ять художніх номерів. Ось, скажімо, жителі Темирівки-1 хвалилися тим, що на їхніх вулицях гарно прижилися горобина і калина, які застосовуються в лікарській практиці. А від друзів у них секретів немає у вирощуванні і догляді їх.

Широка програма представлена була й у жителів Темирівки-3. Вони підкреслювали, що у них від Уральської і до Зеленої – у кожному дворі добрі фахівці. Люди різних професій: є тут і доярки, є тут і механізатори, агроном і зоотехнік, швачка і продавець, тут живуть голова колгоспу і голова виконкому сільської ради – отож акцентували: колишне село Обратне може стати справді орендним колективом. (Зважте, за цими жартами є велика доля істини).

Тут живе цікава долею людина П.В.Висоцький – знавець східних видів боротьби. Має 20 років тренерської праці. А ще він – володар почесного коричневого пояса! Петро Васильович представив свого здібного вихованця Олександра Чуба, котрий продемонстрував прийоми різних видів боротьби, якими оволодів. Це була, так би мовити, пропаганда спорту.

А скільки подиву викликало диво з «приклеюванням» праски до тіла. Виявляється, П.В.Висоцький успішно володіє і «технологією» біополя.

А скільки жвавості викликали «професорські монологи» вченого мужа з цих вулиць. «Професор» доповів про наслідки досліджень їхніх досвідчених життєнауковців. Ось, казав він, варто звернути увагу на їхню селекцію півнів і карликових курей. А на закінчення «професор» підніс сенсацію: представив темирівцям «чорнушку» – поросля, яке буцім-то росте, прибавляє у вазі не по днях, а по годинах. Треба було тільки бачити, як добротні господарі причепурили ту тварину бантиками і не без парфумів!.. А закінчилося те представлення... аукціоном. Сторгували таки «чорнушку», починаючи з 10 карбованців – до 78. Господарем її став депутат сільської ради учитель середньої школи Ф.В.Намлинський.

Вулиці Темирівки-3 – багатонаціональні. Тут мешкають українці, росіяни, болгары, молдавани. І якими гучними оплесками при-

сутні нагородили майстерність молдаванина тракториста Сергія Матяша (виконав молдавський танець), частівки про насущні перебудовні проблеми у виконанні головного інженера В.М.Жовніренка і електрозварника В.Надолинця. Нікого байдужим не залишила й інсценівка української народної пісні «Ой, там, на точку, на базарі» (сольні партії в ній виконували самодіяльні артисти Є.Х.Матющенко і В.Надолинець).

Знайшлися і такі з гурту болільників, хто зголосився підтримати свою команду. Талант гумористки і співачки виявила пенсіонерка К.Ф.Пирогова, декламатора – ветеран війни і праці О.І.Денисенко, очки додали своїм і учні І.Малик та О.Лісовський.

А що ж журі? Перше місце присудило Темирівці-3, друге – Темирівці-2, третє – Темирівці-1. Їх дочекались гарні призи.

Та головне – не призи. Важливо те, що жителі села, незважаючи на свою зайнятість, взяли участь у такому чудовому заході, ще раз переконалися, що при бажанні можна і у відділеному населеному пункті відпочинок зробити змістовним.

А подякувати за чудову організацію свята праці і відпочинку треба головному зоотехніку К.П.Дяченко, завідуючій дитсадком О.С.Білоконь, завідуючій бібліотекою С.Я.Івановій, голові профкому Г.М.Жовніренку, економісту по праці Н.Д.Жовніренко. Окрасою вечора була ведуча Т.Г.Лісовська».

* * *

Темирівці вже звиклися з тим, що кожного року місцевий колгосп «Мир» зводить не менше 5 житлових будинків. А в 1991 році передбачали збудувати 10. На садибі були літня кухня і сарай під спільним дахом, погріб, заасфальтований двір. Ключі від новобудов вручалися в основному молодим сім'ям, котрі повертають господарству лише 5 тисяч карбованців. Решту затрат бере на себе колгосп.

У березні 1991 року житло отримали сім'ї тваринника Іванова та механізатора Короля.

Хай щастить вам!

«Першими на селі, як правило, прокидаються тваринники. Тільки у шибках засіріє світанок, як у їхніх домівках спалахує світ-

ло. Доярка швидко збирається – і на ферму. А невдовзі передранкову тишу порушує рівномірний гул вакуумних насосів.

Уже не перший рік протоптує ранні стежки Лідія Михайлівна Левицька, оператор машинного доїння колгоспу «Мир». Здається, давно призвичаїлась до такого режиму праці. Та то тільки на перший погляд. Хіба легко починати трудовий день о четвертій ранку?

На комплексі – триразове доїння. Отак весь день доярка і поспішає: то на роботу, то додому. Таке навантаження не всім під силу, тому молодь неохоче йде на ферму. А Лідія Михайлівна пропрацювала в сільському господарстві тридцять шість років. З чотирнадцяти років у колгоспі. Згідно з новим Законом про пенсії може жінка вже цього року піти на заслужений відпочинок. Але Лідія Михайлівна говорить: «Мабуть, ще побуду трішки. Немає кому передати групу».

Ця обстановка турбує доярку, та й не тільки її. Хто прийде на ферму завтра? Хто підмінить ветеранів? Мабуть, настав час поіншому подивитись на умови праці тваринників, запровадити нову організацію її: двозмінку чи дворазове доїння. Заодно слід подумати й про пільги для трудівників ферм. Кому, як не доярці, треба першій завезти газ, вугілля, продати промислові та господарські товари?

Схвально вона відгукнулася про голову профкому колгоспу Н. Д. Жовніренко. Взагалі правління, профкомітет стараються все зробити, аби полегшити працю тваринників, турбуються, щоб на ферму приїжджали автолавки і привозили крам.

Лідія Михайлівна все розповідала про колег, а про себе дуже скупо. Від них почули, що трудівниця уболіває за справу, ретельно доглядає своїх корів. На сьогодні Л. М. Левицька вже виконала річне зобов'язання по надоях молока, одержавши від кожної корови більше 3500 кілограмів продукції.

Чоловік Лідії Михайлівни – Віталій Петрович – токар в ремонтній майстерні колгоспу. Разом подружжя виховало двох дітей – сина і доньку. Син, повернувшись у минулому році з лав Радянської Армії, працювати прийшов у рідний колгосп трактористом.

А скільки роботи переробили натружені руки Лідії Михайлівни – не злічити. І сьогодні свій день вона почала із ранньої

стежки на ферму. Хай щастить Вам, Лідіє Михайлівно, не лише на цій стежці, а й на всій життєвій дорозі».

(Районна газета «Голос Гуляйпілья»,
12 листопада 1991 року)

* * *

1 травня 1991 року голова виконкому А. М. Жовніренко розповідав: «Коли мене запитують, як на селі розподіляється влада між правлінням колгоспу і виконкомом сільради, я завжди наголошую на тому, що справа не в тому, в чийх руках влада. Головне, щоб дії були спрямовані на вирішення насущних завдань, поліпшення життя трудівників».

На сьогодні чимало переговорено і написано про широкі можливості і права місцевих рад. Але потрібно визнати, що основні кошти як були, так і залишились у господарстві. І все це закономерно. Адже де матеріальні блага виробляються, там ними і повинні розпоряджатися. А місцевим радам я б відвів організаційну роль.

Наприклад, коли зайшла мова про спорудження в Темирівці меморіального комплексу землякам, які загинули в роки Великої Вітчизняної війни, виконком займався підготовкою документації і контролем за ходом робіт, а колгосп фінансував усе це і подбав про заготівлю необхідних матеріалів. Аналогічно розподіляються зусилля й при асфальтуванні, зокрема, вулиць Пролетарської та Нової, спорудженні об'єктів соціально-культурного й побутового призначення.

Ненормальними у діяльності виконкомів вважаю випадки, коли пропозиція виділити кошти на соціально-культурні потреби не знаходить підтримки у господарників. Між виконкомом Темирівської сільради і правлінням колгоспу «Мир» подібних конфліктів не виникало ніколи.

Уже кілька років, як у нашому селі реалізується програма, спрямована на те, щоб комплекс культурно-побутових послуг зробити таким, як і в райцентрі.

Завершується монтаж обладнання пральні, яка працюватиме за принципом самообслуговування. Про апаратуру фельдшерсько-акушерського пункту (підбрану за останніми вимогами) чи

музичні інструменти Будинку культури, спортінвентар я вже й згадувати не буду.

Задоволення широкого комплексу соціально-культурних потреб сільчан – дуже дорога справа. Рахунок коштів іде на сотні тисяч. Але і віддача від цього незаперечна.

Вважаю, що в основному за рахунок того, що сьогодні трудівники нашого села користуються майже такими благами, як і робітники міста, різко збільшилась кількість бажаючих працювати в селі. Близько 20 молодих сімей стоять у черзі на житло. І якщо якихось 5-6 років тому в селі реєструвалося не більше 2 народжень, то в останні два роки – 13-16. Та й 5-7 весіль на рік теж говорять, що молодь голосує за село.

Є тепер кому і честь колгоспу на футбольному турнірі захищати, і секцію з боротьби очолити. Виконком з правлінням колгоспу вже серйозно займаються проблемою розширення середньої школи. Проект уже є, але потрібно надбати ще чимало будматеріалів. Проте корпус, де будуть дві майстерні й чотири класи, – наш перший обов'язок перед школою.

Звичайно, одними асфальтованими шляхами молодь не залучиш на село. Потрібно, щоб і від роботи було задоволення. А тут бажання часто не збігаються з можливостями, бо в останні роки дуже мало нової техніки приходиться у господарство. Але звільненим у запас воїнам-афганцям А. Мотроненку й А. Надолинцю таки виділили нові автомашини».

* * *

Місцевий колгосп «Мир» – одне з передових господарств району. Його колектив у постійному пошуку шляхів підвищення ефективності господарювання. Тут дбають про збільшення віддачі кожного гектара землі, підвищення продуктивності громадського тваринництва. Чимало роблять і в плані соціально-культурного розвитку.

* * *

За підсумками змагання за зимовий період 1990-1991 років серед тваринників було визнано переможцями техніків штучного осіменіння худоби колгоспу «Мир» Валентину Полікарпів-

ну Пархоменко, Марію Іванівну Манжару. Вони нагороджені почесними грамотами і грошовими преміями. А переможцями в індивідуальному змаганні на вирощуванні та збиранні ранніх зернових стали і нагороджені почесними грамотами ВАО, президії райкому профспілки та грошовими преміями комбайнери колгоспу «Мир» Іван Федорович Сердюков і Григорій Миколайович Рибалко.

У 1991 році на районну Дошку пошани з нагоди 74-ї річниці Великого Жовтня заносили колектив колгоспу «Мир» (голова правління О.Г. Чуб, голова комітету профспілки Н.Д. Жовніренко, головний агроном А.К. Шамраєнко) – за високі показники із виробництва та реалізації продукції рослинництва.

Як же темирівці досягають високих показників із виробництва продукції рослинництва, зокрема, соняшнику, розповів у райгазеті 16 листопада 1991 року головний агроном А.К. Шамраєнко:

«Впродовж останніх років господарство вирощує добрі врожаї соняшнику. Оскільки площі під ним стабілізувалися і розширення їх обмежене особливістю агротехніки, то збільшення валових зборів насіння добиваємося тільки завдяки підвищенню врожайності.

Так, починаючи з 1985 року, в господарстві зростає віддача кожного гектара соняшникового поля. Цього року, наприклад, ми одержали рекордний урожай – по 32,2 центнера насіння з гектара, продали державі 600 тонн олійної культури.

Це досягнення – результат високої культури землеробства, ретельного та високоякісного дотримання агротехніки.

У наших кліматичних умовах врожайність соняшнику прямо залежить від запасу вологи в ґрунті. Тому правильне розміщення цієї культури в сівозміні з поверненням на попереднє місце сівби не раніше 7 років – одна з гарантій високого врожаю. Витримка в часі є дійовим засобом у боротьбі з шкідниками та хворобами.

Попередниками для соняшнику в господарстві останнім часом служать зернові колоскові, які використовують мало вологи із глибоких горизонтів ґрунту.

У практиці вирощування соняшнику, аби знищити бур'яни, склалася традиційна система багаторазового обробітку ґрунту.

Наші сусіди – колгоспи імені Дзержинського, імені Ілліча, – відмовившись повністю від гербіцидів, саме так обробляють поля. На мою думку, гербіциди ще потрібні. Справа лише в тому, щоб використовувати їх по-господарськи, з наукової точки зору. Ми завдяки гербіцидам обробляємо поля менше, зберігаючи структуру ґрунту, його вологозабезпеченість. Оранка, дві культивуації з внесенням добрив і гербіцидів, боронування у фазі 3-4 листочків – от і весь обробіток. Зменшення міжрядних обробітків при внесенні гербіцидів є важливим агрозаходом в умовах недостатнього зволоження, а також сприяє захисту ґрунту від ерозії.

Сівбу проводимо, як правило, у стислі строки і тільки каліброваним насінням. Хоч і копітка це справа, але мета виправдовує зусилля. Кладемо в ґрунт по 4-5 насінин на погонний метр, що забезпечує при збиранні 45-50 тисяч рослин на гектар. Використовуємо вже випробувані на наших полях сорти: поліпшені гібриди НПК (молдавської селекції), «Самбред-254» та «Армавірський-3497». Ці сорти вимагають суворого дотримання агротехнічних вимог і в той же час ранньостиглі, більш технологічні для збирання.

Одним із резервів збільшення виробництва олійного насіння є своєчасне і якісне збирання врожаю. Збирати починаємо, як правило, тоді, коли 75-80% кошиків з тильного боку буріють, а вологість насіння зменшується до 13-15%. Використовуємо при збиранні кошиків комбайни «Дон-1500» та обладнані для цієї роботи СК-5.

Звичайно, перелічені агрозаходи – не новина для агронома чи механізатора. Та вміло, творчо підійти до цієї роботи, скориставшись більш прогресивним методом, – ось у чому суть справи. К.А.Тимірязєв заповідав нам, агрономам, що культура поля повинна йти пліч-о-пліч з культурою людини. Тому наше покликання – виховувати цю культуру в господаря землі. Тоді наші зусилля окупляться і ми матимемо і хліб, і до хліба».

* * *

Одним із найдосвідченіших механізаторів колгоспу «Мир» був Іван Петрович Іващенко. 30 листопада 1991 року райгазета подала про нього замальовку «Батьківське поле»:

«Ця закоханість передалася Івану Петровичу від ветеранів-землеробів Василя Івановича Левицького, Михайла Павловича Горпинича. Саме вони першими помітили хліборобську «жилку» в юнакові, його потяг до техніки.

Молодий Іван був причіплювачем, бо водити трактор – його заповітна мрія. Михайло Павлович, з яким працював Іван, був не тільки вправним механізатором, але й людської душі психолог неабиякий. Все підмічав: і як Іван дедалі вправніше з ключами порається біля машини, і як горять вогнем очі в молодого, коли дозволять сісти за важелі.

– Видить Бог, буде з Івана людина, – говорив старий хлібороб. – Є в ньому наша, хліборобська закваска.

За рекомендацією дядька Михайла правління колгоспу послало допитливого юнака на курси трактористів. Потім була армія, а опісля Іван без роздуму повернувся до рідної домівки, до батьківського поля, і з головою поринув у трудові селянські будні.

Мов у калейдоскопі пролетіли роки, сипонувши памороззю на скроні. Але й роки не змогли пригасити той молодечий запал. Досі залишається Іван Петрович завзятим у праці. Як і сорок років тому, робота горить у його руках.

За одним шкодує тільки хлібороб: діти не обрали батькову стежку, кожен пішов своїм шляхом. Не зчувся, коли й повиростали, випурхнули з батькової оселі.

Так, всього було за пройдені роки. Адже життя – не тільки політ, а й приземлення, не тільки успіхи й перемоги, а й невдачі й поразки. Недарма кажуть: життя прожити – не поле перейти.

Хоч і поле перейти не так легко. Особливо, коли з ним пов'язана твоя доля. Коли ти не просто топчеш його ногами, а знаєш, чим воно дише, відчуваєш серцем, як воно себе почуває, коли ти знаєш, чого воно хоче, як мати знає, чого хоче її немовля. Для когось поле – місце прогулянки чи випадкового перебування. Для Івана Петровича воно – його домівка. Полю він віддав частину себе.

Цього дня Іващенко ми застали за ремонтом бурякозбирального комбайна. Взнавши про мету візиту, ветеран дещо знітився, бо не звик, щоб про нього говорили. Та й не задля цього він ходить біля землі. На запитання про життя-буття говорив, вива-

жуючи кожне слово. Та коли мова зайшла про товаришів, розговорився, з захопленням розповідав про здобутки бригади. Радів, що впоралися з роботами вчасно, що урожай зібрали добрий.

Статечний, міцний, як дуб (хоч і передпенсійного віку), Іван Петрович не створює ілюзій навколо своєї роботи, не змальовує її в рожевих тонах:

– Так, буває часом нелегко. Самі судіть: бригада у нас велика, техніки багато – майже всі трудомісткі процеси механізовано. Всьому потрібно дати раду. Не завжди й механізаторів вистачає. Але скаржитися нам негоже. Кожен сам свідомо свою долю обрав. Робота є робота. Та й техніку я люблю – вона зараз вирішує все. Візьміть хоч збирання буряків. Тільки той, хто ніколи не бачив, що то за праця, може не поспівчувати жінкам, які з ранку до вечора гиніли на сльотному бурячищі. Тепер здебільшого цю роботу механізовано. А хіба це не радість допомогти людям, облегшити їх працю?

Багато теплих слів про Івана Петровича Іващенко почув я і від бригадира Віктора Івановича Беслика.

– Це наша надія і опора, – говорить керівник. – Там, де працює Іван Петрович, чи на косовиці, чи на оранці, контроль зайвий. Його сумління, совість хліборобська – надійний гарант того, що робота буде виконана в строк і на належному рівні.

Поважають у колективі Івана Петровича. Він ніколи не відмовить у допомозі, завжди прийде на виручку. Та й раду дасть, бо по праву вважається спеціалістом з великої літери. Коли збирається рада бригади, ніколи не забувають запросити на неї Іващенко. Він завжди внесе цікаву пропозицію, порадить. Адже досвід тоді є дієвим, коли стає надбанням колективу. І ним щедро ділиться досвідчений хлібороб.

Ще дрімає у колісці села вранішній туман, а в чепурній оселі Іващенко вже світиться. Хазяїн господи готується, як і сорок років тому, до роботи, яка стала для нього змістом всього життя. Батьківське поле знов чекає на свого господаря.

* * *

Та не тільки про високі врожаї думали темирівці. Перед новим навчальним роком ділився директор Темирівської СШ Пет-

ро Іванович Халява: – У нинішньому (1991-1992) навчальному році наша школа буде повною – від першого до одинадцятого класу включно. І що найважливіше – всі класи розкомбіновані. А це ж яке полегшення вчителів!

Багато зроблено, щоб підготувати школу до нового навчального року. Вчителі й учні перебудували майстерні під класні кімнати. Колгосп надав приміщення під клас, де учні вивчатимуть тракторну справу. Голова правління Олександр Григорович Чуб обіцяє виділити школі новенький трактор МТЗ-80. Обладнали також, не без допомоги господарства, комп'ютерний клас, на що пішло 50 тис. крб. Колгосп виділив значні кошти і на придбання меблів для нових класів та лінолеуму для покриття підлоги на другому поверсі.

– На таку турботу господарства про школу, – розповідав далі директор, – і наш колектив намагається допомагати йому на догляді просапних культур, збиранні врожаю тощо. Тут функціонувало два табори праці та відпочинку. За сумлінну працю колгосп організував на свої кошти туристську поїздку школярів до міста Мінська.

Поповнилася і вчительська сім'я. Прибули два вчителі молодших класів і іноземної мови. Всі забезпечені благоустроєним житлом – колгосп виділив кімнати у своєму гуртожитку. І харчування учнів (близько 100 чоловік) господарство взяло на себе. До їх послуг – їдальня колгоспу.

Щирої вдачі жінка

«Тепло відгукуються у Темирівці про трудівниць відділення зв'язку. Швидко виконує операції завідувача Алла Василівна Рибка. Немов з рідними, розмовляє вона з літніми людьми. А ті частенько навідуються на пошту, аби подякувати завідувачій і всьому колективу за добросовісну роботу. От і цього разу зайшла бабуся і тут же попросила:

– Напишіть від мене подяку всьому колективу, а особливо нашій листоноші Ніні Василівні Шестиряковій.

І бабуся з захопленням розповідала про чуйність і щедрість цієї жінки. Ми так розговорилися, що, попри все, я не дізналася і прізвища відвідувачки.

– Дійсно, писати треба саме про Ніну Василівну, – погодилася завідувача відділенням А. В. Рибка. – Серед усіх нас вона виділяється працьовитістю, людяністю.

Ніна Василівна – струнка, красива і привітна жінка. Щодня їй треба рознести кореспонденцію більше, ніж у 150 дворів. Проживає на її ділянці і значна кількість пенсіонерів. Вони порівняно небагато одержують періодики, але все те акуратно прочитують. Саме з ними найдовше затримується листоноша, бо літні люди ні-ні, та й попросять заплатити за радіо, телефон, електроенергію чи переказати комусь по пошті гроші. А то й просто погомонять.

– За чотирнадцять років роботи Н. В. Шестирякова звикла до людей і вони до неї. На багатьох подвір'ях листоношу приймають як рідну, їй довіряють таємниці, запрошують навіть пообідати чи поdiskутувати на політичні й економічні теми. А вона рада поділити з кожним радість і горе. Такий у неї характер, і, коли щось просять мешканці села, вона для кожного знайде час і не відмовить.

– Добре справляється і зі своїми обов'язками, – продовжує Алла Василівна. – Не дивлячись, що періодика стала набагато дорожчою, вона по передплаті вже вийшла на рівень минулого року. Тільки районної газети на її ділянці передплатили більше половини сімей. А скільки вона робить такого, що йде не від обов'язку, а від серця.

Скільки людей, стільки й характерів. Це давня істина. Та всі проблеми жінка вирішує спокійно.

Хто скаже, що робота листоноші легка, той помиляється, бо в сумці щодня більше трьохсот видань. А дома ще й господарство, город, сім'я. Але знаходить вона підтримку в чоловіка, сина, доньки, котрі не словами, а ділами стараються допомогти своїй мамі.

Т. Дорогобід»

(Райгазета, 22 жовтня 1991 року)

* * *

У 1992 році колектив господарства виконав плани виробництва і продажу державі основних видів сільськогосподарської продукції: зерна, соняшнику, овочів, м'яса, молока.

Директор сільськогосподарського приватного підприємства "Мир" Олександр Григорович Чуб

Колектив спеціалістів ПСП "Мир". Зліва направо (сидять): головний бухгалтер Тетяна Григорівна Лісовська, головний агроном Анатолій Кирилович Шамраєнко, директор підприємства Олександр Григорович Чуб, головний зоотехнік Володимир Іванович Касяненко, інспектор відділу кадрів Ніна Геннадівна Горовець; (стоять): бухгалтер Тетяна Олександрівна Іванова, головний інженер Олександр Анатолійович Рибка, інженер-енергетик Олександр Іванович Денисенко, агроном Сергій Володимирович Циммер, завідуючий тваринницьким комплексом Олександр Володимирович Проскурін, механік Юрій Володимирович Петров, касир Ніна Іванівна Мотрошенко, завідуючий автогаражем Олександр Вікторович Іванов, начальник пожежно-с-горожової охорони Станіслав Володимирович Чобіток, секретар Світлана Миколаївна Іванова, бухгалтер Галина Анатоліївна Жовніренко, бухгалтер із зарплати Надія Дмитрівна Жовніренко, ве-глікар Володимир Євгенійович Михайлов.

Сільський голова Темирівки Анатолій Миколайович Жовніренко

На знімку зліва направо: бухгалтер сільради Галина Андріївна Проскуріна, сільський голова Темирівки Анатолій Миколайович Жовніренко, касир Валентина Василівна Малей, секретар Ірина Вікторівна Денисенко

Адміністративне приміщення ПСП "Мир"

Колектив тракторної бригади

Коллектив молочно-товарного комплекса

Коллектив автогаража

Територія критого зернотоку

Продуктова комора підприємства

Склад паливно-мастильних продуктів

Подвір'я тракторної бригади ПСП "Мир"

Сільський магазин "Міраж"

Кафе "Міраж"

Будівництво церкви Святого мученика Олександра у с. Темирівці

Сільський фельдшерсько-акушерський пункт (завідуюча Ю.М. Корольова)

Сільський будинок культури

Приміщення Темирівського навчально-виховного комплексу

Центральна вулиця села Темирівки

Священне місце в селі – меморіальний комплекс загиблим землякам і воїнам-визволителям у роки Великої Вітчизняної війни 1941-45 рр.

Так, зерна виростили 6375 тонн – на 70 тонн більше плану, продали 2014 тонн – на 4 тонни перекрыли план. Урожайність зернових досягла 40,6 центнера, в т.ч. озимої пшениці – 44,5 центнера, соняшнику – 26,8 центнера при плані 22 центнери з гектара. Вал олійної культури склав 1100 тонн, державі продали 503 тонни – на 3 тонни більше від передбаченого планом.

Близько 35 центнерів на круг дала качаниста. Державі продано близько 400 тонн кукурудзи.

– Одним з найголовніших чинників у боротьбі за високу культуру землеробства є дотримання сівозмін, – розповідав головний агроном А.К.Шамраєнко. – Нині в господарстві діє 11-пільна сівозміна. Впроваджуючи її, ми виходили насамперед з того, щоб мати змогу виконувати замовлення на продукцію рослинництва й тваринництва, створювати міцну кормову базу, забезпечувати себе посівним матеріалом тощо.

Важливим є вплив сівозмін на підвищення родючості ґрунтів. Однак сама сівозміна – не панацея. Без належної системи удобрення, без дотримання необхідних агротехнічних заходів віддачі від неї годі й чекати.

Важлива запорука врожаю – добрива. Як органічні (до яких сьогодні особлива увага), так і туки. Під зернові частину мінеральних добрив (амофос, нітрофос) вносимо одночасно з сівбою, решту – весною, у фазі кушіння рослин. Здебільшого використовуємо аміачну селітру.

Підвищенню врожайності зернових завдячуємо також новим перспективним сортам. Уже «прижилися» на полях «Ювілейна-75», «Альбатрос одеський», «Скіф'янка». Випробовуємо також новий сорт «Юна».

У своїй діяльності завжди цікавимося новинками, по можливості випробовуємо їх. Ось яскравий приклад. Дістали цьогорік новий гербіцид базагран, який, за свідченням науковців, дає хороший результат при обробітку бобових. Застосувавши його у фазі цвітіння посівів гороху, зібрали небачений до цього в колгоспі врожай білкової культури: по 31,2 центнера зерна дав кожен з 50 гектарів.

Особлива гордість колгоспу – традиційно високі врожаї соняшнику. Вже тривалий час господарство за врожайністю олій-

ної культури займає перші місця в районі. В нас вироблена й опрацьована своя технологія догляду соняшникового поля. Основна її перевага – зведення до мінімуму затрат ручної праці, здебільшого обходимося без ручної прополки рядків. Замість цього вносимо при посіві гербіцид нітран (5 кілограмів на гектар) і проводимо боронування до і після появи сходів.

Районуємо гібриди сортів молдавської селекції – «Самбред» та «НПК», які дозрівають рано, не потребуючи десикації, більш стійкі до хвороб. Густота рослин у пору збирання – близько 60 тисяч на гектарі. Збираємо, як правило, у стислі строки «Доном-1500», обладнаним пристроєм ПСП-10, намолочуємо за зміну до 80 тонн насіння.

Говорячи про здобутки, хочу сказати теплі слова про колгоспних механізаторів, які є головними творцями достатку. Колектив мехзагону (начальник В.І.Беслик) працює ритмічно, самовіддано. На збиранні пізніх відзначилися комбайнери Анатолій Миколайович Лук'янець, Григорій Миколайович Рибалко, водій ГАЗ-53 Микола Сергійович Ходуля.

Громадське тваринництво повністю (100%) було забезпечене кормами (по 20,14 центнера кормових одиниць на одну голову).

Щоб не користуватися дорогими послугами ремонтно-транспортного підприємства та «Сільгоспхімії», створили власну механізовану ланку для вивезення добрив на поля, внесення гербіцидів.

* * *

У 1992 році непогано попрацювали і тваринники. Вони виробили 2376 тонн молока, продали державі 2100 тонн. Надій на фуражну корову сягнув 2640 кілограмів молока. Щодоби одна голова великої рогатої худоби прибавляла у вазі по 885 грамів, а свині – 228.

Цей час був особливо скрутним для сільського господарства через різке підвищення цін на пальне, електроенергію, техніку. Коштів від реалізації сільгосппродуктів вистачало тільки на зарплату і затрати на основне виробництво, але, незважаючи на це, в колгоспі «Мир» на будівництво витратили за рік 11632 тисячі карбованців, з них на благоустрій вулиць Механізаторів і Зеленої – 3860 тисяч, на будівництво пилорами – 148 тисяч, ангару

для техніки – 724 тисячі, літніх майданчиків для великої рогатої худоби і свиней – 1204 тисячі, водопроводу по селу – 225 тисяч, на придбання сільгосптехніки – 5761 тисячу карбованців.

У цей час дуже важливо було не тільки закріпити позитивні тенденції в розвитку господарства, але й забезпечити високі темпи росту колективного виробництва.

Незважаючи на шалені ціни, в Темирівці селяни продовжували будувати житло, бо їм всіляко допомагав місцевий колгосп. Він давав безпроцентну позику, виділяв усі необхідні будівельні матеріали за цінами 1990 року. В 1992 році темирівці власноруч звели 5 будинків. А в 1993 році вирішили індивідуально будувати хати двадцять чоловік.

Потурбувався колгосп і про воїнів-афганців – вони отримали будинки безкоштовно. Для юнаків, котрі відслужили в армії і працюють у господарстві, а також дітям корінних жителів Темирівки, які вирішили повернутися з міста в село, колгоспна будівельна бригада зводила коробки будинків з усіма господарськими приміщеннями. Внутрішні опоряджувальні роботи виконували майбутні новосели.

* * *

Напередодні 1992 року начальник мехзагону колгоспу «Мир» В.І. Беслик говорив:

– Для мене новий рік – рік надій. Всі ми люди і хочемо жити по-людськи, в достатку. Одне я знаю напевно, що турбот і труднощів буде багато. Особливо для сільського трудівника, який вирішує продовольчу проблему. Порожні прилавки – то наша біда, наша плата за прорахунки в економіці.

Ми нещодавно добилися незалежності: зараз нам треба кидати мітингувати, братися всерйоз до роботи. Хотілося б, щоб новий уряд України більше дбав про нас – трудівників села. Хіба це не парадокс, що ми, працюючи на землі, не маємо змоги купити до столу того, що самі виробляємо?

* * *

Колгосп «Мир» – одне з чотирьох господарств району, де у січні 1992 року продуктивність корів перевищувала рівень ми-

нулого року. За рахунок чого тваринники добиваються цього? На запитання відповідала головний зоотехнік господарства Катерина Павлівна Надолинець:

– Головний чинник – сумлінна праця наших землеробів. Вони створили надійну кормову базу. Дуже багато важить також дотримання режиму годівлі, сумлінність доярок.

Другий фактор – оновлення дійної череди. Зараз на комплексі три групи первісток. Доручили їх одним з найсумлінніших трудівниць – Катерині Іванівні Надолинець, Лідії Петрівні Ажищенко та Тетяні Вікторівні Надолинець. Від кожної тварини жінки надокують в середньому по 10 кілограмів молока.

Ми вже давно відмовилися від купованих теличок. Відбираємо своїх від кращих корів і вирощуємо на другій фермі, де створено спеціальну ланку. Там же телиць осіменяють і вже перед розтеленням передають на комплекс.

Найбільше для підготовки високопродуктивного поповнення зробили Зінаїда Яківна Плисенко, Валентина Іванівна Манжара, Валентина Федорівна Щербань, Раїса Іванівна Мотора... Уміють вони працювати, по-справжньому вболівають за доручену справу. А звідси й результати.

Звичайно, «погоду роблять» не тільки доярки груп первісток. Відзначаються сумлінністю Раїса Василівна Ковальова, Ніна Михайлівна Плисенко, Галина Федорівна Варфоломій. Добросовісно трудяться й багато інших тваринниць. А якщо в їхніх групах нижчі надої, то тільки тому, що менше корів доїться: адже із 900 корів, що є на фермі, в запуску 380.

А які проблеми в молочарстві?

Звісно, що сучасна тваринницька ферма – насичене технікою виробництво. Машини ламаються або зношуються, а лагодити чи замінити їх нічим. Гострою залишається проблема кадрів, – зважаючи на це, колгосп змушений був навіть зменшити на 50 тварин поголів'я корів, а щоб виробництво молока не знижувалося, зменшення чисельності треба компенсувати підвищенням продуктивності.

Великої помилки ми припустилися, давши свого часу згоду на спорудження такого типу комплексу. Адже від початку до закінчення стійлового утримання корови позбавлені прогулянок.

А це позначається на їх продуктивності. Та, незважаючи на труднощі, ми настроєні оптимістично.

* * *

Як Темирівська сільрада боролася за населений пункт високопродуктивної праці, зразкового порядку і високої культури, 4 лютого 1992 року розповідав у райгазеті голова виконкому А.М.Жовніренко:

«В умовах економічних і соціальних перетворень у нашій республіці особливого значення набуває формування високої свідомості і відповідальності кожного громадянина перед суспільством, забезпечення дисципліни й організованості, зміцнення належного правопорядку і законності. У вирішенні цих завдань велика роль належить народним обранцям.

– Сила влади, – сказав Анатолій Миколайович, – у підтримці громадськості. Особливу увагу виконком, народні обранці, актив села приділяють розвитку руху трудящих за забезпечення зразкового правопорядку; що, у свою чергу, включає і подальше зміцнення громадської й державної дисципліни, підвищення відповідальності кожного трудівника за доручену справу, бережливе та економне ставлення до народного добра.

Важливу роль у розв'язанні цього завдання відіграє добровільна народна дружина, яка покликана здійснювати охорону прав та інтересів громадськості, попереджувати правопорушення, а також виховувати населення у дусі високої свідомості.

Нині добровільна народна дружина села налічує понад 20 членів. Очолює її ось уже третій рік водій Володимир Олексійович Малей. В її складі кращі люди, принципи, працелюбні, котрі ревно вболівають за здобутки колективу. Це – водії депутат сільської ради Дмитро Олексійович Сірий, Віктор Анатолійович Мотроненко, завідуючий мехмайстернею Леонід Борисович Іванов, помічник начальника мехзагону Ігор Віталійович Коломонець та інші. Результативність дають рейди по збереженню соціалістичної власності, дотриманню громадського порядку жителями села в громадських місцях тощо. Крім чергування в селі практикуємо також виїзди на поля, ферми. У випадку необхідності, скажімо, для того, щоб провести нічний рейд або влаштувати десь на об'

екті засідку, колгоспні дружинники залишаються і після закінчення строку основного чергування. Дієвість чергових нарядів відчувається. Причому різко скоротилась кількість розкрадань сільгосппродукції.

Певних успіхів добилися дружинники і депутатський актив і в охороні громадського порядку в селі. Помітно зменшилася кількість і антигромадських проявів, стало менше порушень правил дорожнього руху.

В усій правовиховній роботі, що проводиться в селі, важливим є те, що жодне правопорушення не залишається без реагування. Характерним є й активне використання колективних форм і методів впливу на порушників громадського порядку – зборів трудових колективів, засідань товариського суду (голова О. П. Карнаух) і адмінкомісії (голова В. М. Жовніренко).

Ось на одному із засідань адмінкомісії обговорювалась поведінка доярок Н. Шматько і З. Лубенець. Жінки полюбляють випити. Та після застілля яка вже може бути робота?! Їх соромили, і не один раз. Безрезультатно! А в них же діти ростуть, котрим так потрібна материнська увага (у Н. Шматько троє, у З. Лубенець – двоє, ще ж і діти – школярі гарні).

Цього разу дуже суворою була розмова членів комісії з жінками. Кожна відчувала свою провину. Каялись, просили вибачення. Бо вже стояло питання про порушення клопотання перед зборами про виключення жінок з колгоспу.

Врешті-решт зійшлися на такому: оштрафувати кожну на 50 карбованців, а якщо ще трапиться зрив, направити на примусове лікування.

За зловживання спиртним на адмінкомісії дісталось також слюсареві комплексу В. М. Жовніренкові (оштрафували на 50 карбованців) і механізатору М. Ф. Ажищенку. Останнього оштрафували, «пропісочили» на зборах трудового колективу, перевели на іншу роботу. Та Микола Федорович не прислухався до критики, знову проштрафився. Тепер чекає, що скажуть люди цього разу.

Дехто з наших жителів, всупереч закону, вирощував мак і коноплю. Мабуть, думали, що пронесе. Після перевірки присадибних ділянок виявили порушників і притягли до відповіда-

льності Н. Ф. Павленко та Л. Ф. Слободян (оштрафовані на 100 карбованців кожна) та І. М. Трудненка (30 карбованців).

Виконком сільради вже гостро ставить питання про організацію в селі пункту дільничного інспектора міліції. Колгосп забезпечить зарплатою, житлом, транспортом. Проте райвідділ внутрішніх справ ніяк не може підшукати кандидатуру на посаду інспектора. Хотілося б, щоб до нас частіше приїздили працівники прокуратури, суду й виступали з лекціями.

Принциповішою стає наша громадськість, навіть незначні відхилення від норм поведінки тепер не проходять поза увагою».

* * *

1992 рік був знаменним для темирівців і тим, що на районну Дошку пошани було занесено колектив колгоспу «Мир» (голова правління О. Г. Чуб, голова профкому Н. Д. Жовніренко) за успіхи у праці. Такої честі він удостоївся і в 1993 році.

Того року господарство здійснило плани виробництва і продажу зерна, соняшнику, м'яса і молока. Урожайність озимої пшениці склала по 44,4 ц/га, соняшнику – по 26,6 ц, зернової кукурудзи – по 45 ц, коренеплодів – по 732 ц/га.

Надій на фуражну корову досяг 2702 кілограмів молока, що дозволило продати його державі 2026 тонн.

У 1993 році для покращення умов праці у тваринництві було реконструйовано водопійня, побудовано три капітальних літніх табори, почато будівництво літнього табору для свиней. Вулиця Зелена отримала тверде покриття. Тоді ж почалася реконструкція із благоустрою території тваринницького комплексу, під'їзних доріг до нього. Для покращення умов життя молодим сім'ям зведено 5 будинків.

У день професійного свята трудівники полів і ферм відзначали його з надією на покращення ситуації в агропромисловому комплексі країни. Адже 1993 рік для всіх був нелегким, а для селян і поготів: обвальне падіння виробництва, енергетична криза, інфляція... І все ж, незважаючи на негативні явища, господарства району зуміли гідно вистояти, протиставити негараздам вміння, сумлінну роботу, наполегливість і цілеспрямованість принесли непогані результати.

Трудові перемоги – заслуга людей, закоханих у свою нелегку справу, таких як агроном Анатолій Кирилович Шамраєнко, начальник мехзагону Віктор Іванович Бєслик, механізатор В.М.Новіков, головний зоотехнік Катерина Павлівна Дяченко та багато інших.

* * *

Віктор Іванович Бєслик – відома в районі людина. Він очолює колектив механізаторів досить тривалий час. Керівник грамотний, закоханий у свою справу, за десятки років праці біля землі став справжнім її технологом. Близько сорока років віддав землероб хліборобській справі.

У нього добре, відкрите обличчя, скроні, яких вже торкнулася сивина, темні уважні очі. Його вмінню працювати з людьми вчать ся інші. За майже сорок років у колективі людей змінилося багато. Але незмінним залишається керівник.

22 червня 1993 року В.І.Бєслик дав інтерв'ю районній газеті «Голос Гуляйллля». Називалося воно «Основне – трудитися на совість». Подаємо деякі фрагменти з нього:

«Сьогодні начальнику загону хліборобських турбот виста чає. Скрізь повинен він побувати – і біля полівників, і на косовиці, і там, де закладають сіно. Допомогти, порадити, перевірити. Непроста це справа – керувати колективом. Пригадалася мені розмова з Віктором Івановичем, яку ми вели ще взимку. Тоді теж мова зайшла про роль керівника, його авторитет, від якого напряду залежить здобуток. Тоді пам'ятається, В. І. Бєслик сказав:

– Якщо в селі немає хору, то це зовсім не означає що тут немає співаків. Хору немає там, де бракує диригента. Кожен з нас, керівників підрозділів, є диригентом. Як диригуєш – така й пісня. Вміння спілкуватися з людьми – то є талант. Це, однак, не значить, що ватажок повинен загравати з підлеглими. Як говорять, солодкого злижуть, а гіркого виплюнуть. Керівника люблять чесного, справедливого і мужнього, як командира в бою. Якщо люди люблять свого ватажка, вони можуть гори зрушити.

В цих словах весь Віктор Іванович Бєслик. Його вмінню працювати з людьми вчать ся інші. За майже сорок років у ко-

лективі докорінно змінилася технологія обробітку землі, зросла віддача поля, професійна майстерність хлібороба.

– А який урожай одержували в ті далекі п'ятдесяті? – запитує у В. Бєслика?

– 18–20 центнерів з гектара тоді вважали «вершиною», – ділиться споминами керівник, – хоча більшість розуміла, що земля здатна дати більше. Вже тоді, пам'ятаю, ми поставили за мету мати з гектара 40–50 центнерів зерна. Умови для цього були. Зараз сорокацентнерним збіжжям вже нікого не здивуєш. Ось і минулого року ми одержали по 40,6 центнера зернових, в тому числі по 44,5 центнера озимої пшениці.

– Вікторе Івановичу, скажіть, будь ласка, чи зменшилося за роками проблем у хлібороба?

– Напевне, ні. Їх навіть побільшало. Але про це не тільки говорити треба, як було в недавні часи, а вирішувати послідовно, енергійно. У великому боргу перед хліборобами, я вважаю, працівники сільськогосподарського машинобудування. Проблема давнішня, наболіла. Одна біда, що ми зараз в умовах зростаючої дороговизни менше отримуємо техніки для повного застосування інтенсивних та індустриальних технологій, інша ж – її низька якість. Наприклад, у зернозбиральному комбайні «Нива», кормозбиральному КСК-100, в агрегатах для внесення добрив і гербіцидів механізаторам багато чого доводиться, як то кажуть, доводити до пуття, виготовляти різні пристосування. Хіба ж це діло? Чи не повинні були все це передбачити заводські інженери і конструктори, які справно отримують зарплату?

Я переконаний, що сьогоднішня робота неодмінно повинна бути пов'язана з таким поняттям, як ініціатива, пошук, впровадження. Все цінне, випробуване і перевірене практикою треба не тільки похвалювати, а й брати за точку відліку при оцінці виробничих результатів. Якщо глибоко вивчити, чому відстають господарства збирають зерна чи одержують молока, м'яса в тричотири рази менше, ніж сусіди за лісосмугою, то висновок буде один: погано господарюють.

– Останнім часом у країні склалася непроста обстановка. Що ви про це скажете і як реагуєте на неї? Цікаво знати думку хлібороба.

– На мій погляд, мітинги нічого не дадуть, головний смисл сьогоднішніх діянь простий і мудрий. Кожен з нас повинен трудитися на совість. Якщо належить, скажімо, відробити восьмигодинну зміну, будь ласка, викладись, зроби максимум можливого. Та ще й так, щоб і самому собі, і людям було приємно і не соромно за свою працю. Я висловлюю теплі слова вдячності однодумцям, ветеранам колективу, які є сьогодні опорою загону. Це Іван Петрович Іващенко, Володимир Васильович Шестеряков, Віктор Андрійович Хомут, Василь Михайлович Хомич, Володимир Абрамович Плисенко...

– І на закінчення, Вікторе Івановичу, розкажіть, будь ласка, чим живе сьогодні мехзагін, які вирішує завдання.

– Роботи нам ніколи не бракувало. А літньої днини багато робіт збігається в полі. Зараз головне завдання – на високому рівні провести косовицю багаторічних трав, доглянути за просапними та за парами. Разом з тим готуємось і до косовиці хлібів. Нелегкою вона буде, важко із запчастинами, перебої з паливом. Споконвіку хлібороб готується до жнив заздалегідь, бо знає, що хліб легко не дається. Злива, буревій чи ще якась напасть може стати на заваді, змарнувати всю працю. Отож треба завжди бути готовим до всього, щоб протиставити біді кмітливність, уміння.

Цьогорік ми маємо завдання зібрати озиму пшеницю на 736 гектарах, 400 гектарів ячменю, 100 – проса. Зважаючи на існуюче технічне обслуговування, це добрий шмат. Для 4 «Донів» і 3 «Нив» навантаження буде чималим. Але ми готові до всього і виконаємо свій обов'язок з честю. Не буду зараз завіряти, що, мовляв, за 8–10 днів завершимо жнива. Час покаже. Але в одному впевнений: з нашої вини простоїв у загінках не буде».

У буднях трудових

Пригадую день, коли в «Красной звезде» було опубліковано указ про нагородження «Медаллю Ушакова» моряків, які відзначилися при виконанні важливого урядового завдання. Серед них був і наш односельчанин старшина Олександр Іванов. Та приємна новина була буквально на слуху в темирівцях. Вони вітали

батьків – учителя Віктора Леонтійовича і бібліотекаря Сталіну Яківну, дякували, що виховали такого патріота. А скільки вдячних листів отримала родина!

Спливло декілька років. Старшина запасу повернувся до батьківської домівки. «Тут моє коріння, тут і жити буду», – твердо сказав Сашко.

І колгосп радо зустрів свого вихованця. Він влаштувався шофером – обслуговує ферми. Такий же ретельний О. Іванов і в буднях трудових.

Рішенням правління колгоспу «Мир» йому на пільгових умовах виділили будинок. Тепер він там веде опоряджувальні роботи, і в наступному році Олександр і Світлана, його дружина, бухгалтер сільської Ради, запросять друзів на новосілля.

Примножують славні традиції старших поколінь й інші воїни Збройних Сил. Серед них – рядовий запасу Володимир Василенко. Він не засиджувався вдома після демобілізації. Поспішив до мехзагону. «Скучив за трактором, за справжньою роботою», – хвалився. Цьогорік встиг і пожнивувати – трактором транспортував січку. В юнака попереду добра мета – стати справжнім фахівцем. Зараз він вчиться на механіка на заочному відділенні Оріхівського сільгосптехнікуму. Такі хлопці, як Володимир, – майбутнє колгоспу.

Про сержанта запасу Сергія Надолинця в мехзагоні кажуть, що в нього в руках все горить. У жнива возив трактором солому, восени пересів на силосний комбайн. Не червоніла за сина мама Лідія Данилівна, наша невтомна трудівниця на фермі, і тоді, коли Сергій був у армії, і тепер. Він ніколи не виставляв напоказ свою старанність, бо вона з дитинства була закладена в його характері.

Про кожного з них можна сказати, що всі вони гідні патріоти, справжні борці за справу своїх батьків.

* * *

1994 рік видався надзвичайно посушливий. Всупереч погоді цех рослинництва попрацював непогано. З площі 1200 гектарів у колгоспі зібрали зернових і зернобобових по 29,5 ц/га (всього намолотили 3536 тонн зерна), ячменю – по 29,4 ц, проса – по

33,5, соняшнику – по 26,2 (1088 тонн) ц/га, буряків накопили 4184 тонни.

Для громадського тваринництва заготовили 2516 тонн соломи, 1346 тонн сіна, 4812 тонн силосу, що дозволило отримати валовий надій 2029 тонн при плані 1880 тонн молока. Кращими серед доярок були О.С.Триндюк (165636 кілограмів), Т.В.Ковальова (164936), Л.П.Ажищенко (159546 кілограмів).

У господарстві виробили 223 тонни м'яса. А найбільше просять від закріплених свинюматок мали Л.Ф.Білокопитова, І.С.Василенко, Л.В.Ворона (відповідно 556, 539 і 535).

Автогараж теж справився з планом вантажоперевезень (завгар Г.М.Жовніренко).

* * *

...Рівно 51 рік тому, а саме: 13 вересня 1943 року, – розповідав голова виконкому А.М.Жовніренко, – червононозоряні бійці принесли визволення в Темирівку. У боях за неї загинуло троє радянських бійців. Всього з села на фронт пішли 252 жителі, з них 147 не повернулося додому. Найбільше – із родин Жовніренків та Іванових.

А як тут оточені увагою ветерани війни, вдови, взагалі пенсіонери?

Тут не заростає бур'яном Меморіал, бо доглядають за ним упродовж усього року, а не від дати до дати. У місцевій школі за Меморіалом закріплений випускний клас, а влітку доглядає його техперсонал школи. Тому й червоніють квіти біля священного місця.

– На сьогодні, – каже голова сільради, – маємо раду ветеранів війни та праці, яку очолює кавалер ордена Вітчизняної війни II ступеня, ордена Червоної Зірки та медалей «За бойові заслуги» і «За відвагу», колишній командир протитанкового винищувального відділення Михайло Якович Пархоменко. Рада працює у тісному контакті з сільською радою, правлінням колгоспу «Мир».

Спеціальна група відвідала всіх ветеранів війни і вдів. Їх у нас 43.

– Не знаю, правильно чи ні, – говорить Анатолій Миколайович, – але ми про своїх ветеранів пам'ятаємо не перед святами, а

увесь рік і, чим можемо, разом з колгоспом допомагаємо їм. Зокрема, виділяємо продукти (цукор, гречку, олію), зерно для особистих підсобних господарств.

Завозимо ветеранам, інвалідам і вдовам війни дрова. Беремо їх із старих об'єктів, які розбираємо.

...За останні роки помолоділа, покрасивішала Темирівка...

* * *

Як показували роботи, колгосп «Мир» – одне з небагатьох сильних господарств району. В 1995 році він отримав з кожного посіяного гектара 35,7 центнери насіння соняшнику – це перше місце в районі. А в цілому врожайність зернових – 24,4 ц/га. Значно більше передбаченого мали силосу, буряків, соломи для громадського тваринництва.

На жнивях-95 перше місце у районному змаганні за період з 19 по 24 липня зайняв комбайновий екіпаж Анатолія Миколайовича Лук'янця, який комбайном «Дон-1500» підібрав валки ячменю на 100 гектарах і відправив на тік 2462 центнери хліба. Його було нагороджено перехідним призом «Золотий колос» і грошовою премією у сумі 8 мільйонів карбованців.

Ці нагороди вручив 25 липня заступник голови районної ради з роботи виконавчих органів, начальник управління сільського господарства Б. С. Бражко у присутності голови райкому профспілки працівників АПК В. І. Ковальова, голови профкому колгоспу «Мир» Н. Д. Жовніренко, члена правління господарства В. І. Касяненка, начальника мехзагону В. І. Беслика, механізаторів.

Вручення призу відбулося край пшеничного поля в обідню перерву. Для трударів ланів, подякувавши їм за самовіддану працю, члени агіткультбригади районного Будинку культури Марія Омелянівна Литвиненко, Ніна Василівна Григоровук, Ірина Миколаївна Кікош під музичний супровід Сергія Кузьмича Вовка виконали низку сучасних українських пісень.

Борис Семенович, вручаючи приз, подякував жнивцям за їх роботу, побажав нових трудових досягнень, розповів про особливості жнив у районі. Збиральні роботи проходили організовано, і цілий ряд господарств їх уже завершив. Одне тільки погано: це те, що отримуємо низьку врожайність ранніх зернових.

Причина ж тут перш за все у посушливій погоді, хоча вона не єдина.

– Та попри всі біди, – наголосив Борис Семенович, – працюєте ви непогано. Спасибі вам за чесну працю, і хай хліборобська мудрість переходить від старших до молодших.

Прозвучали привітальні слова, пісні, що викликали посмішки на обвітраних степовими вітрами обличчях, і я підходжу до екіпажу Анатолія Миколайовича Лук'янця. Вітаю їх з трудовою перемогою, знайомлюся, бо цікаво знати, хто вони – найкращі з найкращих.

– Анатолій Миколайович Касяненко, тракторист.

– Григорій Дем'янович Василенко, шофер, – за чергою називають себе хлопці.

– А оце мій син і помічник комбайнера, – показує Анатолій Миколайович на молоду людину, що підійшла до гурту.

– Так, значить, у екіпажі два Лук'янці? – запитую у старшого. Той задоволено посміхається: «Так, Сашко вже третій сезон працює зі мною».

– Ну і як, – цікавлюся, – працюється під батьковою рукою? – Той теж задоволено посміхається: «Нічого».

Виявилося, що Олександр Анатолійович живе у Гуляйполі і працює трактористом у МШПМК-159, а на косовицю проситься до батька на комбайн.

– Що, поле кличе? Чи душа скучає за рідним селом, степом?

– Не знаю, як його і сказати, але задоволення від праці на комбайні отримую, це точно, – говорить Лук'янець-молодший.

Анатолій Миколайович розповідає про себе, свою сім'ю. Разом із дружиною Ніною Григорівною (працює технічкою у місцевій школі), крім сина, виховали і дочку, яка закінчила інститут, вийшла заміж і живе в іншому районі. Але батьків своїх не забуває. Бо в цій сім'ї уміють поважати старших, не забувати батьків, шанувати чесну працю.

– А хто ж він сам – Лук'янець старший?

– Скільки в районі, – каже Борис Семенович Бражко, – стільки і чую прізвище Лук'янця серед передовиків – механізаторів району: то він має найкращі результати на оранці ґрунту, то на збиранні хлібів.

– Справді, Анатолій Миколайович у нас – один із найдосвідченіших і найстаранніших механізаторів, – говорить Віктор Іванович Беслик. – Чи то він працює на комбайні, чи на тракторі, можна бути спокійним: зробить все на совість.

– Абияк працювати не навчений, – ніби виправдовуючись, каже Анатолій Миколайович.

– І це так, – підтверджує начальник мехзагону. – Наведу тільки один такий факт. «Дон-1500» у Лук'янця працює сьомий сезон без капітального ремонту, а трактор К-701, правда, з капітальним ремонтом, служить сімнадцятий рік. Ось і тепер закінчаться жнива, і Анатолій Миколайович пересяде на трактор та й продовжуватиме тягти свою хліборобську борозну від однієї трудової перемоги до іншої.

Тож нехай заслужена слава додає сили і бадьорості духу А. М. Лук'янцю – представнику славної когорти земляків-хлібодарів.

* * *

За підсумками районного змагання комбайнових агрегатів на жнивях 95 переможцями були визнані:

колектив збирального агрегату з колгоспу «Мир» (комбайнер М.М.Корольов, помічник комбайнера В.А.Мотроненко, тракторист П.І.Матіяш, водій І.І.Петренко). Комбайном «Дон-1500» трударі за 16 робочих днів зібрали зернові з площі 347 гектарів і намолотили 8714 центнерів зерна;

колектив збирального агрегату колгоспу «Мир» (комбайнер А.М.Лук'янець, помічник комбайнера О.А.Лук'янець, тракторист А.М.Косаренко, водій Г.Д.Василенко). Комбайном «Дон-1500» за 18 днів вони намолотили з 333 гектарів 8530 центнерів зерна.

У 1995 році на районну Дошку пошани заносили колектив тваринницького комплексу колгоспу «Мир» (завідуюча Н.Ф.Герман).

Кращими операторами машинного доїння були Є.М.Матіяш, К.І.Надолинець, О.С.Триндюк, О.М.Деркач, Т.М.Ковальова, В.В.Велікова, які надали від кожної закріпленої за ними корови відповідно по 3280, 2774, 2725, 2676, 2525 і 2500 кілограмів молока.

Стабільне виробництво продукції рослинництва – результат підтримання на високому рівні організації праці, дотримання технологічної дисципліни, а також турботи про підвищення родючості землі.

Дбаючи про високий урожай культур у 1995 році, в господарстві потурбувалися про високоякісне насіння, ведуть роботи з ремонту сільгоспмашин. Але на звітно-виборчих зборах, які відбулися у січні 1996 року, більше говорили начальники цехів господарства В.І.Касяненко, Т.В.Лопатіна, В.М.Жовніренко, голова правління О.Г.Чуб, механізатор А.М.Лук'янець та інші про недоробки в роботі, про проблеми, які треба вирішувати всім спільно.

Аналіз роботи галузі тваринництва показав, що в 1995 році, хоч результати в порівнянні непогані, мав місце спад виробництва продукції, зниження її якості та зменшення поголів'я.

Молока вироблено у порівнянні з 1994 роком менше на 357 тонн, м'яса – на 138 тонн. Надій на корову – 2747 кілограмів – значно менший від минулорічного. Середньодобовий приріст на відгодівлі та вирощуванні молодняка великої рогатої худоби становив лише 105 грамів, а свиней – 97. Причина цього – у слабкій виробничій дисципліні тваринників, які допускають прогули, запізнення на роботу, бувають випадки, коли тварини невчасно отримують корми, воду, дояться.

На зборах називали прізвиська і доярок, і механізаторів, які старанно працювали, і тих, хто трудився гірше за свої можливості.

Не все гаразд у колгоспі і з відтворенням поголів'я тварин. А це вже недоробки техніків штучного осіменіння. Через низьку кваліфікацію кадрів тваринників, де на зміну старшим, досвідченим прийшла молодь, допускається і великий відхід телят та поросят.

З тривогою говорив головний зоотехнік про свинарство, де через низьку дисципліну працівників не отримали запланованої кількості поросят. Щоб виправити становище на краще, є всі можливості, бо господарство має прекрасний літній табір.

Колгосп «Мир» дещо знизив продаж тваринницької продукції. Тому що Гуляйпільський сирзавод платить низьку ціну за

молоко, доводиться темирівцям возити його як не в Донецьку, так у Дніпропетровську області.

До речі, у господарстві дбають про якість молока, його здають першим сортом і високої жирності. Тут зрозуміли, що треба сподіватися тільки на силу свого колективу.

– Як не скрутно, а ми продовжуємо займатися поліпшенням не тільки умов праці колгоспників, а й житлових, не забуваємо про соціальну сферу, – говорив О.Г.Чуб, – подаємо допомогу школі, дитсадку, пенсіонерам та всім колгоспникам.

І справді. В 1995 році колгоспникам видали 24 тонни олії, 23 тонни борошна, 18 тонн цукру, побудували 5 житлових квартир, 4 сім'ї стали новоселами, 3 – покращили свої житлові умови. Всі дороги у селі заасфальтовані, працює лазня. Закінчили реконструкцію електролінії по селу.

* * *

А які проблеми в 1995 році вирішувала Темирівська сільська рада?

– Пішла така круговерть життя, що немає супокою нікому, – розмірковує А.М.Жовніренко. – Надто багато клопоту завдають нам крадіжки.

Зараз до виконкому звертається багато літніх людей за довідками про встановлення трудового стажу в роки війни.

– З усіх усюд люди їдуть до нас, пишуть, щоб допомогли зібрати дані, розшукати свідків, – каже Анатолій Миколайович. – Їх можна зрозуміти, бо мова ж іде про оформлення доплати до пенсії. А це ж їхнє життя.

Сільська рада, її актив вшанували стареньких односельчан, тих, хто тут трудився у нелегкі роки війни, хто на своїх плечах виніс отой нелюдський тягар. Це ж в основному жінки, вдови, котрих тепер справедливо прирівняли до учасників війни і відзначили ювілейними нагородами.

– У нас таких 118 чоловік, – каже голова. – Для них ми влаштували урочистий ранок. А передувала тому святу велика і копітка робота зі збору й оформлення документів.

За станом здоров'я не всі змогли прийти до Будинку культури. Прибуло більше 80. Це справді було свято зі сльозами на

очах. Плакали старенькі, зворушені увагою і спогадами про пережите лихоліття. Всім їм вручили нагороди – знак «50 років визволення України» і медаль «50 років Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.».

Присутні сердечно вітали Марію Кузьмівну Іванову. 89 років бабусі. А як вона вмiла завзято працювати! І ніколи не скаржилася на труднощі. А їх же було!.. Це її ще в сорок п'ятому нагородили медаллю «За доблесну працю у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.». Двох із села. І ось тепер до цієї нагороди додалися ще дві новенькі. А хто в селі не знає Ніну Андріївну Кійко – скільки горя перетерпіла ця солдатська вдова, але і досі вона не розгубила своєї доброти. Все життя пропрацювала у тваринництві. Марія Луківна Сергієчко, Ольга Никонівна Шматько, Віра Прокопівна Жовніренко, Ольга Федорівна Іванова. Це наш золотий фонд, – каже голова сільради, – і вони заслуговують найбільшої шани і поваги.

...Обсяг роботи, що її провадить виконком, чималий. Як же сільська рада здійснювала свої функції щодо колгоспу?

Насамперед, організовує контроль за додержанням законів і рішень органів державної влади і управління та за своєчасним виконанням завдань і контрактів перед державою.

Народні обранці, а їх у сільському «парламенті» десять чоловік, більшість із яких колгоспники і спеціалісти сільського господарства, зацікавлені в успіхах господарства, виявляють не тільки недоліки та упущення, а й шукають шляхів усунення.

Авторитет ради створюється практичними ділами депутатів. Це – механізатор А.М.Лук'янець, тракторист І.П.Івашенко, завідуючий гаражем Г.М.Жовніренко. Жодний захід не проходить без їх участі. Обрали їх депутатами односельці за те, що понад усе вони цінують у житті справедливість, чесність, добросовісність.

За допомогою депутатів було розв'язане питання організації здачі лишків сільгосппродукції. Найактивнішими здавачами мо-лока були пенсіонерка О.О.Іванова, завідувача дитсадком О.С.Білоконь, свинарка Л.Ф.Білоколитова, М.І.Малей.

В одному з наказів своїм обранцям виборці поставили питання будівництва 5-кілометрової дороги через село Обратне з виходом на трасу Гуляйполе – Донецьк.

Голову сільвиконкому турбує і спорудження в селі електростанції, яка даватиме тепло для адміністративних приміщень, школи, Будинку культури, дитсадка, магазинів. Активно відгукну-лися допомогти сільчанам службовці – працівники сільради на чолі зі своїм керівником, педагоги, продавці, листоноші, бібліотекар. Вони доглядали овочеві і просапні культури, а у жнива працювали на току на очищенні зерна.

* * *

1996 рік відзначався великою посухою. Тому врожайність зернових отримали у колгоспі найнижчу за останні 5 років – 15,6 ц/га. Через це всі думки і зусилля керівника, спеціалістів і всього колективу господарства були спрямовані на якісну підго-товку до осінньої сівби. Осимий клин планувався на 1160 гекта-рах. Для цього закупили необхідну кількість насіння сортів «Скі-ф'янка», «Юна», «Альбатрос одеський», «Одеська-162», відремон-тували необхідну техніку.

А взимку великої шкоди завдали сніги, які провалили дахи ангарів, де знаходилося насіння соняшнику і пшениці. Роботи із порятунку врожаю виконували всі колгоспники. На відбудівлю ангарних сховищ господарство витратило 1300 штук шиферу і 40 тонн металу.

Незважаючи на скруту, яку переживало сільське господарст-во, колгосп зумів розраховатися з людьми (видав зарплату), крім цього колгоспники одержали 193,8 тонни зерна, 10 тонн борош-на, 4 тонни олії соняшникової, 469 бичків, 1686 півників.

У тому році на районну Дошку пошани заносили ім'я доярки Катерини Іванівни Надолинець. А за підсумками жнив було від-значено добру роботу колективу збирального агрегату, який очо-лював П.І.Матіяш. Передовиком хлібної ниви у районі був і екіпаж Володимира Вікторовича Василенка, який з 5 по 9 липня комбайном СК-5 поклав у валки озиму пшеницю на площі 148 гектарів.

* * *

Колгосп «Мир» – міцне господарство. В умовах перехідного періоду зуміло утриматися на плаву. До 1997 року взагалі не

мало боргів. Селяни вчасно отримували зарплату, хоч і невисоку, але без затримок із виплатою.

Люди в Темирівці роботящі. В 1996 році звели 5 житлових будинків. У господарстві не залишилося незораної, незакультивованої землі. Техніку полагодили до сівби. Запасли насіння, добрива. Встигли чимало засіяти ярини. Зберегли худобу. Молоко продавали донецьким переробникам і завжди мали свіжу копійку.

Вісімнадцять років очолює «Мир» О.Г.Чуб. Він зумів створити свою систему господарювання, що й дозволило колгоспу вижити у нинішніх нелегких умовах. Олександр Григорович міцно тримає в руках віжки управління, авторитет має незаперечний.

КСП «Мир»

У 1997 році у Темирівці колгосп реорганізували у колективне сільськогосподарське підприємство (КСП) «Мир», роздали сертифікати на земельну частку (пай), їх отримали 335 чоловік. На зборах обрали правління, голову (ним став О.Г.Чуб), ревкомісію. Затвердили новий статут.

Голова правління О.Г.Чуб – керівник досвідчений, не випадково очолює раду КСП району.

У серпні 1997 року в господарстві мали 190 працівників. Це трохи більше, ніж було десять років тому. Голова правління завжди з теплотою і вдячністю говорив про своїх надійних помічників і однодумців – головних спеціалістів.

– У колгоспі так: вродив хліб – всі орали, а не вродив – винний голова. У нас же відповідальність порівну, – говорив О.Г.Чуб. – Як на себе покладаюся на головного агронома – начальника рослинницького цеху Анатолія Кириловича Шамраєнка, головного зоотехніка – начальника тваринницького цеху Володимира Івановича Касяненка, головного інженера – начальника цеху механізації Олександра Анатолійовича Рибку, інженера-будівельника – начальника цеху обслуговування Володимира Івановича Горобця. Це той кістяк, завдяки якому господарство міцно стоїть на ногах. Стосунки тримаються на цілковитій довірі у вирішенні всіх нагальних питань. А вони спираються на керівни-

ків середньої ланки, підбір яких свого часу завдав нам немало клопотів. Але відтепер повною мірою відповідають своїм посадам завідувача тваринницьким комплексом Ніна Федорівна Герман, її колега з першої МТФ Тетяна Антонівна Данченко, завідувача СТФ і пташником Любов Федорівна Пархоменко.

В особливій пошані ветерани: механізатори Анатолій Миколайович Лук'янець, Григорій Миколайович Рибалко, Віктор Іванович Хомут, Віктор Іванович Беслик, тваринники Валентина Федорівна Щербань, Тетяна Вікторівна Жовніренко, Ольга Степанівна Триндюк, Тамара Василівна Сердюкова, водії Анатолій Лукич Данченко, Іван Георгійович Порумбеску, Микола Сергійович Ходуля, Костянтин Васильович Марченко.

Серед тих, хто після армії не проміняв рідне село на звабливе місто, Сергій Білокопитов, Володимир Василенко, Микола Левицький.

Про О.Г.Чуба так сказав один із найстаріших колгоспників Микола Сергійович Ходуля: «Наш голова має велику природну силу, далекоглядність керівника і почуття гумору. Цим і бере людей».

* * *

У 1997 році у господарстві зернові вирощували на 1600 гектарах. Уже перші обмолоти показали, що хліб у коморі буде, і немалий. По 30 і більше центнерів на круг сипала пшениця далеко не з кращих площ. Але на заваді були дощі. Та, вміло маневруючи технікою, тут не розгубилися перед труднощами. У збиральній кампанії задіяли 5 комбайнів, серед яких чотири «Дони» і стільки ж косарок на звал. Навантаження на одиницю в порівнянні з минулим роком невелике – 160 гектарів, але постійні переїзди з поля на поле, інколи за кілька кілометрів, суттєво впливали на темпи збирання.

І все ж у 1997 році темирівці зібрали 2288 тонн озимої пшениці, 1235 тонн соняшнику, 831 тонну кукурудзи, 438 тонн ячменю, 71 тонну жита.

Поряд із жнивими заготовляли сіно з багаторічних трав. З першого укусу мали майже річну норму запасу, а ще сінаж закладали, силос. Всього надбали 4400 тонн силосу, 1600 тонн соломи, 880 тонн сіна.

Паралельно із цими роботами звільнені від урожаю площі готували під осінній засів, культивували чорні пари. Тут, поряд з досвідченими механізаторами, такими як Микола Миколайович Корольов, Петро Іванович Матіяш, Володимир Олександрович Новиков, трудилися на совість і молоді – Сергій Максименко, Микола Левицький та інші.

Того року господарство мало 20 тракторів, 5 зернозбиральних комбайнів, 4 жнивarki, 3 силосозбиральні комбайни, два – КСК-100. На сівбі ранніх культур добре працював М.М.Корольов, на підготовці ґрунту – М.В.Левицький, В.О.Новиков, О.А.Зеркаль, О.Я.Лотоцький, на підвозі води – І.Ф.Герман, на сівбі пізніх – С.А.Білокопитов, І.І.Шандримайло, С.Г.Котухов, С.В.Надолинець, А.І.Надолинець, на міжрядному обробітку – Д.О.Сірий. Овочі і картоплю сів В.В.Василенко.

У зв'язку зі складними погодними умовами (дощі) доводилося працювати до пізньої ночі. Велику кількість зерна пропускали через сушарку. На це пішло майже 53 тонни дизельного пального. На току добре старалися І.Ф.Пархоменко та І.П.Івашенко, на збиранні зернових, соняшнику і заготівлі силосу – М.С.Хомут, А.Г.Пархоменко, Д.О.Сірий.

На 1 січня 1998 року КСП «Мир» мало 1433 голови великої рогатої худоби, в т.ч. 400 корів, свиней – 1494 голови, в т.ч. свиноматок – 150, курей – 1263 голови, з них 500 несучок. За 1997 рік продано 599 тонн молока, надій на корову склав 2088 кілограмів молока.

Серед кращих колективів молочнотоварних ферм району був колектив тваринницького комплексу КСП «Мир» (завідуюча Н.Ф.Герман), а серед доярок – Т.В.Надолинець, Г.В.Жовніренко, Т.В.Сердюкова, О.С.Триндюк.

Недивлячись на труднощі, у господарстві зуміли зберегти поголів'я худоби. Тому 15 листопада 1997 року начальник районного управління сільського господарства і продовольства Б.С.Бражко відзначав: «Умілим веденням тваринництва можуть похвалитися у КСП «Мир», де завдяки продуманій організації робіт завжди від тваринництва мають зиск».

І це так. Розуміючи, що успішне відтворення череди можливе лише за добре поставленої племінної роботи, у господарстві

цьому приділяли належну увагу. Це питання розглядалося на засіданні правління.

Працюючи на перспективу (у господарстві передбачали збільшити дійну череду до 600 голів, а всього планували мати не менше 1670 голів великої рогатої худоби), взяли курс на зміцнення кормової бази. Зокрема, намітили на кожну корову заготовити по тонні сіна, потрібну кількість грубих кормів, силосу, зернофуражу. Темирівці усвідомили, що без тваринництва у нових умовах господарювання не прожити, бо щодня від нього мають «живі» гроші.

* * *

У господарстві працюють за принципом: «Що не зробив у майці, те не зробиш у фуфайці». Протягом десятиліть взимку на тракторній бригаді не зустрінеш жодної людини. Механізатори мають свою законну двомісячну відпустку.

– Нічого їм там робити на вітрі та морозі, – говорив головний інженер О.А.Рибка. – Всю техніку, що маємо використовувати на весняних польових роботах, намагаємося підготувати з осені. А після снігів, по тепло, лише займаємось регулюванням.

І це виправдано, як і те, що для ремонту тваринницьких приміщень не використовуються... помости. Від цієї дорогої і копіткої справи відмовилися кілька років тому. Натомість забетонували простір, де лягає худоба, і вкрили його товстою шахтною стрічкою. І худобі тепло, і дефіцитні пиломатеріали йдуть на важливіші об'єкти.

У 1997 році за 6 місяців темирівці звели приміщення диспетчерської в автогаражі, два приміщення будівельного цеху, заправку для паливно-мастильних матеріалів з бетонним парканом, дві свердловини, закладено 11 нових житлових будинків. Як же за дефіциту коштів можна було розгорнутися з таким масштабом?

– Та у мене будматеріалів ще принаймні на 15 житлових будинків, – ділився О.Г.Чуб. – Справа в тому, що на зорі перебували нам вдалося спрогнозувати перспективу. Де тільки вдавалося, брали цеглу, залізобетонні перекриття, лісоматеріали за собівартістю.

Зі скромності не розповів голова про те, що повідала завідуюча тваринницьким комплексом Ніна Федорівна Герман.

— Був у нас на комплексі Будинок тваринника з червоним кутком, мов півклубу, з численними кімнатами відпочинку та психологічного розвантаження. Вряди-годи туди навідувалися на збори, а то все більше пусткою стояло приміщення. І ось минулого року голова розпорядився розібрати будинок, а з цих матеріалів у селі виросло 4 нових оселі. А у кожному приміщенні натомість обладнали зручні побутові кімнати, де і роздягнутися можна, і виробничі справи обговорити.

Голова правління свідомо не здає новоселам будівлю «під ключ». Господарі самі зобов'язані вимазати і побілити покої, посадити сад. По-перше, це суттєво впливає на собівартість новобудови, а по-друге, — і це найголовніше — людина докладає до будівництва свої руки, а тому й прикипає серцем до обійстя, не шукає кращої долі.

* * *

На тлі животіючих господарств сусідніх Дніпропетровської і Донецької областей «мирянам» жодного разу не затримували заробітну плату. Вона була невисока: у тракторній бригаді — 142 гривні на місяць, на тваринницькому комплексі — 60, на свинотоварній фермі — 62, у головних спеціалістів — 174 гривні.

Крім заробітної плати колгоспники і пенсіонери отримали за низькими цінами: 345 тонн пшениці, 89,1 тонни кукурудзи, 3,4 тонни олії.

— Економія, залізна дисципліна і... друзі — ось складові того, що ми не бідуємо, — говорив О.Г.Чуб. — А тепер розшифрую. Економити у великому і малому почали вже давно. Перевірити залишок пального у баку трактора чи кількість використаної електроенергії на власному подвір'ї будь-якого колгоспника — звична справа. Якщо не сходиться у бік зменшення — плати, навпаки, — отримуй за економію. Кілька років тому були поодинокі випадки, коли окремі «хитруни» підключалися повз лічильник до стовпа. Виявили, відрізали на кілька тижнів. Подіяло на всіх. Адже за всю електроенергію, що надходить до Темирівки, платять колгосп коштами за реалізовану продукцію, яку заробили

всі разом. Тож і не потерпіли самі односельчани тих «п'явок», що присмокталися до дармівщини.

Щодо дисципліни, то це питання відпало якось само собою десь із рік тому, коли до господарства хмарами почали стікатися і механізатори і тваринники з сусідніх господарств і навіть областей. Довелося звільнити кількох особливо «незамінних», а на їх місце взяти приїжджих, і про зміцнення дисципліни більше балачок не виникало. Хоча не без цього, «здиркує» хтось після зарплати, але так, щоб без наслідків.

І, нарешті, про друзів. Це, мабуть, головне моє надбання у житті. Кілька років тому саме друзі врятували мене від хвороби і постільного режиму на довгі роки. Вони, як і я їм, допомагають господарювати. Приміром, директор Гуляйпільської фірми «Еталон» Олександр Іванович Дудка інколи лише під чесне слово забезпечував колгоспну техніку пальним, мастилом, запасними частинами. А ми, у свою чергу, ніколи не порушували договірних зобов'язань.

* * *

Весною 1997 року в Темирівці заклали ще один парк і нову вулицю.

* * *

Розповідь про темирівців буде неповною, якщо не згадати, що влітку 1997 року для механізаторів організували дворазове харчування у день, для тих, які вносили гербіциди, — триразове. На збиранні кукурудзи годували трактористів тричі. Вартість обіду — 10 копійок. Завідувала їдальнею з 1990 року — О.М.Намлинська.

* * *

За підсумками роботи 1997 року кращою серед операторів машинного доїння КСП «Мир» стала Т.В.Сердюкова, яка надоїла від корови 2312 кілограмів молока.

* * *

1998 рік видався посушливий і економічно нестабільний. Та, незважаючи на це, завдяки виконанню в оптимальні строки всіх

агротехнічних заходів у КСП «Мир» зібрали в середньому по 32,2 центнера зернових з гектара, зокрема, озимої пшениці – по 40,7, ячменю – по 14,4, гороху – по 15,4, жита – по 35 центнерів з гектара. Вал зернових склав 4281 тонну, соняшнику – 1679 тонн.

Більшість механізаторів працювали чесно і добросовісно. Це – А.М.Лук'янець, В.А.Хомут, В.О.Новіков, С.А.Білокопитов, В.П.Семенюта, М.М.Гончаров, Г.М.Рибалко, М.М.Корольов, В.В.Василенко, С.В.Надолинець, І.М.Цесько, І.М.Малик. Хоча знайшлися і такі, які на виробництві з'являлися «під градусом» і чинили крадіжки дизпального.

* * *

Напередодні 53-ї річниці Дня Перемоги на районну Дошку пошани за активне сприяння стабілізації та нарощування виробничих показників у 1997 році і I-му кварталі 1998 року заносився колектив КСП «Мир» (голова правління О.Г.Чуб).

За підсумками районного змагання комбайнових екіпажів на жниввах-98 переможцем визнано екіпаж із КСП «Мир» у складі комбайнера Петра Івановича Матіяша, помічника Юрія Васильовича Гриня, тракториста Ігоря Михайловича Цеська, водія Ігоря Васильовича Доренка. Комбайном «Дон-1500» вони намолотили з 372 гектарів 1401 тонну зерна.

Комбайнеру-переможцю вручено премію в сумі 150 гривень, а членам екіпажу – по 120.

Відзначено також високопродуктивну роботу комбайнового агрегату В.В.Василенка.

* * *

У 1998 році темирівці доклали чимало зусиль, щоб господарство економічно міцно стояло на ногах. Їм вдалося розрахуватися зі всіма боргами, подати матеріальну допомогу пенсіонерам (їм видано 1265 кілограмів борошна, 2300 кілограмів олії). Члени КСП для покращення свого матеріального становища брали за відомістю зі складу всі потрібні продукти.

Для тих, хто потребував послуг автотранспорту (для поїздок в лікарні, завезення вугілля), відмови не було.

У той нелегкий час у колективі відзначили два новосілля. Багатьом сім'ям допомогли відремонтувати квартири.

Неодноразово надавалася допомога школі, купувалися медикаменти в медпункт. Також за рахунок КСП утримувався медпрацівник для надання допомоги сільчанам і вдень, і вночі. Школярам організовували подарунки на свята.

Про це 1 липня 1998 року в районній газеті «Голос Гуляйпілья» писала дирекція Темирівської середньої школи:

«КСП «Мир» – наш дбайливий шеф.

– Та інакше і не може бути, – вважає голова правління О.Г.Чуб. – Адже в місцевій середній школі навчаються діти наших виробників, та й всі вони – теж колишні вихованці цього закладу і тепер успішно трудяться в господарстві для його зміцнення. Сподіваємося, добру, чесну, хліборобську справу батьків продовжуватимуть їх нинішні і майбутні випускники. Ось чому ми з глибоким розумінням ставимося до насущних проблем школи. Хоч у цей нелегкий час своїх господарських проблем вистачає. Звичайно, за кращих часів ми подавали школі значно суттєвішу допомогу...

Отож, попри всі негаразди, наша школа під надійним крилом колгоспу. Це ж за його кошти проведено свята останнього дзвоника та випускного вечора. Господарство подбало про організацію дозвілля учнів. Діти їздили на екскурсію до Дібрівського лісу. Залишилися задоволені поїздкою до Великої Новосілки, що в Донецькій області, учні, що вивчають трудову справу. Вони побували на тамтешньому заводі продовольчих товарів, зокрема, ознайомились з випуском кондитерських виробів. А до Гуляйполя поїздку здійснили вихованці табору денного типу «Сонечко» – відвідали історико-краєзнавчий музей. Стільки вражень лишилось!

Щороку, і це вже багаторічна традиція, колгосп купує туристичні путівки для випускників 9 і 11 класів. У попередні роки юні темирівці відвідали Москву, Ленінград, Прибалтику, Білорусію, Київ, Вінницю, інші міста. Не став винятком і рік нинішній. Двадцять шість випускників вирушають до Криму, де, зокрема, чотири дні проведуть у Ялті. Це стане їм доброю згадкою про школу.

Ну, і, звичайно ж, колгосп дбає і про ремонт школи. І за все це ми щиро вдячні шефам».

* * *

1999-й рік теж видався не з легких. У другій половині літа стояла засуха. Через це посіви кукурудзи довелося скосити на корм худобі. Та наперекір погоді своєю організованою, злагодженою роботою сільчани добилися непоганих результатів у роботі. На догляді просапних було зайнято практично все доросле населення Темирівки.

Господарство збрало в середньому з кожного гектара озимої пшениці – по 40 центнерів (вал 2563 тонни), ячменю – по 24,1 центнера (1647 тонн), проса – по 24,3 центнера (195 тонн), жита – по 25,7 центнера.

На збиранні хлібів добре працював комбайновий екіпаж з КСП «Мир» М.М.Корольова, який комбайном ПС-57 з 10 по 14 липня зібрав зернові на 116 гектарах і видав з бункера 3795 центнерів зерна, а з 20 по 24 липня – 77 гектарів і намолотив 2705 центнерів збіжжя.

Підбиваючи підсумки жнив-99, у районі було відзначено вищу від середньорайонного показника урожайність пшениці у КСП «Мир» на 11 центнерів, а також ячменю.

Виходячи з результатів жнив ранніх зернових 1999 року, за чітку організацію робіт та вагомий внесок у розвиток сільського господарства району голова Гуляйпільської районної державної адміністрації І.О.Бірюков своїм розпорядженням оголосив подяку та нагородив грамотою Чуба Олександра Григоровича – голову КСП «Мир» за отримання найвищого серед господарств району врожаю озимої пшениці – по 40 центнерів з гектара на площі 640 гектарів.

Того ж року голова райдержадміністрації у зв'язку з 60-річчям утворення Запорізької області та за вагомий внесок у соціально-економічний розвиток і активну участь у громадському житті нагородив Пам'ятною грамотою голову правління КСП «Мир» Олександра Григоровича Чуба.

Тоді ж розпорядженням голови райдержадміністрації за умілу організацію сільськогосподарського виробництва, сумлінне

виконання обов'язків та з нагоди Дня працівників сільського господарства відзначено роботу колективу КСП «Мир» (голова правління О.Г.Чуб, головний агроном А.К.Шамраєнко). У господарстві зібрано врожай зернових по 30,9 центнера з гектара, сояшнику – по 36,1 центнера.

За вагомий внесок у піднесення сільськогосподарського виробництва розпорядженням голови райдержадміністрації удостоєний Почесної грамоти голова правління КСП «Мир» О.Г.Чуб.

А напередодні свята начальник районного управління АПК Д.С.Кравченко назвав справжніми майстрами зернової ниви хлібодарів КСП «Мир». А найбільше одержали насіння майстри сояшникового лану з КСП «Мир», де з року в рік ця культура щедро родить. Цьогорік, наприклад, з кожного гектара намолотили по 36,1 центнера насіння. Це найкращий урожай не лише в районі, а й в області.

Д.С.Кравченко тоді подякував за плідну роботу дояркам із КСП «Мир» Т.В.Надолинець і О.К.Касяненко. Вони за 10 місяців перекрыли 3-тисячний показник із надою молока від фуражної корови.

Колегія обласного управління агропромислового комплексу і президія обкому профспілки працівників АПК визнала переможцем змагання доярку КСП «Мир» Тетяну Вікторівну Надолинець, яка від кожної фуражної корови надоїла по 3946 кілограмів молока і зберегла одержаний молодняк.

Про досвід вирощування олійної культури на сторінках районної газети 28 квітня 1999 року розповідав начальник мехзагону О.А.Рибка:

«КСП «Мир» справедливо вважають одним з передових у районі за рівнем продуктивності цінної олійної культури – сояшнику, а механізаторів з Темирівки називають майстрами сояшникового поля. Навіть в умовах засухи минулого року вони збрали з кожного гектара по 26,2 центнера насіння. Цей показник є кращим не лише в районі, а й в області.

Фундамент успіхів господарства – вчасне і високоякісне здійснення організаційних, господарських і агротехнічних заходів. Основним структурним підрозділом при вирощуванні сояшнику є механізований загін.

Відразу скажу, що чогось особливого ви не почувете. Наші, як ви кажете, секрети добре всім відомі, але одержують високий врожай лише ті, хто скрупульозно дотримується відповідної технології. Ми, що б там не було, від неї ніколи не відступаємо, тому й з врожаєм завжди.

Складових доброго ужинку багато. Одна з них – підбір попередника. У нас стало правилом дотримуватися визначеного чергування культур у сівозміні. Здебільшого соняшник розміщуємо після озимої пшениці. У ротатії сівозміни на таке поле він повертається не раніше, як через п'ять–шість років. Для запобігання ураженню посівів соняшнику білою і сірою гниллю нові площі під цю культуру розташовуємо на віддалі не менше 500 метрів від тих, де висівали соняшник минулого року.

Система основного обробітку залежить від ступеня забур'яненості конкретного поля. Основний обробіток поля – лущення стерні та оранка на зяб. На засмічених бур'янами ділянках використовуємо гербіцид раундап з добавкою аміної солі. Додатковий обробіток ґрунту – весняна передпосівна культивация та внесення ґрунтового гербіциду харнес. Через два дні після цієї роботи виводимо у поле сівальні агрегати. Застосування гербіцидів, особливо у нинішній час, – досить ефективний агрозахід, що дає змогу зменшити затрати ручної праці, не пересушувати ґрунт механізованим обробітком.

Сіємо соняшник на глибину 5-6 сантиметрів по 8 рослин на погонному метрі (висіваємо здебільшого гібриди одеської та молдавської селекції).

Заробляємо насіння у вологий ґрунт, коли він на глибині загорнення насіння прогрівається до 10-12 градусів. Щоб запобігти зниженню схожості від випрівання, ранніми строками сівби не захоплюємося. Провадимо її з деяким інтервалом, щоб дозрівання олійної культури відбувалося не одночасно. Це дає змогу при збиранні уникнути втрат.

Оскільки гербіцидів не вистачає, надолужуємо боронуваннями – досходовими і післясходовими. Останній обробіток у рядках здійснюємо обов'язково з підгортанням рослин.

Досить важлива складова повнозерня соняшникового кошика – якнайповніше використання бджіл для запилення рослин, у

цьому нам багато допомагають пасічники-любителі. Обмолочуємо соняшникову ниву тоді, коли вологість олійного насіння буде не вищою 30 відсотків. Після збирання насіння доводимо до відповідних кондицій.

Ось коротенько про весь технологічний цикл вирощення соняшнику.

Насамкінець хочу сказати вдячні слова тим трудівникам колективу, які грамотно працюють на колективній ниві, радують високими ужинками рідне господарство. Це, перш за все, механізатори А. Надолинець, С. Надолинець, С. Білокопитов, І. Цесько, Р. Пилипенко, О. Варфоломеев, М. Левицький та інші. Більшість із них – молоді спеціалісти, але досвід вже мають чималий. Впевнений, що на свій рахунок вони ще запишуть чимало добрих справ. Отже, середню врожайність зернових одержали по 31,3 центнера з гектара, вал – 4434,4 тонни. Соняшнику намолотили 1803,5 тонни, силосу заклали – 4513 тонни, в т.ч. 1360 тонн комбінованого».

* * *

За рахунок олійної культури (в основному) вдалося тоді придбати 5 культиваторів, одну дискову борону, один трактор ХТЗ, один трактор-екскаватор, один плуг, дизельну станцію, два комп'ютери, млин, крупоцех, макаронний прес, а також дизпальне, бензин та запасних частин на 222 тисячі гривень.

У зв'язку з тим, що ціни на тваринницьку продукцію були низькі і держава практично залишила цю галузь без підтримки, у КСП «Мир» переглянули своє ставлення до громадського тваринництва.

Корів перевели на ручне доїння. Дійне стадо ціле літо утримувалося на випасі, що дало зниження собівартості молока і підвищення продуктивності тварин. За рік надій на корову дорівнював 3270 кілограмам молока.

У 1999 році передовиками виробництва були доярки Т.В.Надолинець (надоїла 3946 кілограмів молока від корови – це перше місце в районі), О.А.Шанцева (3255), Л.В.Волосюк (3049), І.О.Коробова (2974), В.В.Великова (2558). В цілому колектив молочнотоварної ферми (завідуючий О.В.Проскурін) надо-

їв від корови 2899 кілограмів молока і посів перше місце в районному змаганні.

Залишається додати, що середньомісячна зарплата тваринників у 1999 році в господарстві становила 106 гривень, механізаторів у рослинництві – 125, доярок – 120, свинарів – 57, птахівниць – 69, водіїв – 104 гривні.

Того року колгоспникам продали: зерна – 291,2 тонни, борошна – 16,5, цукру – 11,3, олії – 6,4 тонни; пенсіонерам відповідно 50,4, 8,5, 3,3 і 1,4 тонни.

11 серпня 1999 року районна газета «Голос Гуляйпільля» надрукувала замальовку «Висота Любові Білокопитової»:

«За підсумками трудового суперництва операторів машинного доїння району в першому півріччі першість виборола Любов Федоріна Білокопитова з КПС «Мир». Вона відзначена й на обласному рівні.

– Поздоровляли мене й дівчата, казали, читали в «Запорізькій правді» й по радіо мовилось, приємно, звичайно, – хвалилась жінка. Променяться радо очі доярки. – А сама я так і не надібрала газету.

Найкращий показник у нашої героїні і за сім місяців: вона надоїла від кожної корови своєї групи по 2397 кілограмів. Так Любов Федорівна закрила вже зобов'язання нинішнього року – надоїти по 2200 кілограмів молока на корову.

– Любов Федорівна на фермі працює вже давно, – розказував начальник тваринницького цеху Володимир Іванович Касяненко. – Ось тільки на свинофермі вона господарювала 19 років. Та ще як. Справжньою майстринею стала. Найкращі показники мала, досвідом ділилася з колегами інших колгоспів.

Вже більше року тому Любов Федорівна пішла доглядати корів на молочнотоварну ферму. І теж, бачте, має успіхи. Не уявляю собі нашого господарства без Любові Федорівни...

Це визнання.

На фермі – колектив доярок дружний. Тут не одна Любов Федорівна Білокопитова з характером. Називали й інші імена – Т.В.Надолинець, Л.В.Табирцу, В.Ф.Касяненко, Т.В.Сердюкову та інших. І самі працювати абияк не вміють, й у інших лідарства не просяють. Це вони відкривають списки передових доярок колгоспу».

* * *

15 вересня 1999 року райгазета вмістила замальовку «Землі своєї хлібороб»:

«Не всяк може любити поле. Його може любити той, хто навіки зріднився з ним. А він, Сергій Білокопитов, класний тракторист КПС «Мир», зріднився. Може, від того, що і долі його дідів міцно пов'язані з землею. А може, тому, що в полі ранки світлі, що зорі ясні і ночі місячні.

Вийшов до зорі на поріг, вдихнув свіже повітря – поле кличе! На черевики обсыпаються роси, а руки милують пшеницю.

Сергій любить поле за те, що пахне хлібом і літом. Поле пахне натрудженими руками хліборобів.

Трактор холодний і в росах. Та здригнувся мотор – і роси спали долу. З-за горизонту навстріч незрадливе сонце...

Особливо чарує Сергія жнивна пора. Замилувався краєвидом. Не стримав своїх почуттів.

– Глянь-бо: краса яка! – це він до шофера. Зазорились щастям очі. По обличчю розлилася посмішка.

Поле перекочується жовтими хвилями. А по хвилях, наче по морю, комбайн. А бункер час від часу наповнюється дорідним зерном. Тоді підходить машина і в її кузов – потоком золото.

– Молодець Сергій, добре попрацював і на жнивах, – ділився зі мною в.о. голови КПС «Мир» В.І.Касяненко, – він з молодшої генерації наших хліборобів. Міцно приріс до землі. В Темирівці борозни його долі.

Механізаторський стаж у Сергія невеликий, та авторитет у сільчан має надійний. Після школи – профтехучилище. Повернувся в село і сів юнак на трактор. Відтоді безвиїзно, за винятком служби в армії, й крутиться.

А «крутитися» доводиться немало. «Важко починалося, – згадує Сергій Білокопитов, – але усьому, що мені вдавалося зробити, завдячую своєму наставнику Івану Петровичу Іващенко. Десь сорокарічний механізаторський стаж має. Це вам не жарт. Нині він пенсіонер, а й досі його поради пам'ятаю...»

Іван Петрович з особливою теплотою ставився до молодих механізаторів. Сергія Білокопитова, можна сказати, виплекав з підлітка. «До вас піду. Хочу у вас вчитися», – напросився юнак.

...Оре трактором лан якомсь Сергій недалеко від села. Бачить, іде Іващенко, повертає до гонів. Сергій зупинив машину. Наставник мружить очі у посмішці.

– Як тут у тебе? – І сам відповідає: – Бачу, непогано, молодць. Веди рівно борозну, скибку до скибки клади тісенько, але так, щоб гребінчики було видно. Піде дощ – рілля не заплаве, а випаде сніжок – краще волога затримається. Навесні вода швидко ввійде в ґрунт, він раніше й визріє, швидше закриємо вологу – і вже, вважай, один козир у наших руках...

Сівба для Івана Петровича завжди була наче свято. Він до неї готувався завчасно і дуже старанно. А вже навесні, коли в сонячних променях, неначе у дзвінких струнах, заплутається жайвір і заливчасто видзвонюватиме свою пісню, Іващенко показуватиме хлопцеві приклад зібраності, діловитості і точного виконання операцій – вирівнювання ґрунту і культивуації, внесення гербіцидів.

– Бачу, ти хлопець спостережливий, хазяйновитий. Буде з тебе добрий і орач і сівач...

– Старий хлібороб не помилився у своєму тямущому вихованцеві. Та мудра батьківська Іващенкова життєва наука – досвід, допомогли Сергієві стати досвідченим спеціалістом, талановитим хліборобом, шанованою в колективі механізаторів людиною, – розповідав помічник бригадира тракторної бригади В. І. Беслик.

Сергій Білокопитов дуже цінує робочий час, цього ж і від інших вимагає. Буває, щось вийде з ладу у машині. То тракторист нікому не дасть спокою: «Пошвидше діставайте запчастину. Час дорогий...» Такий у нього виважений принцип.

І Сергієві доводи можна зрозуміти. Адже він пам'ятає Іващенкові настанови. «Якщо танк в бою зупинився, це для нього загибель, – скаже, бувало, Іван Петрович тим, хто, на щастя, не чув виття бомб. – А якщо трактор поламався, збагніть розумом, скільки врожаю недоодержиш...»

Сергій бережно ставиться до трактора. Його МТЗ-80 старанно доглянутий. І тому жодного разу не підводив гарячої пори, завжди працює на повну потужність.

У кожному колективі є лідери. У них вчать, на них рівняються, з них беруть приклад. Але їм найбільше дістається. Бо найважчу, найвідповідальнішу роботу довіряють саме їм, лідерам.

– З такими, як Білокопитов, – сказав В. І. Беслик, – легко працювати. Йому та іншим нашим універсалам варто лише сказати, де і яку культуру сіяти будемо. А скільки повинно бути насіння на погонному метрі, яким способом сіяти, вони й самі знають. І за якість можна бути певним – все зроблять на вищому рівні!

Є вже учень і в Сергія Білокопитова. Це його молодий напарник Дмитро Сірий, який недавно прийшов у тракторну з автогаража. Він всотує все мудре, корисне з науки вчителя. Як раніше Сергій в Іващенка.

С. Білокопитова не раз відзначали за роботу добротну, надійну, за яку й земля віддачує гарним врожаєм. «Як ти до землі, так і вона до тебе». За таким принципом працює хлібороб Білокопитов. Інакше працювати він просто не вміє».

ПСП «Мир»

Третього грудня 1999 року Президент України Л.Д.Кучма прийняв Указ «Про невідкладні заходи щодо прискорення реформування агропромислового сектора економіки», а на його виконання голова райдержадміністрації І.О.Бірюков підписав розпорядження «Про реформування в агропромисловому комплексі». Ці документи покликані були зробити революцію у свідомості селянина, змінити відносини і форми власності на селі. Завдяки реформуванню галузь мала працювати ефективніше, прибутковіше і рентабельніше.

1 березня 2000 року колективне сільськогосподарське підприємство (КСП) «Мир» було реорганізоване у приватне сільськогосподарське підприємство (ПСП) «Мир». Його директором став О.Г.Чуб.

Головним завданням дня було – зберегти колектив, матеріальні цінності, надбані роками. У стислі строки тут провели паювання землі. За списком видано сертифікатів на земельну частку (пай) – 359. З них 339 сільчан віддали свої земельні паї в оренду ПСП «Мир». Станом на 29.04.2003 року вирішили самостійно господарювати 9 чоловік.

Ті, що здали свої земельні частки (паї) в оренду, отримують все, що записано в договорах. Крім того видається олія, борошно, макаронні вироби, крупи, завозиться паливо, виділяється транспорт для поїздки на лікування, видається матеріальна допомога на весілля і похорон. Надається безпроцентна позика для придбання автомобілів, меблів, житла.

За підсумками роботи 2000 року колектив молочнотоварної ферми ПСП «Мир» (завідуючий О.В.Проскурін) отримав від кожної фуражної корови по 2930 кілограмів молока. Це найкращий результат у районі. Перше місце у районному змаганні операторів машинного доїння завоювала представниця Темирівки Т.В.Надолинець. Вона надоїла 3778 кілограмів молока від кожної закріпленої корови. Непогані показники мали Л.В.Волосюк (3412), Л.В.Іващенко (2991), І.А.Коробова (2825), І.А.Павлович (2755), Л.Є.Персань (2731 кілограмів).

* * *

Провівши успішно перший етап реформування, ПСП «Мир» з перших днів господарювання знову було серед кращих новостворених структур. Про це говорив 21 лютого 2001 року голова Запорізької облдержадміністрації О.Ю.Кучеренко, перебуваючи в районі. На нараді активу він зазначив, що у Темирівці урожайність соняшнику склала 29 центнерів з гектара – у два рази вища від середньообласної. Олексій Юрійович подякував О.Г.Чубу за спонсорську допомогу освіті, культурі, багатодітним сім'ям.

На початку 2001 року голова райдержадміністрації запропонував для правильної оцінки ефективності роботи сільгосп підприємств увести рейтинги.

За рейтинговою оцінкою найкращі показники в рільництві і економіці району за 2000 рік мало ПСП «Мир». Врахувавши досягнення в галузях та економічні показники, ПСП «Мир» зайняло третє місце в районі, пропустивши вперед лише ВАТ «Птахофабрика «Зарічна» та ТОВ «Батьківщина». Перейшовши на приватну форму господарювання, сільгосп підприємство не втратило своїх економічних позицій, а ще і зміцнило їх.

Додаток

Повний аналіз показників рейтингу

1. Результати фінансової діяльності ПСП «Мир» за 2000 рік

Валова продукція, тис. грн.		Валовий дохід, тис. грн.		Прибуток, тис. грн.		Рентабельність			Продукт. праці, грн.
Всього	на 100 га угідь	Всього	на 100 га угідь	Всього	на 100 га угідь	Всього, %			
						у т. ч.			
						росл.	гварин.		
1405	35,7	672	17,1	447	11,3	29,9	148,4	14,9	11612

2. Собівартість 1 цнт. продукції у 2000 році (грн.).

Зерно	Соняшник	ВРХ	Свині	Молоко
25,07	18,50	259,8	784,2	28,21

3. Реалізаційна ціна 1 цнт. продукції (грн.).

Зерно	Соняшник	ВРХ	Свині	Молоко
48,01	47,38	290	378,2	52,94

4. Використання паливно-мастильних матеріалів (грн.)

Бензин			Дизпаливо		
Всього тонн	На 1 га ріллі	Вартість 1 тонни	Всього тонн	На 1 га ріллі	Вартість 1 тонни
82,4	25	1500	232,1	72	1700

**Для підтвердження
порівняльна таблиця заробітної плати:**

Назва	Одиниця виміру	2000 р.	2001 р.	2002 р.
Заробітна плата	тис. грн.	225,2	392,2	495,5
в т.ч. премії	-	7,9	46,6	29,8
кількість працюючих	чол.	122	122	130
середня зарплата тракториста	грн.	126	301	312
водія	-	107	268	294
доярки	-	142	265	292
скотаря, телятниці	-	81	155	260
середньомісячна зарплата по підприємству	-	154	267	317

Отримано врожаю в 2002 році:

Назва с/г культур	Площа (га)	Вал (тонн)	Врожайність (ц/га)
озима пшениця	538	2713,1	50,4
ячмінь	445	1526,7	34,3
горох	130	266,9	20,5
соняшник	750	2039,7	27,2

У 2002 році для господарського тваринництва заготовили 2375 тонни силосу, 1156,6 тонни соломи, 843 тонни сіна.

Виробництво молока:

	Одиниця виміру	2001 р.	2002 р.
Вал	тонни	446	521
Надою на корову	кг	3144	3567

* * *

За економічно високими показниками господарства триває підвищення матеріального рівня темирівців.

До речі, в 2001 році ПСП «Мир» за економічними показниками зайняло друге місце в районі і було занесене на районну Дошку пошани. В наступному році воно вибороло перше місце і теж занесене на районну Дошку пошани.

Крім того, в 2001 році ПСП «Мир» (директор О. Г. Чуб, головний агроном А. К. Шамраєнко) за врожайністю зернових у

районі зайняло друге місце (42,5 центнера). Соняшнику намолотили по 20,7 центнера з гектара – найкращий показник у районі.

* * *

2002 рік дуже непросто почався для О.Г.Чуба та його сім'ї: в автокатастрофі трагічно загинув син Олександр. 16 січня районна газета «Голос Гуляйпільля» вмістила некролог «Пам'яті товариша» такого змісту: «13 січня 2002 року трагічно обірвалося життя молодого спеціаліста, прокурора району Олександра Олександровича Чуба.

На злеті квітучої молодості пішла з життя молода, але шанована і поважна людина в районі. Важко осмислити цей трагічний випадок і змиритися з безповоротною втратою красивої, талановитої, перспективної людини.

Народився він на гуляйпільській землі 4 листопада 1971 року. Після закінчення Запорізького державного університету одержав спеціальність юриста.

У червні 2000 року був призначений прокурором Гуляйпільського району. За цей час показав себе як принциповий, компетентний та здібний керівник. Всі, хто знав Олександра Олександровича, назавжди запам'ятають доброзичливу посмішку, впевнену ходу, красиву, міцну постать, бажання і жагу до життя.

Олександр Олександрович був люблячим сином і гарним сім'янином, користувався заслуженим авторитетом у керівників правоохоронних органів району.

Світла пам'ять про нього залишиться назавжди у наших серцях. Хай рідна земля буде тобі пухом!»

Некролог був від районної державної адміністрації, районної ради та інших районних організацій.

В іншому некролозі «Світлої пам'яті Чуба Олександра Олександровича» друзі сім'ї, особисто Олександра Григоровича писали: «Немає більшого горя, ніж хоронити своїх дітей, тому ми, друзі, висловлюємо глибоке співчуття батькові, Олександру Григоровичу, мамі, Світлані Іванівні, сестрі Ірині, дружині Віолетті, рідним та близьким покійного».

Відійшов у вічність Олександр Олександрович Чуб, відлетів, як журавель у вирій. Та батьківське серце, допоки його й віку, не

може змиритися з втратою. Але... життя продовжується для живих, а ті, що відійшли, живуть у їх пам'яті.

* * *

25 березня 2002 року у Гуляйпільському міському КСК «Сучасник» відбулася церемонія нагородження лауреатів та переможців районної програми «Людина року-2001». У номінації «Сільськогосподарський виробник року» переможцем став директор ПСП «Мир» О.Г.Чуб. А 31 березня виборці Темирівського виборчого округу № 17 назвали своїм депутатом районної ради Олександра Григоровича.

Дещо пізніше, а саме напередодні 57-ї річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні, з метою вшанування за вагомий внесок у соціально-економічний розвиток району і високі показники у роботі на районну Дошку пошани заносився колектив ПСП «Мир» (керівник О.Г.Чуб).

Які ж воно мало здобутки?

По-перше, за рейтинговою оцінкою підприємство у рослинництві зайняло друге місце, а за економічними показниками – перше. В загальному підсумку темирівці займали за 2001 рік п'яте місце.

У 2002 році темирівці організовано, як завжди, проводили жнивну кампанію ранніх зернових. А за результатами другої збиральної п'ятиденки працьовитий екіпаж «Дону-1500», який очолював Анатолій Іванович Надолинець, став переможцем у районному та обласному змаганнях. Він намолотив 589 тонн зерна. Допомогали комбайнеру Петро Петрович Назаров (помічник комбайнера), Микола Іванович Гончаров (тракторист) та Володимир Олександрович Малей (водій).

Тоді ж намолотив за п'ятиденку 540 тонн зерна екіпаж В.В.Василенка з ПСП «Мир».

А як вшанували жнивників-звитяжців 20 липня, розповідала районна газета:

«Того дня темирівці ходили в іменинниках. Приємна новина прудкокрилою птахою облетіла село. Про трудові здобутки на цьогорічних жнивах місцевих хліборобів щедро мовилося по республіканському та обласному радіо, телебаченню, де величали

хазяйновитого лідера колективу Олександра Григоровича Чуба – за уміле керівництво господарством, хвалили й працелюбних трударів-степовиків. Серед декількох господарств області темирівці виростили вагомий ужинок – їхня хлібна нива порадувала високим урожаєм. І це наперекір погоді – бездощів'ю та жаркому палючому літу. А через день область облетіла нова вість про трудовий подвиг збирального екіпажу «Дон-1500», очолюваного Анатолієм Івановичем Надолинцем з Темирівського ПСП «Мир»: за підсумками трудового суперництва жнивників Запорізького краю другої п'ятиденки посів перше місце – став володарем обласного призу імені Героя Соціалістичної Праці, залуженого механізатора України І.П.Мартиненка, він виборов також і районний приз «Золотий колос».

– Що можна сказати, наші жнивники – молодці, – в унісон доброму настрою розповідав директор ПСП «Мир» О.Г.Чуб. – Працюють як ніколи...

У господарстві 6 збиральних екіпажів: чотири «Дони», «КЗС-3» і СК-5 «Нива». На ранок 16 липня вони впорали 1014 гектарів і видали з бункера 3365 тонн зерна.

Екіпаж лідера змагання А.І.Надолинця: помічник Петро Петрович Назаров, тракторист Микола Іванович Гончаров і водій Володимир Олександрович Малей – у жнивній загінці з 4 липня. Особливо продуктивним у цих жнивників був день 13 липня. Вони набили тоді 160,3 тонни зерна! А за п'ятиденку на свій рахунок записали 589 тонн збіжжя.

Услід за їх результатами ідуть екіпажі «Дону-1500» – В.В.Василенка (помічник В.П.Семенюта, тракторист А.І.Малик, водій В.В.Мотроненко) – намолотили 540 тонн зерна, «КЗС-3» – комбайнера С.А.Білокопитова, «Дону-1500» – М.М.Корольова, СК-5 «Нива» – П.І.Надолинця.

– А що скаже головний агроном А.К.Шамраєнко?

– Такі гарні види на врожай були, – каже Анатолій Кирилович, – радували. Думали, засиплемо в засіки стільки збіжжя, і от маеш – отак тільки позбиткувалась погода над хліборобом. А сорти хороші у нас. Навіть за таких умов «Вікторія» порадувала 55-центнерним врожаєм, «Альбатрос одеський» і «Юна» – по 53 й «Зерноградка» дала по 50 центнерів...

16 липня всі дороги вели до знаної тепер в Україні хліборобськими рекордами Темирівки. Привітати із вагомим ужином лідерів змагання прибуло обласне і районне начальство, керівники і спеціалісти господарства і села, представники засобів масової інформації.

Трудовий ритм на рекордному полі не вщухав. 150-гектарний лан рівний, мов стіл. Сьогодні він вкритий неміряною золотю скатертиною – дозрілим хлібом, готуючи здивувати світ небаченим пригощенням.

І янтарне зерно-пригощення потоком йде в бункери. Шість комбайнів працюють на полі. Екіпажі штурмують власні рекорди, аби швидше впорати жнива і не допустити втрат. Така висока благородна мета хлібодарів.

І ось з нагоди величної для темирівців події призупинив жнивний ритм капітан «Дону» А.І.Надолинець. Тут і відбулися імпровізовані хвилини вшанування героїв жнив.

Слово тримав заступник голови облдержадміністрації В.В.Фощенко. Василь Васильович щиро привітав шановне зібрання, зокрема, гвардійців жнив з визначною трудовою перемогою. Він передав щире вітання і подяку губернатора – голови облдержадміністрації Є.Г.Карташова – за перемогу в п'ятиденці і вручив перехідний приз імені знатного механізатора-земляка. Члени екіпажу одержують грамоти і цінні подарунки.

Сердечно здоровив переможців і голова райдержадміністрації І.О.Бірюков.

– Ще не було жодного року, щоб знаменитий приз імені І.П.Мартиненка не прописувався на батьківщині Героя, – сказав у вітальному слові Ігор Олексійович. – Не винятком став і рік нинішній. Тим більше, що він ювілейний – 30-річчя від дня заснування призу. Гуляйпільці – гідні спадкоємці свого відомого земляка Івана Полікарповича Мартиненка...

І.О.Бірюков вручає А.І.Надолинцю районний приз «Золотий колос» та почесні грамоти. Це все за лідерство у змаганні, за великі успіхи у праці. Щиро вітають ентузіастів трудового суверенітету й заступник голови обкому профспілки працівників АПК Л.Г.Отращенко, голова РК профспілки АПК Б.С.Бражко, начальник управління АПК Д.С.Кравченко, сільський голова

А.М.Жовніренко. Не стримує радості й директор господарства О.Г.Чуб. Ще б пак: тепер слава про їхнє господарство сягнула так далеко за межі села і району. Тож гордимися такими звитяжцями, каже Олександр Григорович, і маємо так тримати і далі. І дай Бог з таким ентузіазмом і жнива завершити...

І вже ось запрошують винуватців торжества сфотографуватися на згадку. Коли ще їм вдасться бути в колі керівників такого високого рангу. Адже це вже історія...

– Ну що, хлопці, – по конях. Час не терпить, – це до жнивирів, сповнений турботами про врожай, звертається директор О.Г.Чуб.

І «Дон» пішов у заїнку, у наступ – впорувати останні гектари хлібного лану».

24 липня районна газета повідомляла: «Збиральна кампанія у районі фінішує. Ряд господарств уже закінчили обмолот ранніх зернових. Першими рапортували про це хлібороби ПСП «Мир» (директор О.Г.Чуб, головний агроном А.К.Шамраєнко). У господарстві зібрано зернові з 1119 гектарів площ, одержано при цьому 4522 тонни збіжжя. До речі, врожайність у ПСП – найвища в районі. Тут одержали на круг по 40,4 центнера зерна».

З такими результатами
закінчило жнива-2002 ПСП «Мир» (підсумкова таблиця)

Отримано вал зерна, тис. тонн	Врожайність, цнт. з га	у тому числі	
		озима пшениця	ярий ячмінь
4522	40,4	50,9	33,6

Кращі збиральні екіпажі з ПСП «Мир»
(підсумкова таблиця)

Комбайнер	Обмолочено, га	Намолот, тонн
Василенко В. В.	334	1265
Надолинець А. І.	351	1240

З такими показниками колектив ПСП «Мир» виборів перше місце серед жнивирів району. Найвагоміший врожай озимі пшениці виплекали темирівські трударі (з кожного гектара тут намолочували в середньому по 50,9 центнера зерна). Соняшни-

ку зібрали по 25,1 центнера з гектара – другий результат у районі.

З нагоди 11-ї річниці Незалежності України та за особистий вагомий внесок у державотворення Грамотою Запорізької облдержадміністрації та облради відзначено директора ПСП «Мир» О.Г.Чуба.

На урочистому зібранні, що відбулося в районі з нагоди Дня працівників сільського господарства, серед умілих фахівців своєї справи називали імена головного агронома ПСП «Мир» А.К.Шамраєнка, переможця районного та обласного змагання жнивварів – комбайнера А.І.Надолинця.

На 16 листопада 2002 року (попередні дані) собівартість виробництва за рік у ПСП «Мир» мала скласти 77,3%.

За вагомий внесок у збільшення сільгосппродукції О.Г.Чуба того року відзначено Листом-подякою голови Запорізької облдержадміністрації, а грамотою райдержадміністрації – А.К.Шамраєнка.

2003-й рік

27 лютого 2003 року О.Г.Чуб розповідав:

– Мине зовсім небагато часу, і зимовий спокій зміниться весняними клопотами. Для проведення робіт у полі механізатори господарства практично готові. Місяці неактивної роботи взимку ми теж намагаємося використати сповна: закупляємо добрива, заготовляємо пальне, завершуємо ремонт тракторів і комбайнів. Та й приміщення польових станів вже хоч сьогодні готові прийняти механізаторів. Лівійка готовності причіпного знаряддя, до речі, майже повністю оновленого, також у всеозброєнні чекає на весну.

Крім виробничих, намагаємося вирішувати і соціальні питання, які залежать від нас. Скажімо, переробка. Нині господарство, без перебільшення, може існувати автономно повністю, у прямому розумінні цього слова. Виробляємо власне борошно, 6 сортів круп, стільки ж видів макаронних виробів. Через магазин реалізуємо населенню м'ясний фарш, субпродукти, кондитерський цех «балує» темирівців різними випічками.

Звичайно, як задоволені матеріальні потреби, людина мимоволі починає замислюватися над духовними. І це закономірно. А що у селі їх може задовольнити, окрім Будинку культури? Тому намагаємося всіляко його підтримувати. За статусом він ніби вважається на балансі району, але фактично фінансуванням займається господарство. Нещодавно закупили нову апаратуру на 5 тисяч гривень, підтримуємо роботу гуртків. Директор Будинку культури Олександр Козуберда нині працює над створенням хору з дітей молодших класів.

Якщо вже мова зайшла про школу, то у нас справді найтісніші зв'язки. Влітку діти працювали на прополюванні просапних і заробили відповідні кошти. А на зимових канікулах автобусом господарства ми відвезли їх до Києва на президентську ялинку. Крім того, футбольна шкільна команда у районних змаганнях зайняла друге місце. Та і як їм виступати гірше, коли вони виглядали у новенькій формі найкраще серед своїх ровесників?! А нові м'ячі!

Щодо вирішення інших соціальних питань, то знову ж таки, що залежить від нас – вирішуємо. Так, приміром, у Темирівці був раніше водогін, але колонки стояли обабіч дороги. Звісно, що господарі у нас бувають різні, як і ставлення до «колгоспного». Тож нерідко у зимовий час колонки розмерзалися і без води залишалася вся вулиця. Нині ми розпочали реконструкцію громадського водопроводу, проклали більше 1,5 кілометра труб і вже більше як у ста домішках вода подається прямо на подвір'я. Такий підхід себе виправдав, адже тепер кожен господар не лише стежить за справністю водогону, а й оберігає вже як свою власність.

Чому я говорю, «якщо залежить від нас»? Бо є такі проблеми, які навіть нам не під силу вирішити. Скажімо, телебачення. Сьогодні не лише темирівці, а й жителі східної частини району не мають змоги приймати запорізькі канали. Ми добре поінформовані про події у Донецьку, а що робиться в Запоріжжі і області, дізнаємося з газет. Хотілося б, щоб депутати обласного рівня допомогли гуляйпільцям у цьому.

* * *

Тепер кілька слів про дитсадок. Після Великої Вітчизняної війни у Темирівці правління колгоспу організувало дитячі ясла,

працювали вони у весняно-літній час. Багато років завідувала дит'яслами Віра Іванівна Хохотва.

11 січня 1975 року про неї писала райгазета:

«Після обіду, коли в дитячому комбінаті на деякий час настає тиша – засипає «неспокійне царство», молоденькі виховательки збираються навколо завідуючої Віри Іванівни Хохотви.

– Віро Іванівно, розкажіть, яким був раніше цей колгоспний садок? Чи відрізнялися діти від сьогоднішніх?

– Які заняття проводилися з малятами? – з усіх боків сипляться запитання.

Віра Іванівна лагідно і сумно посміхається. Вона згадує перші колгоспні ясла, що відкрилися в Темирівці в 1938 році. Їй тоді йшов вісімнадцятий рік. І вона в них пішла працювати.

Ніколи не забути важких днів війни. На визволеній від фашистів землі люди зразу ж бралися за відбудову зруйнованого господарства. Весь тягар, звичайно, ліг на плечі жінок, підлітків та стариків: чоловіки були на фронті. Працювали з ранку до ночі. А майже в кожній з жінок на руках малі діти – навіть по трійко, а то й по п'ятеро. Ось і вирішили в колгоспі відкрити ясла.

– У мене вже був деякий досвід виховання. Так що взялася за справу впевнено, – згадує жінка. – Розмістилися в «дядьківській» хаті. Умови нелегкі: тіснота, холодно, бо немає палива. Бігаш, бувало, по селу, щоб роздобути хоч соломи.

– Важко було і з продуктами. Де дістати хліба, крупи, молока? Голова йде обертом. Навіть вночі про це думаєш. Дивишся, як малеча збирає із столу крихти, серце обливається кров'ю. А щоб хто кинув шматочок хліба?..

Віра Іванівна замовкає, поринає в далекі спогади. І дівчата мовчать, схвильовані її розповіддю. Так, вони працюють у чудовому сучасному приміщенні. В колгоспному садку прекрасні меблі, іграшки, є вся наочність для занять. Вони, виховательки, мають спеціальну освіту. Діти здорові, веселі, нагородовані, гарно одягнуті. Але так було не завжди...

– 36 років я вже з дітьми, – знову заговорила Віра Іванівна. – Починала з няні, три десятки років завідую дитячим закладом. А освіта так і залишилася незакінченою: не було можливості вчитися. А як хотілося стати педагогом, щоб виховання сільської

дітвори нічим не відрізнялося від виховання в міських дитячих садках. І все ж В. І. Хохотва, незважаючи на відсутність спеціальної освіти, стала хорошим вихователем підростаючого покоління. Досягла вона цього завдяки постійному самоудосконаленню, великій любові до дітей. У колгоспних яслах, а пізніше – в дитячому комбінаті контингент дітей складається з 90–100 чоловік. Щороку в школу проводжали по 30–40 дівчаток і хлопчиків. Біля 1000 дітей безпосередньо виховала за час роботи в закладі сама Віра Іванівна. Дуже багато їх працює в рідному колгоспі «Мир». При зустрічі вони широко радіють Вірі Іванівні. Зі спокійним серцем довіряють їй виховувати вже своїх дітей, тому що вважають своєю другою матір'ю, пам'ятають її теплу турботу, ніжність, доброту, справедливість. А дитячий комбінат колгоспу «Мир» є одним з кращих у районі».

* * *

У 1969 році в новозбудованому приміщенні в центральній частині села був відкритий дитячий садок «Пролісок». Утримувався він за рахунок колгоспу. З 1978 року завідуючою працювала Олександра Семенівна Білоконь.

У середньому дитсадок відвідувало близько сотні дітей. Було три групи, з якими працювали виховательки Ганна Василівна Сліпченко, Любов Семенівна Земляна, Катерина Арсентіївна Жовніренко.

Голова правління колгоспу О.Г.Чуб постійно цікавився роботою позашкільного дитячого закладу, щороку виділяв матеріали для ремонту приміщення, кошти для придбання ліжок, меблів, столів, іграшок, килимів та ін.

У дитсадку готували дітей до школи.

* * *

2003 рік став ювілейним. На початку березня Гуляйпільському району виповнилося 80 років. Голова райдержадміністрації І.О.Бірюков підписав розпорядження про відзначення регіональними нагородами за вагомий особистий внесок у соціально-економічний та культурний розвиток регіону, активну участь у громадському та діловому житті району.

Регіональною медаллю «За заслуги перед Гуляйпільським краєм» із врученням посвідчення відповідного зразка нагороджено директора ПСП «Мир» Олександра Григоровича Чуба, грамотою – механізатора цього ж підприємства Анатолія Миколайовича Лук'янця.

О.Г.Чуба удостоєно державної нагороди – ордена «За заслуги» III ступеня за вагомі досягнення у професійній діяльності, багаторічну сумлінну працю.

Рішенням Президії Міжнародної Кадрової Академії від 13 січня 2003 року Золотою медаллю нагороджений за вагомий внесок у розвиток аграрного сектора економіки України, високі виробничі показники та випуск високоякісної сільськогосподарської продукції О.Г.Чуб.

До речі, у районному конкурсі «Краще сільськогосподарське підприємство 2002 року» лауреатом визнано ПСП «Мир» (директор О.Г.Чуб).

29 березня на урочистому зібранні, присвяченому 80-річчю утворення Гуляйпільського району, голова Запорізької облдержадміністрації високу урядову нагороду орден «За заслуги» III ступеня вручив О.Г.Чубу, а президент обласної Спілки промисловців і підприємців П.М.Ванат – Золоту Медаль Міжнародної Кадрової Академії.

Високу оцінку трудової діяльності О.Г.Чуба дав голова Гуляйпільської державної адміністрації І.О.Бірюков, назвавши його «агрономом від Бога. До цього Олександр Григорович 24 роки був головою правління колгоспу і КСП. Люди довірили йому і землю, і майно, зберігши тим цілісність господарства. Торік (мається на увазі 2002-й рік. – Авт.) селяни отримали на кожен гектар ріллі більш як 300 грн. прибутку, а абсолютна величина прибутку загалом становила понад мільйон гривень за загальної рентабельності 70%.

У підприємстві «Мир» працює 130 осіб, а фонд зарплати торік становив 495 тис.грн. Господарство стабільно розраховується за оренду земельних та майнових паїв. Вирішуються соціальні питання, житлова проблема, надаються кредити, діти в школі харчуються безкоштовно тощо.

Підсумки

10 лютого 2004 року виповнилося 25 років, як Олександр Григорович Чуб очолив у Темирівці колгосп «Мир». За цей час чимало відбулося змін у суспільстві, свідомості кожного селянина, але незмінним залишився принцип Олександра Григоровича: працювати на совість.

За 25 років у Темирівці збудовано 60 житлових будинків, з Росії, Молдови, Казахстану, інших областей України переселилося в степове село понад сто молодих сімей. Благоустроені вулиці Миру, Пролетарська, Нова, Зелена, Механізаторів, 40 років Перемоги та ін.

Заново побудовано пам'ятник загиблим сільчанам у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр. і загиблим воїнам при визволенні села Темирівки, зведено і реконструйовано цілий ряд побутових і виробничих приміщень.

У 2002 році розпочато будівництво у центрі села на найвищому місці церкви Святого мученика Олександра.

Додатки

Народжуваність та смертність в с.Темирівці

Роки	Народилося	Померло
1981	11	7
1982	7	13
1983	10	9
1984	5	14
1985	7	11
1986	10	10
1987	10	10
1988	14	10
1989	14	10
1990	10	17
1991	6	8

Роки	Народилося	Померло
1992	11	12
1993	5	9
1994	11	15
1995	6	14
1996	8	16
1997	4	19
1998	6	18
1999	8	12
2000	3	13
2001	4	13
2003	3	11
Разом	153	271

Склад спеціалістів,

які працювали і працюють під керівництвом О.Г.Чуба:

Лісовська Т.Г. – головний бухгалтер,
 Жовніренко Н.Д. – бухгалтер,
 Жовніренко В.М. – головний інженер,
 Рибка О.А. – головний інженер,
 Беслик В.І. – бригадир тракторної бригади,
 Гаркуша М.І. – завгар,
 Жовніренко Г.М. – завгар,
 Іванов О.В. – завгар,
 Чоботок С.В. – механік,
 Мусір М.Д. – завгосп,
 Приходьмо В.М. – головний агроном,
 Новохатько І.С. – агроном,
 Жовніренко А.М. – бригадир рільничої бригади,
 Цимер С.В. – агроном із захисту рослин,
 Лопатіна Т.В. – агроном,
 Білоконь М.І. – завідувачий током,
 Надолинець К.П. – головний зоотехнік,
 Касяненко В.І. – головний ветлікар,

Мусір О.А. – завідувача СТФ,
 Марченко П.І. – завідувачий фермою,
 Чередниченко А.М. – завідувача фермою,
 Жовніренко П.С. – вагар,
 Мотроненко А.Т. – механік тваринницького комплексу,
 Проскурін О.В. – завідувачий тваринницьким комплексом,
 Денисенко О.І. – інженер-електрик,
 майор Шелех Г.Г. – дільничний інспектор,
 майор Сивоненко С.А. – дільничний інспектор.

Список голів колгоспу «Шлях Сталіна»:

Василенко – 07.1935 р.
 Жовніренко Павло – 1935–1940 рр.
 Терновий В.А. – 1947 р.
 Ясько – 1949 р.
 20.08.1950 р. – колгосп «Шлях Сталіна» об'єднався з колгоспом «Шлях Леніна» і дістав назву «Шлях Леніна».

«Шлях Леніна»:

Іванов – 06.1935 р.
 Мусір Д.С. – 1935-1938 рр.(41?)
 Білий Я.Л. – 1938 р.
 Надолинець Я. – 1938 р.
 Касяненко – 1940 р.– 09.1940 р.
 Чередниченко М.О. – 1944 р.
 Котко О.Д. – 1947 р.
 Федоренко М.Д. – 1949-1952 рр.
 Цапенко В.Д. – 1955-1960 рр.
 У 1963 році колгосп «Шлях Леніна» перейменували в «Мир»:
 Павелько П.К. – 1964-1965 рр.
 Панасейко І.І. 1965-1967 рр.
 Карнаух О.П. – 1967-1977 рр.
 Горобець О.К. – 1977-10.02.1979 рр.
 Чуб О.Г. – з 10.02.1979 р. і по наші дні...

Голови Темирівської сільради:

Зражевський – 10.1930 р.
 Петров Д.А. – 1935-1936 рр.

Чучко Т.С. – 1936-1937 рр.
Плисенко – 1937-1938 рр.
Макуха А.Г. – 1940-09.1941 рр.
Остроух – 1944 р.
Дігтяр О.А. – 1947-1949 рр.
Панасейко І.І. – 1952-1965 рр.
Данченко А.П. – 1973-1976 рр.
Малей В.П. – 1977-1985 рр.
Жовніренко А.М. – з 1985 року і по наші дні...

Їх обрала доля

Як же долі вдалося поєднати двох різних і за вдачею, і за характером, і за вчинками визначних людей свого часу – титулярного радника барона Миколу Олександровича Корфа і композитора, музичного критика, літератора Івана Івановича Рачинського, наших славних земляків, гордість Гуляйпільського краю?

Як ми вже згадували, М.О.Корф, за 10-м переписом селян 8 квітня 1858 року, володів селом Темирівка-1, яке дісталось йому у спадок від батька Олександра Федоровича (1803-1846 рр.), штабс-капітана, керуючого колегією. Після смерті дружини Єлизавети Тимофіївни (8.02.1811-1.05.1835) Олександр Федорович одружився 2.07.1836 р. на Анні Францівні Бранденбург (14.09.1816-19.05.1885).

Мачуха не любила пасинка (про це мова далі).

Після смерті О.Ф.Корфа Анна Францівна взяла шлюб із лікарем єврейської колонії дворянином Іваном Григоровичем Рачинським, який мав у своєму володінні Темирівку-2. 13 лютого 1861 року у «колежского ассессора и кавалера Ивана Рачинского и баронессы Анны Корф, законных супругов...» народився син у маєтку Темирівка. Хлопця нарекли трьома іменами: Іоана–Франца–Марії Рачинського, сина Івана. Хрещеними батьками («восп-ріемниками», як тоді називали) були: колезький радник і кавалер Франц фон Бранденбург (батько Анни) і баронесса Ольга Корф (1840-1903), дочка Анни.

Отже, доля переплела життєві шляхи наших земляків, щоб ішов кожен обраною стежею самостійно і до кінця.

МИКОЛА КОРФ

(2.07.1834 – 13.11.1883)

барон, педагог, організатор земських та недільних шкіл для дорослих, письменник

Микола Олександрович Корф – барон, гуманіст, практик, реформатор школи, борець за народну освіту – народився 2 липня 1834 року в Харкові. Батько, Олександр Федорович, – барон, а мати Єлизавета Тимофіївна Врем'єва – українська поміщиця, яка отримала в придане село Нескучне Олександрівського повіту Катеринославської губернії (нині Новселківський район Донецької області. – Авт.).

Коли хлопцю не виповнилося і року, померла мати. Через рік батько одружився вдруге, але мачуха зле поводитися з нерідною дитиною, і малого хлопчика (у неповні 6 років) відправляють до тітки у Воронежську губернію в село Погромці. Тетяна Тимофіївна Корф (за чоловіком) переїздить у село Вовче, яке належало Д.Д.Градовському, де була організована чудова «сімейна школа».

У 1842 році батько забрав сина у Новгород, де перебував тоді керуючим палатою державного майна.

Через рік хлопчика батько відправив у Лівонську губернію, в місто Верло, де дуже славився навчальний заклад Кремера (в деяких інших джерелах – Крюмера. – Авт.).

За особистим визнанням самого барона, в цьому закладі були сформовані перші основи політичного і громадянського його світогляду.

Через два роки Миколу перевели в Петербург у пансіонат Олександра Яковича Філіпова, якому Корф зобов'язаний своєю педагогічною кар'єрою.

У 1848 році Микола Олександрович вступає в Царськосельський ліцей. Тут він читав такі книги, як «Дух законів» Монтеск'є, «Історію цивілізації в Європі» Гізо, захоплювався забороненими в той час «Записками із загальної історії» професора Лоренцо. А на останньому курсі інспектор відібрав у нього твори Фейербаха.

Рано прокинулась у М.О.Корфа жага до літературної творчості. Ще в ліцеї він задумав перекласти трагедію Корнеля з

оригіналу на німецьку мову. В той час він написав три повісті, які залишились у рукописах.

У 1854 році барон закінчив лицей із срібною медаллю і вступив на державну службу в департамент міністерства юстиції. Ця служба тривала 1,5 року, бо душа прагла іншої діяльності. Він кинув службу в Петербурзі і поїхав у маєток матері в село Нескучне, яке дісталось йому у спадок.

18 січня 1857 року Микола Олександрович одружився на дочці одного із сусідів-поміщиків Марії Михайлівні Клевцовій. У селі він займався покращенням свого і селянського господарства, самоосвітою. Досконало знаючи французьку, німецьку, англійську мови, він передплачував найвідоміші із журналів і газет. Дочки, Катерина і Марія, своєю освітою зобов'язані батькові. Він виїздив за кордон для вивчення шкільної справи на батьківщині Песталоцці. У такій серйозній і різноманітній підготовчій діяльності пройшло 10 років.

Згідно з 10-м народним переписом 1858 року, титульний радник, барон М.О.Корф володів селом Нескучним (84 особи чоловічої і 86 – жіночої статі, 33 двори, 1490 десятин землі всієї, 50 десятин окладної землі), Пустирем Миколаївським (1000 десятин всієї землі, окладної – стільки ж) і селом Темирівкою (163 чоловічої і 181 жіночої статі душ, 1356 десятин 515 сажнів всієї землі).

Як землевласник і член дворянської корпорації, барон Корф брав активну участь у дворянських зборах, у проведенні на місці селянської реформи 1861 року.

У 1866 році Микола Олександрович обирається гласним повітових і губернських зборів, а в 1867-му – членом повітової училищної ради, а дещо пізніше – її головою. Тут він проявив себе талановитим організатором шкільної справи, започаткувавши в Олександрівському повіті Катеринославської губернії однокласні земські школи з трирічним навчанням. Ці заклади часто називали «корфівськими тризимками», бо заняття починалися пізно восени, в кінці жовтня – у листопаді, а закінчувалися на початку травня, що було пов'язано з польовими роботами, у яких діти брали участь. Ці школи Росія назвала «олександрівським дивом».

М.О.Корф розробив методику ведення уроку при одночасній роботі одного учителя з трьома класами.

У 1867 році завдяки старанням нашого земляка у селі Олександрівці (Гнедіно) була відкрита перша в Російській імперії земська школа, пізніше – в селах Врем'ївці, Залив'янци, Наталівці, Орестополі, Петрівці (Строганово).

Розпочинати нову справу було важко через відсутність потрібних вчительських кадрів і літератури, як для вчителів, так і для учнів. А головне – коштів. Тому Корф звернувся до населення за допомогою, сам віддавав гонорари від своїх творів, які друкував у «Экономическом указателе» Вернадського, «С.-Петербургских ведомостях». Але цього було мало. І Олександр Миколайович починає випускати «Звіти Олександрівської повітової училищної ради», де детально описує, як організувати училищну раду, обов'язки членів її і попечителів шкіл, порядок відкриття народних училищ, їх програми, розподіл занять, проведення екзаменів, видачу атестатів, плани шкіл. Прекрасна літературна форма «Звітів», простий, ясний, цікавий виклад їх, той внутрішній вогонь, яким вони були проникнуті, зразу ж привернули до них загальну увагу і співчуття у всій імперії, до Сибіру і Кавказу включно.

Всього вийшло 5 таких «Звітів...», які складали загалом 50 друкованих аркушів. Дякуючи «Звітам», те, що зробив Корф у глухій провінції, залишаючись майже безвиїзно в Олександрівському повіті, поширилося на всю імперію, отримало загальноросійський інтерес і значення.

У кінці 60-х років дев'ятнадцятого століття барон Корф почав брати активну участь у виданні, крім «С.-Петербургских ведомостей», ще й «Вестника Европы» і «Народной школы», закидаючи їх своїми статтями і постійно нарікаючи на те, що в часописах не вистачає для нього місця. Щоб виправити цей недолік, він приблизно за 6 років надрукував один за одним 5 підручників для народної школи.

Перший підручник «Руководство к обучению грамоте по звуковому способу, или как обучать грамоте ребят и взрослых» був надрукований у 1867 році, пізніше – «Русская начальная школа», «Наш друг», «Малютка (первая книга после азбуки для народной школы и семьи)» і «Наше школьное дело». Підручни-

ки мали великий успіх, багато разів перевидавалися і розходилися по всій імперії.

Крім підручників Корф створив ряд посібників: «Первоначальное правописание», «Задачник письменных работ» тощо.

О.М.Корф вів широке листування з різними людьми з питань школи взагалі і народної освіти зокрема «від Колими до Кутаїсі, від Варшави до Омська».

– Біля 1000 цих листів, які належали 250 кореспондентам, – писав автор книги «Барон Н.А.Корф, его жизнь и педагогическая деятельность» М.Л.Песковський, – стали матеріалом при укладанні його біографії. (Але і це ще не все листування).

Одним із Корфових кореспондентів був К.Ушинський.

З кінця 70-х років XIX століття у нашому краї набувають поширення з'їзди вчителів. На них педагоги не тільки навчалися знайомитися з новими методами роботи з дітьми та новою літературою, а й ділилися набутим досвідом.

Перший у Російській імперії з'їзд учителів було проведено в 1870 році у с. Гуляй-Полі Олександрівського повіту Катеринославської губернії. На з'їзд приїхало 48 вчителів. Вони давали показові уроки, обговорювали переваги своїх методів освіти, слухали лекції, які читав М.О.Корф. Ці з'їзди, які відбувалися пізніше в с. Нескучному, м. Бердянську, привернули увагу всіх прогресивних представників держави. На них за досвідом приїздили з усіх куточків російської держави.

Методи, які пропагував М.О.Корф, були досить прогресивними. Зокрема, він одним із перших наголосив на необхідності викладання предметів у початкових класах рідною мовою. Популярність Корфа лякала чиновників, і вони заборонили проведення вчительських з'їздів. Коштом великих зусиль їх удалося відновити.

І все ж... У 1870 році Петербурзьке педагогічне товариство обрало М.О.Корфа своїм почесним членом.

У 1871 році Московський університет і Московський комітет грамотності зробили те ж. 27 листопада того ж року Микола Олександрович мав бесіду з міністром народної освіти Російської імперії графом Д.А.Толстим.

З Петербурга барон повернувся окрилений новими ідеями, прагненнями послужити своєму народу, але у рідному Олександрівському повіті його чекало велике розчарування.

Темна місцева землевласницька сила не захотіла мати барона Корфа своїм гласним і забалотувала його на земських виборах.

Ось що писав він про це 1 червня 1872 року Х.Д.Алчевській:

«20 мая я торжественно забаллотирован в уездные гласные 2/3 голосов на избирательном съезде земледельцев Александровского узда. Нечего удивляться тому, что могла собраться шайка негодяев и пожелать избавиться от честного человека. Огорчает меня не эта шайка, а то безучастное отношение к вопиющей наглости со стороны 5-6 лиц, считавшихся порядочными и не только позволивших баллотировать себя после того, что в лице моем дана пощечина всем слугам дела, но и не промолвивших ни единого слова протеста...»

...Я не перестану служить делу народного образования словом и делом в тех местностях России, где пожелают услуг моих, и в печати, что я не только не закрою той народной школы, попечителем которой являюсь, но постараюсь увеличить затраты на нее и развить ее, но в уезде деятельность моя окончена: опыт состоялся, найдутся люди, то будет и дело, если не теперь, то со временем».

На самодурно-самоуправний вчинок землевласників Олександрівського повіту прозвучав крик обурення в пресі Росії. У Корфа знайшлися прихильники і захисники серед селян. Вони вибрали його у земські гласні на трьох із п'яти виборчих селянських з'їздів. Вибирали за відсутності барона, який після з'їзду землевласників виїхав за кордон.

У 1872 році М.О.Корф поселився із сімейством у Женеві (Швейцарія) і жив там до 1880 року. Сюди в 1873 році прийшов лист-подяка від Олександрівської училищної ради і аналогічний від земських зборів того ж повіту з пропозицією: «Прочитайте глубокоуважаемого барона Корфа принять звание почетного члена Александровского училищного совета и войти с ходатайством в министерство народного просвещения об утверждении его в этом звании». Микола Олександрович, щоб врятувати дорогу йому справу, відмовився від пропозиції. Так обірвалася велика просвітницька діяльність великого громадського діяча, невичерпна енергія якого страждала від розриву з батьківщиною.

Так він писав про це у своїх «Записках»: «Сознаюсь, что тосковал я за украинскими степями не только в Петербурге, отталкивающим и однообразием природы, и климатом, и еще кое-чем, но и из Женевы, где, стоя на берегу живописнейшего озера, не мог я не признавать того, что куда же равняться с такой красавицей моей унылой и часто неприглядной южно-русской степи, но родная мне – эта последняя, и не променяю ее ни на лазоревую воду Рены, ни на позолоченные заходящим солнцем снежные вершины».

Щоб заглушити нудьгу за рідним краєм, М.О.Корф за 6,5 місяця перебування в Женеві написав: три статті для «Вестника Европы», стільки ж для «Народной школы», сім – для «Недели» і 18 «Писем на родину» в «С.-Петербургские Ведомости» (всього більше 20 друкованих аркушів), присвячених Росії і російській шкільній справі.

Крім того, він друкував статті про сучасний стан народної освіти за кордоном, які зібрав потім у брошурі «Итоги народного образования в европейских государствах».

Про те, як горіла і хворіла душа Корфа, про незгоди рідної нашої шкільної справи розповіла читачам його книга «Наши педагогические вопросы».

Не полишав барон за кордоном і педагогічної практики. Коли в Женеві його старшій дочці Катерині виповнилося 14 років, він організував там свою домашню школу, де щодня давав уроки з різних предметів, у т.ч. і з загальної історії. Школа проіснувала 7 років. Женевська академія наук обрала М.О.Корфа своїм почесним членом.

У 1880 році барон повернувся з-за кордону на батьківщину і почав вести роботу з організації недільних повторних шкіл. Такі дві школи він утворив у рідному краї і випустив посібник «Руководитель для воскресных повторительных школ».

У 1881 році був дозволений з'їзд учителів Херсонської губернії, який відбувся у липні під керівництвом Корфа. З'їзд пройшов як «праздник тружеников народного образования». (І останній прижиттєвий тріумф М.О.Корфа).

У 1883 році барон був діяльним, активним. Він випустив у світ «Чтение для народа» – «Хлебный жук (кузька)», а в червні

керував учительським з'їздом у Бердянському повіті, у вересні його обрано почесним попечителем «Гнединского ремесленного училища», заснованого Д.Т.Гнедіним у своєму маєтку на власні кошти.

13 листопада 1883 року М.О.Корф помер у Харкові на руках коханої дружини «от окончательного истощения жизненных сил», як визнали лікарі. З його іменем пов'язаний цілий етап у розвитку освіти у Запорізькому краї і, зокрема, на Гуляйпільлі.

ІВАН РАЧИНСЬКИЙ (1861–1921)

композитор, музичний критик, поет і перекладач

Майбутній композитор Іван Іванович Рачинський народився 13 лютого 1861 року в селі Темирівці Олександрівського повіту Катеринославської губернії (нині Гуляйпільський район Запорізької області). Його мати була освіченою людиною, навчила сина грати на піаніно. Навчався він у Харківській 3-й гімназії. А в червні 1881 року отримав атестат зрілості і вступив до Петербурзького університету на юридичний факультет. І в травні 1886 року одержав диплом юриста. Одночасно з відвідуванням університету І.І.Рачинський слухав лекції в консерваторії (музичні твори почав писати, ще навчаючись у гімназії. Написав казку для скрипки і фортепіано. Згодом пише кілька п'єс для фортепіано).

Після закінчення навчання в університеті включився в музичне життя Петербурга, став членом Петербурзького товариства музичних зборів, виступав у пресі з критичними статтями, писав романси, тріо, квартети, симфонію, в яких використовував українські народні пісні. Більшість творів І.І.Рачинського була опублікована ще за життя композитора.

У 1904 році перекладає і друкує філософську поему давньоримського поета Лукреція Кара «Про природу речей». Вона була прихильно зустрінута громадськістю. Вдруге цю поему Іван Іванович переклав у 1913 році і видрукував її того ж року в Петербурзі.

І.І.Рачинський був всебічно обдарованою людиною – композитор і музичний критик, поет і перекладач, добре знав латинську, німецьку та італійську мови, знався на живописі та культурі. Любив багато мандрувати. Відвідав Грецію, Єгипет, Китай, Францію, не обминув Єрусалим, де вивчав і архітектуру. Він придбав багато картин і скульптур, вони розміщалися на квартирі та дачі в Петербурзі. Не раз приїздив і в рідні місця: адже після смерті матері Анни Францівни Рачинський у 1885 році отримав родовий маєток у с. Темирівці-2. Та з 1898 року оселився в Петербурзі, відпочинок проводив біля моря.

У період Першої світової війни композитор працював у редакції «Российской музыкальной газеты». Влітку 1918 року газета закрилася через відсутність паперу і кваліфікаційних кадрів. Тоді І.І.Рачинський залишився без роботи і коштів до існування, довелося почати розпродаж майна. Спершу пішла бібліотека, згодом і скульптури, а тоді – й меблі.

У квартирі залишились порожні кімнати. Композитор не міг цього пережити і виїхав на південь, у Севастополь. Туди дещо раніше поїхав його друг – композитор В.Сокальський. За його допомогою І.Рачинський думав і собі знайти притулок, та друга вже не застав живим (той помер у Севастополі у 1919 році).

І.І.Рачинського останній раз бачили в 1921 році в Севастополі. Він ходив змарнілий і голодний – мав вигляд жебрака. І, на жаль, дата його смерті не встановлена. Не знайдена й могила. Ім'я його було забуте, твори не виконувались.

Випадково, працюючи в архівах міста Полтави, композитор і музикознавець Л.Кауфман натрапив на програму одного симфонічного концерту, де разом з відомими творами була і сюїта І.Рачинського «Елевзінські містерії», яка прозвучала у Полтаві 21 січня 1913 року і мала схвальні відгуки у пресі. Це зацікавило Л.Кауфмана, і, риючись в архівах Ленінграда, Москви, Харкова, Сімферополя, Севастополя і Судака, він зумів відтворити творчий шлях українського композитора. Паралельно знайшов у архівах відомості про І.І.Рачинського і київський музикознавець Микола Гордійчук.

На початку 1972 року музикознавець і композитор Л.Кауфман побував у нашому районі. Зустрічався з колективом музичної

школи, де розповів про творчий шлях талановитого митця, нашого земляка, влаштував прослуховування магнітофонних записів його творів у виконанні київських митців.

Гуляйпільському краєзнавчому музею передані портрет композитора і фотокопії обкладинки збірників романсів, поеми Л.Кара «Про природу речей», першої сторінки листа до поета М.М.Мінського від 15 грудня 1893 року і диплома про закінчення університету.

Післямова

У 2005 році село Темирівка відзначатиме своє 180-річчя. Історія її багата і неоднозначна. Різні вітри прошуміли над нею. Останню чверть століття господарство, яке утворилося на території села і носить найгуманнішу у світі назву «Мир», очолює вмілий керівник, за освітою агроном – Олександр Григорович Чуб. Незважаючи ні на які вітри, що залітають на ці благодатні землі із Донецького кряжу, Дніпропетровщини чи Гуляйпільщини, Олександр Григорович міцно тримає кермо сільськогосподарського вітрильника і не збирається нікому здавати позиції, які він разом з колективом ПСП «Мир» утримує на Темирівському плацдармі.

І нехай ще довго під його керівництвом лягає у ґрунт зерно золотавої пшениці і шумить лан добірним колосом, звеселяючи душу хлібороба вагомим ужином. Для цього у О.Г.Чуба є сила, знання і прагнення економічно міцно стояти наперекір усім вітрам форпостом на Темирівському плацдармі, бо звідси починається рідний серцю Гуляйпільський край.

Використана література

1. Матеріали ДАЗО – Ф.12. – Сп. 272. – Арк. 18-38.
2. Матеріали Гуляйпільського районного архіву.
3. Матеріали Архіву сільськогосподарського підприємства «Мир».
4. Дані з історії Темирівки, взяті з розповідей старожилів села Михайла Прокоповича Абакумова, Михайла Олексійовича Чередниченка, Палажки Семенівни Коломієць, Григорія Павловича Нудьги, Дениса Степановича Стрибуля, голів сільради Іллі Івановича Панасейка, Анатолія Миколайовича Жовніренка.
5. Матеріали особистого архіву краєзнавця Володимира Ілліча Жилінського.
6. Гуляйпільська районна газета «Сталінським шляхом». – 13 вересня 1941 р.; 15 серпня 1946 р.; 30 грудня 1948 р.; 6 серпня 1950 р.; 13 березня 1951 р.
7. Газета «Комсомолец Запоріжжя». – 18 червня 1988 р.
8. Районна газета «Голос Гуляйпільля». – 1 травня 1991 р.; 19 жовтня 1994 р.; 1 липня 1998 р.; 24 лютого, 28 квітня, 11 серпня, 15 вересня 1999 р.; 13 січня, 20 липня, 2002 р.; 26 і 28 березня, 2 і 5 квітня 2003 р.
9. Газета «Запорізька правда». – 27 лютого, 1 квітня 2003 р.
10. Газета «Голос України». – 28 березня 2003 р.

Зміст

До читачів	3
Замість вступу	4
Темирівка	5
Перші колгоспи	12
Репресії	15
Життя іде	16
Велика Вітчизняна війна 1941-1945 рр.	20
Відбудова	24
Колгосп «Шлях Леніна»	28
Депутати за роботою	33
Колгосп «Мир»	44
Нове керівництво – інший стиль роботи	60
90-і роки минулого століття	73
КСП «Мир»	116
ПСП «Мир»	131
Додаток	133
2003-й рік	140
Підсумки	145
Додатки	146
Їх обрала доля	148
Післямова	157
Використана література	158

Літературно-художнє видання
Іван Кирилович Кушніренко
Володимир Ілліч Жилінський

ТЕМИРІВСЬКІ ОБРІЇ
Сторінки історії села Темирівки і ПСП «Мир»
Гуляйпільського району Запорізької області

Художній редактор	І. В. Князєв
Технічний редактор	Л. А. Лазутіна
Художник	А. П. Кондаков
Коректори	О. І. Федоренко, М. С. Васьків
Комп'ютерний набір	С. М. Дорогобіда
Фото	В. М. Лютого

Підписано до друку 22.12.03. Формат 60×90/16.
Папір офсетний. Гарнітура Antiqua. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 10,0+0,5 вкл. Ум. фарбовідб. 10,5+2 вкл.
Обл.-вид. арк. 10,86. Наклад 500 прим.
Зам. № 366/223.

Видавництво «Дике поле»
Україна, 69063, м. Запоріжжя, вул. Чекистів, 31-А.
Тел.: (0612) 13-75-95; 13-75-05.
Вид. ліц. 33 № 004 від 23.08.2001 р.

Віддруковано у ТОВ «Навчальний друк»
Україна, 61001, м. Харків, вул. Державінська, 38.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру
суб'єктів видавничої справи ХК № 58 від 10.06.2002 р.

ДИКЕ
ПОЛЕ
 видизмицтво